

● **Min favorittlærer** | 22 Befriende streng ● **Reportasje** | 24 God effekt med nynorsklister
● **Portrett** | 34 Ytringsfrihetens frontkjemper ● **Gylne øyeblikk** | 39 Truffet av tårer

UTDANNING

4

16. MARS 2018

utdanningsnytt.no

Fagfornyelsen:

Skal få lærelysten til å vokse

- Knut Hovland
Ansvarlig redaktør
kh@utdanningsnytt.no
- Harald F. Wollebæk
Sjef for nett, desk og layout
hw@utdanningsnytt.no
- Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no
- Ylva Törngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no
- Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no
- Jørgen Jelstad
Journalist
jj@utdanningsnytt.no
- Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no
- Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no
- Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no
- Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no
- Tore Magne Gundersen
Presentasjonsjournalist
tmg@utdanningsnytt.no
- Ståle Johnsen
Bokansvarlig/korrekturleser
sj@utdanningsnytt.no
- Synnøve Maaø
Markedssjef
sm@utdanningsnytt.no
- Randi Skaugrud
Markedskonsulent
rs@utdanningsnytt.no
- Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no
- Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no
- Linda Sjødal
Markedskonsulent
ls@utdanningsnytt.no

Innhold

10

● Hovedsaken: NYE LÆREPLANER UNDERVEIS

Når læreplanene nå skal fornyes,
er målet blant annet mer relevant
innhold i fagene. Høsten 2020 skal
planene være klare for elevene.

● Gylne øyeblikk 39

Musikklærer John-Kenneth Melby forteller
om ei jente som turte å utvikle seg.

Innhold

Aktuelt	4	Gylne øyeblikk	39
Aktuelt navn	8	På tavla	40
Hovedsaken	10	Innspill	42
Kort og godt	20	Debatt	48
Ut i verden	21	Kronikk	54
Min favorittlærer	22	Stilling/kurs	58
Reportasje	24	Påskekrussord	62
Glimt	29	Lov og rett	63
Reportasje	30	Fra forbundet	64
Portrett	34		
Friminutt	38		

● Min favorittlærer

Da Else Kåss Furuseth begynte på ungdomsskolen, skrev hun brev til læreren.
Og læreren, Petter Hagen, svarte slik at hun klarte å hente seg inn og falle på
plass.

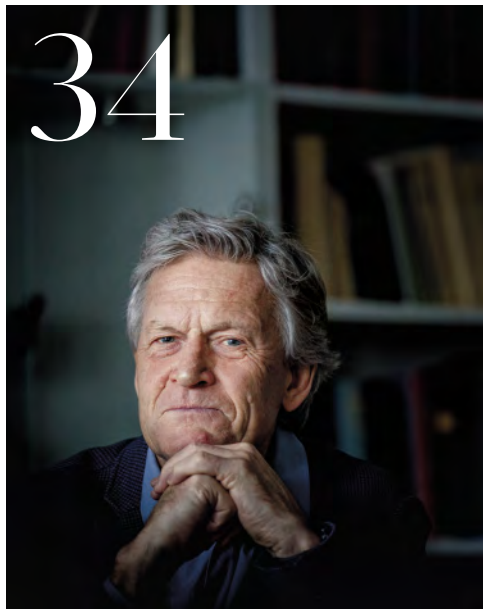
Utdanning på nettet

I Utdannings nettutgave finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som eblad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

Bemanning, bekvinning

I folkerike fylker sliter mange kommuner med å skaffe nok barnehagepedagoger. Nå kommer nye krav som vil få dem til å måtte slite hardere.

Portrettet

Kristenn Einarsson er direktør i Forleggerforeningen og vet mye om hvordan forleggere undertrykkes.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2017: 164.338
issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:

Stibo Complete
www.stibocomplete.com

Abonnementsservice

Medlemmer av Utdanningsforbundet melder adresseforandringer til medlemsregisteret. E-postadresse: medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakatens og Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell uavhengighet og god presseskikk. Den som følger seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen. Mer informasjon: presse.no/pfu/etiske-regler

Forsidebildet

I utformingen av nye læreplaner vil lengden på undervisningsøkene bli diskutert. Hedvig, Julia, Mons og Marcel, førsteklasse ved Berg skole i Oslo, synes det er godt å strekke seg etter timen.

Foto: Marianne Ruud

Leder Steffen Handal

1. nestleder Terje Skyvulstad

2. nestleder Hege Valås

Sekretariatssjef Lars Erik Wærstad

Leder

Knut Hovland | Ansvarlig redaktør

Stortingets byggeskandale alvorlig for demokratiet

Byggeskandalen som har ridd Stortinget som en mare i lengre tid, vil nesten ingen ende ta. For tre år siden ble det anslått at prosjektet ville koste 1,1 milliarder kroner. Nå er prislappen foreløpig landet på 2,3 milliarder kroner. Det er grunn til å frykte at det ikke vil stoppe der, skal vi tro den siste redegjørelsen fra stortingspresident Olemic Thommessen (H). Nå er det blitt klart at han trekker seg fordi han ikke lenger har den støtten han trenger, men skandalen handler uansett om mye mer enn om man har tillit til stortingspresidenten eller ikke. Her må Stortinget ta et kollektivt ansvar for det som er skjedd siden starten på prosjektet. Som Aftenposten nylig skrev, har samtlige partier som har vært representert i Stortingets presidentskap siden 2009, sagt nei til forslag som kunne ha redusert kostnadene vesentlig.

Overskridelsene er så store at det er vanskelig å fatte, men dette handler om mer enn uforsvarlig pengebruk. Det handler om folk flest kan ha tillit til våre fremste folkevalgte, om vi kan stole på at de alltid gjør gode og grundige vurderinger før de treffer beslutninger. Man skal selvsagt være forsiktig med å trekke altfor bastante konklusjoner basert bare på håndteringen av byggeprosjektet, men det er flere som har begynt å trekke fram hvor alvorlig dette kan være for Stortingets omdømme og status. Det har både kommentatorer, næringslivstopper og også flere stortingsrepresentanter påpekt den siste tiden. Det tar lang tid å bygge opp tillit, det kan dessverre gå mye raskere å tape den.

Siden nyttår har vi i Utdanning hatt flere saker om hvordan Stortinget og regjeringen vil sørge for å finansiere lærernormen som ble vedtatt før jul. Innen kommende skoleår – som bare er noen få måneder unna – må det komme på plass mange nye lærere rundt om i landet for å realisere den normen som er vedtatt. I kommunene er det stor bekymring over at de fortsatt ikke har fått noe godt svar på når pengene kommer og hvor mye de får, og de må trolig vente til revidert budsjett i mai før svaret endelig kommer. Det er veldig sent med tanke på alt som skal på plass innen 1. august i år. Uansett: De pengene som Stortinget nå bruker ekstra på å fullføre sitt eget byggeprosjekt, hadde vært mer enn nok til å dekke kostnadene ved å tilsette nye lærere.

Den listen kunne vi ha gjort mye lengre – tenk bare på alle barnehageplassene, på alle studieplassene, på alle sykehjemsplassene og på så mye annet vi kunne ha finansiert med 1,2 milliarder kroner. Skal Stortinget ha nødvendig troverdighet og autoritet i årene som kommer, må det snarest mulig komme i mål med sitt eget prosjekt og trekke de nødvendige lærdommene av det som er skjedd.

Knut Hovland

● USA

Skoleansatte skal få bære skjulte våpen

Senatet i Florida stemte imot å forby automatiske våpen av typen som ble brukt i massakren på Stoneman Douglas High School og vil la ansatte ved skoler gå med skjulte våpen.

– Det er et idiotisk forslag, sier elev Caspen Becher.

TEKST OG FOTO Hans Skjong, Florida

5. mars stemte senatet i Florida i USA gjennom loven «Senate Bill 7026 – Marjory Stoneman Douglas High Public Safety Act», som kommer som et svar på tiltak for å forhindre nye skolemassaker, som den som rammet Marjory Stoneman Douglas High School i byen Parkland 14. februar.

17 personer ble drept da den tidligere eleven Nikolas Cruz skjøt mot elever og ansatte.

Det nye lovforslaget betyr blant annet at aldersgrensen for å kjøpe våpen som rifler og hagler i staten heves fra 18 til 21 år, og at enkelte ansatte ved skoler kan gå med våpen skjult, skriver delstatssenatet i en pressemelding.

Disse skal ikke være lærere som underviser i klasserom, men andre ansatte ved skolen som utfører service- og/eller sosialfunksjoner for elevene. Disse må gå gjennom 132 timer med

Caspen Becher og Aditi Gopal er elever ved Marjory Stoneman Douglas High School i Florida.

trening, og det er frivillig for skoler å ha ansatte som bærer våpen. Guvernør Rick Scott kan stanse lovforslaget ved å legge ned veto. Den republikanske guvernøren har tidligere sagt at han er motstander av å bevæpne ansatte ved skoler, skriver avisen Miami Herald.

– Idiotisk forslag

Caspen Becher og Aditi Gopal er elever ved Stoneman Douglas High School, og Utdanning møter dem utenfor skolen etter endt undervisning onsdag.

– Forslaget om at ansatte skal gå med skjulte våpen, er idiotisk, sier Becher til Utdanning.

Han mener at man risikerer at man i verste fall kan få ansatte med ekstreme overbevisninger som

selv kan utføre skoleskytinger.

Ansatte som skal bære våpen skjult, må gjennom omfattende trening og psykologiske undersøkelser i forkant, står det i lovforslaget.

Nei til forbud

Senatet i Florida stemte nei til å forby halv- og helautomatiske våpen som AR 15, som Cruz brukte i massakren 14. februar, men valgte i stedet å forby såkalte «bump stocks», som er en mekanisk innretning som i praksis gjør halvautomatiske våpen om til helautomatiske våpen.

Becher og Gopal er svært skuffet over senatet.

– Det er ingen logisk grunn til at privatpersoner skal eie slike våpen, sier Becher.

Hun mener politikerne skyver den grunnlovsfestede retten å bære våpen foran seg i slike vedtak.

– Hva med friheten til å kunne bevege seg fritt, og ikke være redd for at slikt skal skje, sier Becher.

7. mars var den første fulle skoledag på Stoneman Douglas High School etter tragedien.

– Hvordan er det å være tilbake på skolen?

– Det er anspent. Man går rundt og tenker at den og den eleven er her. Men de er jo ikke det, sier Aditi Gopal.

● Danmark

Lærere risikerer fengsel

● Den danske regjeringen forslår en lang rekke tiltak for å styrke integreringen av tospråklige barn. Det kan føre til fengselsstraff for lærere hvis de ikke varsler om utsatte barn. Ett av de mange punktene regjeringen foreslår, er at fagpersoner som lærere skal straffes hvis de ikke varsler om barn som blir sviktet. I gitte tilfeller kan det føre til at lærere kan risikere fengsel i opptil ett år. (NTB)

● Tjenestepensjon

Ny offentlig pensjon belønner lange yrkeskarrierer

Ny offentlig tjenestepensjon skal gjøre det lønnsomt å stå lenge i jobb, sier arbeidsminister Anniken Hauglie (H). Taperne blir «slitere» født etter 1970.

– Endelig blir også ansatte i offentlig sektor belønnet for å jobbe lenger, sier arbeidsminister Anniken Hauglie (H) om den nye avtalen om tjenestepensjon.

FOTO VIDAR RUUD / NTB SCANPIX

Lørdag 3. mars kunne Hauglie og arbeidstakerorganisasjonene LO, Unio, YS og Akademikerne presentere en avtale om ny offentlig tjenestepensjon for de rundt 800.000 ansatte i staten og kommunene.

– Vi har fått på plass en bærekraftig pensjonsløsning for offentlig sektor. Endelig blir også ansatte i offentlig sektor belønnet for å jobbe lenger. Det nye systemet gjør at man ikke mister opptjeningsår, og det belønner lange yrkeskarrierer, sier Hauglie.

Med det nye systemet vil offentlig ansatte heller ikke tape på å bytte jobb til privat sektor mot slutten av karrieren, slik det er i dag, skriver NTB.

Lettere for unge å opptjene full pensjon

– Stortinget har allerede vedtatt at de

ynge må jobbe lenger for å få en god pensjon. Den nye avtalen som partene nå er enige om, gjør at de yngre generasjonene har mulighet til å kompensere for den såkalte levealdersjusteringen raskere enn den ordningen vi hadde, sier Ragnhild Lied, leder i hovedorganisasjonen Unio, i en pressemelding.

– Dette er hovedgrunnen til at en samlet fagbevegelse anbefaler avtalen, poengterer hun.

– Det var viktig, men vanskelig å få på plass en solidarisk offentlig tjenestepensjon som både ivaretar dem som vil jobbe lenge og de som må gå tidlig. Her nådde vi ikke alle våre målsettinger for dem som må gå tidlig, sier Unio-lederen.

Den nye avtalen gir et tidsavgrenset tidligpensjonstillegg, som sikrer livsva-

● «Ny offentlig tjenestepensjon»

> Ordningen skal innføres fra 2020 for ansatte som er født i 1963 eller senere, dersom arbeidstakerorganisasjonenes medlemmer sier ja til den fremforhandlede avtalen.

> Alle år i jobb fram til 75 år skal gi pensjonsopptjening.

> Det innføres en AFP-ordning etter mønster av privat AFP, der man kan ta ut AFP fleksibelt fra 62 til 75 år og kombinere den med arbeidsinntekt uten at pensjonen blir avkortet.

> Det gis et overgangstillegg på 0,15 G årlig til 1963-kullet, som er det første årskullet som mister dagens AFP-ordning, for dem som går av i alderen 62 til 67 år. Tillegget trappes gradvis ned fram til 1970-kullet, som er det siste som får tilbud om et slikt «slitertillegg».

> Det innføres en betinget tjenestepensjon for ansatte som ikke kvalifiserer til AFP. Den kan tas ut fleksibelt fra 62 til 70 år.

> Det innføres flere overgangsordninger for dem som har opptjening i dagens ordning. (NTB)

rige pensjonsnivåer for dem som ikke klarer å stå lenge i jobb, ifølge pressemeldingen. Tillegget vil gjelde for som en overgangsordning som etter hvert fases ut for årskullene 1963–1970. De som er født før 1963, fortsetter i dagens ordning.

Forhandlingsresultatet skal nå til uravstemning i organisasjonene. Resultatet må være klart innen 1. juli.

MEST LEST:

● Med denne lista klarer bokmåselever å kvitte seg med de vanligste feilene på nynorsk

● I dag vedtok Stortinget nasjonalt norskkrav for barnehageansatte

● Offentlig ansatte får «privat» AFP-ordning

● Tilsyn i barnehage: Gikk på Theatercafeen – må betale tilbake millionbeløp

● I Taremareskogen barnehage må de ansatte leke med barna

Gjekk du glipp av denne?

Andelen mannlige lærere i grunnskolen synker stadig

Andelen mannlige lærere har sunket kraftig i Vesten de siste tiårene, og i 2054 kan de være «utryddet» i australske barneskoler. Men gjør det noe? Nei, skal man tro ny forskning som viser at norske elever foretrekker kvinnelige lærere.

Utdanningsnytt.no/
2702menn

Fagfornyelsen

17. april er høringsfristen for hva som skal være det sentrale i de nye fagene i skolen.

ILL. FOTO ERIK M. SUNDT

Kort høringsfrist på det viktigste i fagene

Hvis du vil si din mening om hva elevene skal kunne for å mestre og bruke et skolefag, også kalt kjerneelementene, er fristen 17. april. Høringsfristen er dermed kortere enn det som er vanlig.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

Ifølge Utdanningsdirektoratet er kjerneelementene i et fag det elevene skal kunne for å mestre og bruke faget. Kjerneelementene består blant annet av sentrale begreper, metoder og tenkemåter.

En normal høringsfrist er på tre måneder. Seks uker er minimumsfrist, ifølge Stortingets utredningsinstruks.

– Rekker lærere og skoleledere å få sett på forslagene til kjerneelementer og komme med innspill innen fristen 17. april?

– Vi skulle gjerne hatt en lengre høringsfrist, men vi får bare forholde oss til den fristen Utdanningsdirektoratet har satt. Nå håper vi at skoleeiere og skoleledelse setter av tid, så ansatte i skolen kan få være med på å diskutere forslagene til kjerneelementer, sier

Steffen Handal til Utdanning.

Handal mener lærere og skoleledere nå har en historisk mulighet til å påvirke arbeidet med å fornye alle fag i Kunnskapsløftet. Utdanningsforbundet arrangerer nå konferanser om kjerneelementene i ulike fag landet rundt.

I juni skal Utdanningsdirektoratet oppnevne læreplangrupper i hvert fag. Læreplanene skal være ferdige i løpet av 2019 og tas i bruk fra høsten 2020.

Hjelpe til å forstå sammenhenger

Forslagene til kjerneelementer i fag er utarbeidet av 15 kjerneelementgrupper. De har bestått av lærere og fagdidaktikere. Kjerneelementgruppene har samarbeidet med Utdanningsdirektoratet, og direktoratet har samarbeidet med organisasjonene underveis.

Kjerneelementene skal innar-

beides i læreplanene og bidra til at elevene over tid utvikler forståelse av innhold og sammenhenger i faget. Slik definerer Utdanningsdirektoratet hva kjerneelementer er:

«Fagets kjerneelementer består av sentrale begreper, metoder, tenkemåter, kunnskapsområder og uttrykksformer i faget. Alle fag har metoder, tenkemåter, begreper, kunnskapsområder og uttrykksformer som er sentrale.»

Utvalget som ble ledet av professor Sten Ludvigsen, konkluderte med at det for mange temaer og mål i de enkelte fagene, og at det må ryddes opp i denne fagtrengselen.

– Allerede i definisjonen av kjerneelementer er det fagtrengsel, kommenterte Live Tronstad, politisk nestleder i Elevorganisasjonen på Utdanningsforbundets konferanse om fagfornyelsen 29. januar.

> Se også side 10 til 19.

Videregående

Tiltak for svake elever var uten effekt

Intensivopplæring til ungdomsskoleelevene med svakest resultater skulle få flere til å fullføre videregående. Nå viser en ny rapport at det ikke fungerte.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

I 2010 startet prosjektet Ny Giv, som løp fram til 2013. Det var et samarbeid mellom staten, fylkeskommuner og kommuner. Målet var at flere elever skulle fullføre videregående skole.

Et av tiltakene var Overgangsprosjektet. Skolene ga intensivopplæring for de ti prosent av elevene med svakest resultater midtveis på 10. trinn. Elevene fikk tilrettelagt opplæring i grunnleggende lese-, skrive- og regneferdigheter. Det foregikk siste halvåret på 10. trinn og kunne være opptil 7,5 timer i uka.

Nå har forskere i Statistisk sentralbyrå vurdert om Overgangsprosjektet fungerte, og de finner ingen tegn på at prosjektet førte til at flere elever fullførte.

Videreutdanning

Ekspertutvalg skal se på framtidens kompetansepåfyll

Regjeringen har satt ned et ekspertutvalg som skal vurdere hvordan ansatte skal få videreutvikle kompetansen sin. Utvalget skal ledes av seniorforsker Simen Markussen og skal gi et viktig kunnskapsgrunnlag for et kompetanseløft, ifølge en pressemelding fra Kunnskapsdepartementet. Målet er at alle skal være kvalifisert for et arbeidsliv i endring som følge av digitalisering og ny teknologi.

● Yrkesfag

Sanner vil få fart på fagopplæringen

Framtidas fagarbeidere skal ikke lenger gjennom samme pensum i første klasse på videregående. Opplæringen i eget fag skal starte fra første stund.

TEKST OG FOTO Wenche Schjønberg, Yrke

Omleggingen skal iverksettes allerede fra 2020.

– Omleggingen vil vi gi yrkesfagene et løft som bidrar til økt status samtidig som vi hever fagenes kompetanse, sier kunnskaps- og integreringsminister Jan Tore Sanner (H) til Yrke.

Dette vil Sanner bidra til med følgende grep:

- Spesialisering allerede fra første klasse.

- Fire nye programområder for henholdsvis design og tradisjons-håndverk, IKT og medieproduksjon, salg, service og reiseliv og frisør, blomster- og interiørdesign.

- Utfasing av flere fag som elever nå kan søke læreplass til etter vg2, blant annet sturumakerfaget og pianostemmerfaget.

– Risiko for feilvalg

– Vi er for fordypning, men vi frykter tidlig spesialisering kan gi en økt risiko for feilvalg, sier Utdannings-

forbundets leder Steffen Handal.

Han mener imidlertid Sanner gjør viktige og gode grep i omleggingen. Blant annet er han fornøyd med at regjeringen vil styrke hospiteringsordningen for yrkesfaglærerne.

Men Handal stusser litt over at denne viktige og store endringen kommer før et utvalg som ledes av Unio-leder Ragnhild Lied er ferdig med sitt arbeid.

– Å konkludere før utredningen er ferdig bidrar til å svekke interessen for å utrede, mener han.

– Overmoden for endringer

Jan Tore Sanner mener det er helt nødvendig å ta denne opprydningen nå.

– Tiden er overmoden for å endre strukturen innen yrkesfagene, sier Sanner.

Han legger vekt på at han vil se på anbefalingene og vektlegge dem, og eventuelt implementere noen av forslagene når disse kommer.

– Hva med risikoen for feilvalg. Er ikke en 15-16-åring vel ung til å

avgjøre eget yrkesvalg?

– Det er viktig å komme i gang med eget fag fort. En framtidig båtbygger skal ikke måtte gå igjennom samme pensum som en framtidig frisør. Men det vil fortsatt være mulig å gjøre omvalg, sier Sanner.

Hensikten med omleggingen er å samle yrkesfagelever som har mer faglig til felles og tilpasse den mer til arbeidslivets behov. Også andre året på yrkesfag skal bli mer spesialisert.

For eksempel vil vg2 byggtknikk bli delt i vg2 tømrer og vg2 betong og mur. Mens vg2 matfag blir delt i vg2 baker og konditor og vg2 industriell matproduksjon.

Kunnskaps- og integreringsminister Jan Tore Sanner vil at framtidens frisører skal starte med kam og saks allerede første skoleår på videregående. Her får han hjelp med frisyren av elevene Henriette Elias-sen Hynne og Lilja Margret Omarsdottir ved Kuben videregående skole i Oslo.

● Skoleprestasjoner

Stor forskjell mellom innvandrergupper

● Nesten en hel karakter skiller snittet til elever med familiebakgrunn fra Vietnam og Thailand på videregående, ifølge rapporten «Trivsel og utdanningsdriv blant minoritets elever i videregående», som omtales i Aftenposten. Mens elever med bakgrunn fra Vietnam har et karaktersnitt på 4,05, har elever med Thailand-bakgrunn et snitt på 3,18. Elever med norske foreldre har et snitt på 4,0, det nest høyeste blant landene som er omtalt. (NTB)

Ap mener reformen er ufullstendig

Arbeiderpartiets utdanningspolitiske talsperson, Martin Henriksen, mener regjeringen bør få fortgang i arbeidet med å få bedre utstyr på skolene.

– Hvis utdanningen skal være rele-

vant for næringslivet, må utstyret på skolen være moderne. Ap ønsker et utstyrløft for yrkesfag, slik at elevene ikke jobber med utdatert utstyr og maskiner fra forrige generasjon, sier Henriksen ifølge NTB.

Arbeiderpartiet mener dessuten

at regjeringen har glemt koblingen til grunnskolen.

– Skal elevene være i stand til å velge yrke tidligere enn før, må grunnskolen gjøres mer praktisk for å gi dem kunnskap nok til å velge hva de vil bli, sier Henriksen.

Aktuelt navn

Vil slippe fantasiene og drømmene til

Simon Malkenes mener det bør bli slutt på karakterbasert inntak og konsulentbruk i Oslo-skolen. Han vil ha en skole der det gis rom til å fantasere, drømme og skape.

TEKST OG FOTO Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

● Simon Malkenes (44)

Hvem

Lektor på Ulsrud videregående skole i Oslo og forfatter.

Aktuell

Har tatt initiativ til en debatt om Oslo-skolens inntaksordning og konsulentbruk.

Hva er det beste alternativet til fritt skolevalg i Oslo?

I siste nummer av Utdanning skrev professor Marianne Nordli Hansen om flere mulige modeller. Hun viste hvordan karakterer, bosted, loddtrekning og så videre kan vektles forskjellig og kombineres. Det vil være en god idé å ha flere kriterier enn bare karakterer, fordi vi trenger mer heterogene klasser over hele byen.

Hva skal til for å takle uro, vold og trusler i skolen?

For å takle det en kan kalle normal uro, trengs flere lærere, mindre grupper, tid til å praktisere god klasseledelse og rom for å drive tilpasset undervisning. Sårbare og krevende elever, som ikke behersker klasserommet, trenger stor grad av oppfølging, slik at også de får et likeverdig opplæringsstilbud.

Hva er galt med bistand fra eksterne konsultantselskaper?

Vi trenger hjelp fra folk med pedagogisk og skolefaglig kompetanse.

Hvilke tre tiltak bør politikerne prioritere som kan gjøre din arbeidsdag lettere?

Inntakssystemet må endres, myndighetene må ha tillit til læreres og skolelederes faglige vurderinger, og Utdanningsetaten må endre sin måte å jobbe på.

Hva blir man god til som lærer når man jobber på en skole med unge fra ulike kulturer?

Man forstår bedre hvordan verden henger sammen, og man får et innblikk i mangfoldet.

Hva bør vektlegges i arbeidet med fagfornyelsen?

En kan ikke fornye innholdet i skolen uten samtidig å endre kvalitetsvurderingssystemet. Nå vil en ha Ludvigsen-utvalgets nye innhold, men måle dette

nye innholdet med Søggen-utvalgets gamle, OECD-importerte kvalitetsvurderingssystem. Det går ikke.

Hva er det beste med lærerjobben?

Ungene og livet i klasserommet. Å følge dem opp og bidra til at de klarer seg bra.

Du får holde en undervisningstime for den norske befolkning. Hva handler timen om?

Steinaldermaleriene i Lascaux-hulen i Dordogne i Frankrike. Det hadde vært gøy å få folk til å undre seg over de nesten 40.000 år gamle maleriene og hva de kan si og lære oss alle om vår egen arts evne til å tenke symbolsk, fantasere, drømme og skape.

Hva liker du best med deg selv?

At jeg er sta.

Hvilke lag og foreninger er du medlem av?

Borettslaget mitt og Utdanningsforbundet. Fotballen er lagt på hylla.

Hva er din favorittbok?

Hamsuns skildringer av nordlandssommerens evige dag har satt dype spor i meg.

Hvilken bok har du ikke fått tid til å lese?

«The Weight of the World: Social Suffering in Contemporary Society» av den franske sosiologen Pierre Bourdieu ligger klar.

Hva er ditt bidrag i kampen for å redde verden?

Jeg kjemper for en bedre skole.

Hva har du lagt ut på Facebook denne uka?

En video av debatten jeg deltok på i Dagsnytt 18 i NRK om fritt skolevalg i Oslo.

«Det hadde vært gøy å få folk til å undre seg over de nesten 40.000 år gamle maleriene.»

Pilegrimsveien

I samarbeid med Utdanning

Inkludert
halvpensjon

Bli med på en sjelefull vandreferie på den berømte Jakobsveien - også kjent som Pilegrimsveien eller Caminoen. En annerledes og aktiv reise med store natur - og kulturopplevelser fra Burgos til Santiago de Compostela.

Vi vandrer på spesielt utvalgte deler av den vakre ruten, men underveis blir det også tid til avslapning og til å nyte naturen og de mange kulturminnene som ligger langs Jakobsveien. Vi vandrer fra 2. til 6. dag på noen av de vakreste strekningene den berømte veien byr på. Vi overnatter i Burgos, León, Astorga, Ponferrada, Lugo, Santiago de Compostela og Avila.

AVREISE 16. APRIL, 7. MAI OG 3. SEPTEMBER 2018.

9 DAGER FRA KUN KR 13.995,-

ALT DETTE ER INKLUDERT:

- Fly Oslo - Madrid t/r
- Alle skatter og avgifter
- Transfer flyplass-hotell t/r
- 8 netter på hotell
- 8 x frokost
- 7 x middag inkl. 1 glass vin og vann
- Stor utfluktpakke
- Norsk talende reiseleder

Les mer og bestill på www.vitusreiser.no
eller ring 915 09215 (mandag-fredag kl. 8.30-15.30)
Medlem av RGF dk

Vitus
REISER FOR VOKSNE

Samarbeid er helt nødvendig når fjerdeklassingene Amani, Hudo, Stina og Eline fra Melbu skole skal gå på ett par ski. At det settes av tid til samarbeid er sentralt når nye læreplaner nå skal lages i alle fag.

Nye læreplaner

Kreativitet skal være et nøkkelord for de nye læreplanene som utformes nå. Noen skoler har hatt kreativitet som brennpunkt i årevis, slik som Melbu skole i Vesterålen.

ner i anmarsj

Hvordan kan man ta vare på og utvikle elevers nysgjerrighet, lærelyst og kreativitet gjennom hele skoleløpet? Det ønsker myndighetene at lærere og fagdidaktikere skal si sin mening om.

TEKST OG FOTO Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

Hva tenker en lærer som underviser på 1. trinn i grunnskolen om fagfornyelse?

Ved Berg skole i Oslo møter lærer Grete Bugge Gjerde sine 20 førsteklassinger på trappa. Hun får dem til å stå i rekke før de rusler opp trappa, inn i garderoben, tar av seg yttertøyet og går til basen sin. I døråpningen håndhilser Grete på hver enkelt.

Elevene sitter fire ved hvert bord. På storskjermen vises en animasjonsfilm. En snømann synger «Snowflakes», og elevene synger med.

– Good morning, pupils, sier Grete med perfekt britisk uttale.

– Good morning, teacher, svarer elevene.

Første oppgave handler om å sette ord på følelser. På engelsk. Elevene trekker lapper med «sleepy», «hungry», «happy», «sad» og «angry». De vandrer omkring mens de stiller spørsmålet «How are you?». Svaret har de på lappen.

Grete synes stofftrengselen i skolen er stor. Derfor hilser hun en hardere prioritering gjennom fagfornyelsen velkommen.

– Vi som lærere må prioritere hvordan vi vektlegger de ulike kompetansemålene og hvordan vi

best kan jobbe for å nå dem. Tid til å følge opp hver elev er også viktig for å kunne jobbe variert. Det må til for at barna skal beholde lærelysten, sier hun.

Hun nevner også øktene, som er 60 og 90 minutter lange: – Så lenge klarer ikke de minste å sitte stille. Derfor må vi variere metodene våre.

– Nøkkelen til å nå inn til de minste elevene, er å gjøre undervisningen praktisk rettet. Det vi gjør, husker vi gjerne bedre enn det vi hører og leser, sier Grete.

Under en gjenforeningsfest med en tidligere klasse på videregående fikk hun bevis på det:

– Alle husket da vi dissekerte dødfødte grisunger, minnes hun.

Etter engelsken står naturfag på planen. Grete tar fram glass, tørkepapir og konditorfarge. Elevene får i oppgave å lage hypoteser. Kan man flytte vann fra ett glass til et annet? Eksperimentet gjøres ved å rulle sammen et tørkepapir, stikke det ned i et fullt vannglass og bøye papiret over kanten til det tomme glasset ved siden av.

Elevene tenker seg. Papiret trekker til seg farget

● Fornyelse av læreplanene

Læreplanene i grunnskolen og i videregående skole skal fornyes. Målet er mer relevant innhold i fagene, tydeligere prioriteringer av kompetansemål og bedre sammenheng mellom fag.

Aldri før har arbeidet med nye læreplaner vært gjennomført så demokratisk. Alle som vil gi innspill, kan gjøre det på Utdanningsdirektoratets nettsider.

Men nye ideer til hva som bør inn, blir neppe godt mottatt. Oppgaven er nemlig først og fremst å finne ut av hva som skal ut. Nye læreplaner vil først være klare for elevene høsten 2020.

Kan vann flyttes fra glass til glass ved hjelp av et tørkepapir? For å fange seks- og syvåringenes oppmerksomhet tar lærer Grete Bugge Gjerde i bruk varierte metoder.

vann, som drypper ned i det tomme glasset. Elevene diskuterer hvor mye vann som flyttes. Noen henger rundt bordet der Grete utfører eksperimentet for å se bedre. Hun ber dem sitte ned. De mest nysgjerrige er raskt framme igjen. Et par elever krabber ned på gulvet. Assistent Andrine Gran får dem opp igjen. Etter en halvtime er det like mye vann i hvert glass.

Trenger både lek og læring

I utformingen av nye læreplaner vil lengden på undervisningsøktene bli diskutert. Elevene Mons, Julia, Hedvig og Marcel synes 90 minutters økter er lenge å sitte i ro. Nå har de vært rolige lenge og sett på forsøket i naturfag. I Aktivitetsskolens lokaler samler de puter på gulvet og hopper fra vinduskarmen.

– Vi må få røre oss litt, sier Hedvig.

Å sitte i ro går lettere hvis det kombineres med lek. Elevenes favoritter er matematikk og å bygge lego.

– Grete sier at jeg er klok fordi jeg er god til å finne på leker, sier Julia.

– Men hos Grete må vi også følge med, sier Hedvig.

– Det er gøy å leke, men vi trenger skole også. Vi vil jo lære, sier Marcel.

– Hva gjør dere hvis det blir for mye uro i klassen?

– Da passer vi på hverandre, sier Mons.

– Det fine med Grete er at hun lar oss gjøre litt forskjellig. Noen ganger jobber vi sammen. Andre ganger alene, sier Marcel.

De fire samler sammen putene og går tilbake til basen sin. Snart er det fruktpause.

Kreativ uke i Hadsel kommune

Ifølge Ludvigsen-utvalgets føringer er et viktig mål med fagfornyelsen å frigjøre tid til at lærere og elever kan arbeide mer kreativt, samarbeide på tvers av fag og trinn og gå mer i dybden.

Akkurat dette med å arbeide kreativt blir nok ikke vanskelig for skoler og barnehager i Hadsel kommune i Vesterålen. Der holdes kreativ uke på 18. året.

Kultursjef og pådriver Kari Ann Olsen forteller at Hadsel kommune har fem grunnskoler med til sammen rundt 900 elever. Både skoler og barnehager er med på kreativ uke. Babyer er med på

Etter en lang økt med engelsk og naturfag er det godt å få stupe fra vinduskarmen; først Julia, så Mons, Hedvig og Marcel.

babysang, og de eldre er med gjennom den kulturelle spaserstokken.

– I kreativ uke forsøker vi å løfte oss ut av hverdagen og være litt ekstra lekne. Da feirer vi at sola er tilbake. Årets tema er «Hele verden rundt med sang, dans og kunst», sier Lind.

Som kultursjef er hun også rektor for kulturskolen og sjef for biblioteket.

Arbeidet med kreativ uke starter tidlig på høsten og integreres i både barnehagenes og skolenes arbeid. Systematikken gjør at det kreative arbeidet har overlevd på tross av mål- og resultatstyring.

I Melbu barnehage står sang, dans og kreative aktiviteter med is og snø på programmet. Barna

har også laget kunstutstilling i Melbu Hovedgård på Museum Nord.

– Trenger å få ut litt energi

Ludoturnering er en årlig tradisjon på Melbu skole. Elevene konkurrerer på tvers av trinn. Yasmin på 4. trinn går til finale mot Petter på 7. trinn. I fjor vant en elev på 4. trinn. I år seirer Petter. Han reiser seg fra stolen og hopper opp og ned av glede som en OL-mester i Pyeongchang.

– Det er litt kjedelig å se på ludoturnering. Fra amfiet får vi ikke med oss hva som skjer på brettene. Vi hører bare terningen trille. Klakk, klakk, klakk, sier Ingrid og demonstrer med hånden.

I juni begynner arbeidet med ny læreplan i kroppsøving. Uteområdene på Melbu skole er godt tilrettelagt for fysisk aktivitet. Elevene Mathilde og Elise (med ryggen til) er i farta i friminuttet.

Rektor Rune Jensen
ved Melbu skole.

– Vi vil heller snakke med deg, sier hun. Ingrid har tatt med venninnen Eline til grupperommet.

Begge har deltatt i morgenens skoleforestilling med utøvere fra skolekorpsset. Melbu skole har elever fra Asia og Afrika og flere land i Europa. Til sammen snakker elevene 24 ulike språk. Et kunstverk i gangen ønsker dem velkommen på alle språkene. Kreativ uke brukes i integreringsarbeidet. Til skoleforestillingen har elevene skrevet sanger med vers på flere språk. Sånn sett er de i forkant med å oppfylle det tverrfaglige temaet «demokrati og medborgerskap» i ny læreplan.

– På forestillingen sang jeg og slo hjul. For å få det til øvde jeg på trampoline. Jeg trenger å få ut litt energi, sier Ingrid.

Venninnen Eline har spilt fløyte og xylofon under morgenens forestilling. Hun er med i skolekorpsset.

Tuva, som går på 3. trinn, forteller om skoleforestillingen: – Jeg synes det var litt flaut å opptre for så mange. Jeg sang «Kjerringa med staven» og så var jeg med å danse.

Det var også klassekamerat Leon. Han spilte i tillegg saksofon og er også med i skolekorpsset.

– I dansen var det gutterekke og jenterrekke. Vi danset arm i arm i åttetallsformasjon, forklarer han.

Vinduene i klasserommet prydes fortsatt av solene som alle elevene laget da de gikk på 2. trinn.

Samarbeidsøvelse

Fire jenter fester føttene i lærremmene på skiene og forsøker å bevege seg. Ingenting skjer.

En time midt på dagen har allmennlærer Åse Fagerli med elever ut på ski. Det blir ingen vanlig langrennstur. Fire elever skal gå på ett par ski.

– Disse skiene har vi hatt med hele veien. Jeg har jobbet ved Melbu skole i over tjue år, sier Åse.

– Dere må rope; «venstre, høyre, venstre, høyre.» Da flytter alle føttene seg samtidig, instruerer hun.

De fire jentene forsøker igjen. Nå klarer de å gå noen flere skritt. Så faller alle over hverandre som dominobrikker mens de ler høyt.

– Opp igjen, sier Åse.

Jentene får snart dreisen. Så er det guttas tur. Også de kløner i starten. Sporene er isete, og det er vanskelig å stå gjennom svingen. Gutta klarer det til slutt og jubler for seg selv.

Bruker kreativiteten i mange fag

Kreativitet og kunst er sentralt hele skoleåret ved Melbu skole. Skolen huser Vesterålens største kunstsamling, der alle kunstnerne har tilknytning til Hadsel. Utsmykningen av skolen er så spesiell at kunstinteresserte dronning Sonja ba om en privat omvisning på åpningsdagen i august 2016.

På rektor Rune Jensens kontor henger bildet «Måne over Møysalen» av kunstner Trym Ivar Bergsmo. I omtalen skriver kunstneren: «Mitt

– Kreativitet kan læres

– Kreativ metode kan læres, mener Cecilie Pedersen Dalland og Haakon Thaule-Hatt. Sammen har de skrevet boka «Kreativitet i skolen».

– Vi er over-gjerdet-naboer, og bokprosjektet begynte med at Haakon og jeg snakket om hvordan skolen har utviklet seg, sier Dalland.

Hun underviser lærerstudenter i pedagogikk ved Oslo Met – storbyuniversitetet. Hun har også ti års erfaring som grunnskolelærer.

– I boka tipser vi lærere om hvordan de kan bruke kreative metoder til å skape faglig motivasjon og interesse hos elevene. Boka er ikke noen fasit, men gir håndfaste råd og beskrivelser av kreative arbeidsmetoder, sier hun.

– Jeg kommer selvsagt ikke ridende inn i skolen for å fortelle lærerne hvordan de skal gjøre jobben sin. Gjennom arbeidet med boka har jeg fått stor respekt for yrkesgruppen. Lærere har god kompetanse, og mange brenner for tid og mulighet til å bruke sin kreativitet. Det håper jeg boka kan inspirere til, sier Thaule-Hatt, merkevarerådgiver og kreativ leder i Changemaker AS.

Vil lære elever å utforske

– Utviklingen av skolen har gått i feil retning. Det å nå kompetansemål er selvsagt viktig, men det er blitt for mange av dem, og fagtrengselen er for stor. I 2015 viste en undersøkelse gjort av Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) at 65 prosent av elevene på ungdomstrinnet kjeder seg. Det er urovekkende, sier Dalland og fortsetter:

– I Kunnskapsløftet heter det at skolen skal forberede elever på yrker som ennå ikke er skapt. Ludvigsen-utvalget lister opp fire fagovergripende kompetanser elevene skal få: fagspesifikk kompetanse, lære å lære, lære å kommunisere, samhandle og delta og lære å utforske og skape. Boka er særlig knyttet til det siste. Derfor har også vi måttet prioritere, sier Dalland.

– Jeg merket meg historien om lærerstudentene som underviste elever på ungdomstrinnet om slaveriet i USA. De levendegjør historien ved å sette en pappkasse i rommet uten å avsløre innholdet.

– I stedet for at studentene fortalte historien om slaven i kassen, fikk de elevene til å undre seg, til å reflektere, til å bruke sansene. Elevene fikk mulighet til å leve seg inn i slavers situasjon, sier Dalland.

hjerter ligger i nord. Her er mulighetene. Her lever menneskene sine historier. Folket, lyset, kraften og energien i landskapet: Ingenting kan måle seg med dette! Det kunstneriske prosjektet er hele tiden å utvikle tilnærmingen til dette tema gjennom nye innfallsvinkler, utforske detaljer, nye teknikker, nye ideer og å gå i dybden av spørsmålene som oppstår i tilknytning til temaene.»

Leser man Ludvigsen-utvalgets forslag til fornyelse av fagene, kan det se ut som om det er akkurat slik dybdelæring man håper å inspirere til.

– Utformingen av skolen og kunsten på veggene gjør noe med oss, sier rektor Jensen under en kunstvandring med Utdanning.

– Jeg har veldig kreative og dyktige lærere som inspirerer elevene sine, sier rektor stolt.

Marit Næss, lærer i kunst og håndverk, viser oss en samling hjerter elevene har laget. I håndarbeidssalen sitter gutter og jenter og broderer. I den nye sløydssalen har gutter og jenter laget hver sine tollekninger med ulike treskaft. I naturfagsalen loddess ledninger til lys. I montrene i gangen vises dokker, perspektivtegninger og treskrin. Elevene har også laget smykker.

Kombinerer kreativitet, teori og praktisk jobbing

En halvtimes fergetur fra Melbu ligger Strønstad skole. Skolen har 20 elever fra 1. til 10. trinn, fire lærere og en assistent. På kaia møter Utdanning

rektor Gøril Olufsen. Under kreativ uke ble hun kåret til «Årets hadselværing» av Vesterålens Avis. Bakgrunnen er at skolen i 2017 for andre gang vant regional finale i First Lego League med forskning om mikroplast i vann. First Lego League er verdens største kunnskapsturnering for barn og unge mellom 10 og 16 år. Strønstad-elevene vant «Champion»-prisen, markedsføringsprisen og forskningsprisen. Kombinasjonen av kreativitet, teori og praktisk jobbing ser ut til å være Strønstad skoles suksessoppskrift.

I fornyelsen av Kunnskapsløftet har arbeidsgruppen som jobber med kjerneelementer i faget kunst og håndverk, bestemt at faget må tilbake til verkstedet.

Ved Strønstad ble kreativ uke brukt til tegning, maling, bygging og fotografering. Årets kunstprosjekt har gjenbruk som tema. Fantasifulle figurer laget av flasker, kartonger og kaffekapsler er utstilt. Tverrfaglige temaer ligger inne i overordnet del av de nye læreplanene. Bærekraftig utvikling er ett av den.

I gangene henger prosjektoppgaver om mobbing, psykisk helse og miljø.

– Vi har hatt aktivitetsskveld med foreldre, spilt spill og gått på tur. Fjell og fjord blir tatt i bruk til ulike uteaktiviteter. Tidligere hadde vi en lavvo her, men den ble tatt av stormen. Nå planlegger vi å sette opp en ny, sier Olufsen.

Gjenbruk var tema da elevene på Strønstad skole utfoldet seg kunstnerisk i kreativ uke.

Strønstad skole har bare 20 elever, men vant likevel en forskerkonkurranse for elever for andre gang. Rektor Gøril Olufsen er stolt.

● Gangen i læreplan-arbeidet

Til grunn for arbeidet med fagfornyelsen ligger Ludvigsen-utvalgets rapporter og Stortingsmelding 28, Fag – Fordypning – Forståelse – En fornyelse av Kunnskapsløftet.

Først skal kjerneelementer i 15 fag utvikles. Kjerneelementgruppene har bestått av fagdidaktikere og lærere.

Via to høringsrunder har Utdanningsdirektoratet fått inn 2800 innspill.

Kjerneelementene ble sendt på siste høring 6. mars i år, siste frist for innspill er 17. april.

Kjerneelementene fastsettes av Kunnskapsdepartementet i juni 2018. Da oppnevnes læreplangruppene. Kjerneelementene skal innarbeides i læreplanene, tid skal ryddes til dybdelæring og det skal legges opp til en god progresjon i fag.

De nye læreplanene skal være klare i 2019. Elever og lærere skal ta dem i bruk skoleåret 2020/21.

«Elever skal øves opp i evnen til kritisk vurdering, problemløsning og kreativitet,» skriver Ludvigsen-utvalget. På Melbu skole inspirerer både omgivelser og lærere til det som er kjernen i forslagene til professor Sten Ludvigsen utvalg.

– Ut med minst halvparten av kompetansemålene

– Skal vi gi elevene dybdeforståelse og kompetanse til å møte et arbeidsliv i sterk endring, må minst halvparten av kompetansemålene ut, sier professor Sten Ludvigsen.

Sten Ludvigsen er i gang med nye forskningsprosjekter når Utdanning møter ham på kontoret i Helga Enghs hus ved Universitetet i Oslo (UiO). Likevel er det lett å få ham engasjert i de problemstillingene utvalget hans jobbet med.

– Hvordan er det mulig å ta vare på og utvikle elevens nysgjerrighet, lærelyst og kreativitet gjennom hele skoleløpet?

– Det spørsmålet er utgangspunktet for utvalgets arbeid. Og hadde jeg kunnet svare enkelt på det, ville det vært verdt en nobelpris. Over hele verden leter man etter det svaret. Naturligvis finnes det ikke ett svar på hvordan skolehverdagen skal legges opp for å nå ut til hver elev. Men noe av det viktigste må være at de nye læreplanene

gir lærerne rom for å samarbeide og tid til å følge opp hver elev.

– Spissformulert: Man bør kvitte seg med minst halvparten av kompetansemålene. Skal vi gi elevene dybdeforståelse og kompetanse til å møte et arbeidsliv i sterk endring, må det til.

– Utdanningsforbundet og Elevorganisasjonen vil at vurderingssystemet skal gjennomgås. Er du enig?

– Formativ vurdering er langt viktigere for elevenes læring enn summativ vurdering. Elevene trenger tilbakemeldinger om hvordan de skal arbeide for å forbedre resultatene sine. Da er det ikke nok med en tallkarakter. Forskjellen på bruk av formativ og summativ vurdering er grundig dokumentert, sier professoren, som leder Utdanningsvitenskapelig fakultet ved UiO.

– Bør man kutte ut for eksempel nasjonale prøver, PISA-testen eller realfagstesten TIMSS?

– Jeg tror det er lurt å gjennomføre slike undersøkelser av nivået innimellom for å sjekke hvordan vi ligger an. Og kartleggingsprøver kan være nyttige verktøy for lærerne. Likevel tror jeg det kan være på sin plass å redusere den totale mengden av prøver og tester på noen skoler, sier han.

– Forslag til kjerneelementer i fag er nå på høring.

Sten Ludvigsen.

«Noe av det viktigste må være at de nye læreplanene gir lærerne rom for å samarbeide og tid til å følge opp hver elev.»

Sten Ludvigsen, professor ved Universitetet i Oslo

I sluttspurten med kjerneelementer i fag

Å bestemme kjerneelementene skal være forarbeidet til nye læreplaner. Siste mulighet til å mene noe om kjerneelementene blir fra mars til midten av april.

De 15 kjerneelementgruppene består av lærere og fagdidaktikere. De har utviklet utkast til kjerneelementer i fag i samarbeid med Utdanningsdirektoratet.

Tone Børresen Mittet (bildet), prosjektleder i Utdanningsdirektoratet, sier til Utdanning:

– Vi samarbeider med Utdanningsforbundet og de andre organisasjonene som er parter i strategien for fagfornyelsen. Vi har også fått over 2800 innspill underveis i prosessen. Disse er oppsummert og tatt hensyn til.

April er frist for innspill

– Siste mulighet til å gi innspill til utkastene blir fra mars og til midten av april. Utdanningsdirektoratet skal oppsummere alle innspill og anbefale kjerneelementer i fag. Så skal Kunnskapsdepartementet fastsette dem. Sametinget fastsetter samisk innhold i læreplanene, forklarer hun.

– Kjerneelementene er et forarbeid til læreplanene. I juni oppnevnes læreplangruppene. Planen er at de skal begynne sitt arbeid før sommeren, og nye læreplaner skal være klare i løpet av høsten 2019. Skolene skal få tid til å forberede seg på de nye læreplanene, og fra høsten 2020 skal elevene ta dem i bruk, sier Mittet.

Målet er å prioritere

– Den største utfordringen, både for kjerneelementgruppene og for oss, er å prioritere innholdet i læreplanene. Målet med fagfornyelsen er å gi elever bedre forståelse og tid til å lære i dybden.

– Skal læreplanene bli mindre omfattende?

– Målet er å prioritere og redusere omfanget i læreplanene. Vårt oppdrag er å få til en god progresjon. I grunnskolen skal vi vurdere om det bør utvikles kompetansemål på flere trinn enn i dag, og i så fall i hvilke fag. At læreplanene har gode kompetansemål og en god progresjon er viktigere enn antallet mål, sier Mittet og fortsetter:

– Dette har vi spurt mange lærere, skoleledere og skoleeiere om. Vi ønsker oss innspill fra lærere og de som skal bruke læreplanene. Men hvor vi ender når det gjelder kompetansemål, kan vi selvsagt ikke si noe om nå, siden arbeidet med læreplanene ikke har begynt ennå, sier Mittet.

Tilbakemeldingen fra Utdanningsforbundet til Utdanningsdirektoratet er at utkastene er for forskjellige. Hva mener du?

– Innholdet vil selvsagt variere avhengig av fag. Men det bør være mulig å finne fram til en felles struktur, slik at man får til gode beskrivelser av faglig progresjon. Så må kjerneelementene integreres i læreplanene.

– Utdanningsdirektoratet vurderer flere kompetansemål i grunnskolen. Er det nødvendig?

– Tidlig innsats handler blant annet om å

undersøke om elever for eksempel har ord- og tallforståelse. Men det er ikke bra å sette mål for hva elevene skal lære i uke 5, 6, og 7. Vi vet at elever lærer i ulikt tempo og på ulike måter. Utdanningsmyndighetene må ha tillit til at lærerne, ut fra sin fagkompetanse, legger opp undervisningen og tilpasser den til hva som er det mest hensiktsmessige. Lærerne må stå fritt i valg av undervisningsopplegg og metode. Så får vi heller undersøke om målene er nådd i løpet av et halvt år, eller ett år, sier Ludvigsen.

«Kreative og skapende evner bidrar til å berike samfunnet,» heter det i overordnet del av læreplanen. Fiskebildet på ytterveggen til Strønstad skole har varig verdi. Det ble laget av elever på 1970-tallet.

Utdanningsforbundet vil at lærere skal sette sitt preg på læreplanene

Utdanningsmyndighetene har invitert fagforeningene og fagprofesjonen til aktiv deltakelse i arbeidet med fagfornyelsen. Stortinget og regjeringen støtter måten fagfornyelsesarbeidet skjer på.

– Dette gir oss en historisk mulighet til å sette vårt preg på innholdet i skolen i årene framover. Derfor håper vi på stort engasjement blant våre medlemmer. Vi håper skoleeiere og skoleledere setter av tid slik at personalet på skolene kan engasjere seg, sier Steffen Handal, leder i Utdanningsforbundet.

Utdanningsforbundet arrangerer nå fagseminarer landet rundt. Informasjon om fagfornyelsesarbeidet legges ut på forbundets nettsider.

– Siste utkast til kjerneelementer skal på høring i mars. Hvor viktige er de?

Politisk rådgiver Jens Garbo svarer:

– Kjerneelementene er det viktigste elevene skal lære for å mestre et fag. De skal danne grunnlaget for læreplanene. Kjerneelementene skal også

bidra til at elevene forstår innholdet i, og ser sammenhengene i, et fag.

– Hva synes dere om utkastene som er levert til nå?

– Utkastene er for forskjellige. Det har vi gitt beskjed til Utdanningsdirektoratet om. De er nå i gang med en redigering. Redigeringen er vi i dialog om, sier Garbo.

– Kommer Utdanningsforbundet til å ha synspunkter på de 15 utkastene til kjerneelementer?

– Nei, vi er en fagforening. Her vil vi lytte til lærere i de enkelte fagområdene, sier Handal.

– Ludvigsen-utvalget har bedt om en reduksjon i kompetansemål. Utdanningsdirektoratet vurderer innføring av nye kompetansemål i grunnskolen. Hva tenker dere om det?

Her broderer Daniel et sterkt budskap: «If one day the speed kills me, do not cry, because I was smiling.»

– Det kan se ut til at utdanningsmyndighetene forsøker å gjøre to ting samtidig. De er i gang med å følge rådene fra Ludvigsen-utvalget og Stortingets vedtak. Samtidig gjøres det et forsøk på å beholde dagens mål og resultatstyringsregime. Det er to mål som ikke lar seg forene, mener Garbo.

«Vi håper skoleeiere og skoleledere setter av tid slik at personalet på skolene kan engasjere seg.»

Steffen Handal, leder for Utdanningsforbundet

Rahman Chaudhry har tro på fagfornyelsen

– Vi elever er fornøyde med Ludvigsen-utvalgets forslag, sier lederen for Elevorganisasjonen.

Rahman Chaudhry er også glad for at Stortinget og Utdanningsforbundet støtter intensjonen om å redusere kompetansemålene for å få tid til å gå mer i dybden.

– Det legges opp til nye læreplaner i alle fag fra høsten 2020. Går arbeidet for fort?

– Det ligger ambisiøse mål i fagfornyelsen. Men foreløpig er jeg optimist. Jeg mener at endringene Ludvigsen-utvalget har foreslått, er til det beste for elevene. Først når læreplanene er fastsatt, vet vi om det blir behov for flere endringer framover.

– Er fagfornyelsen blitt til en reform som politikerne kjører igjennom?

– Diskusjonen om dette er en reform eller ikke, er ikke så viktig. Det viktige er at direktoratet nå lytter til fagfolk, til lærere, skoleledere og elever. Og så må politikere og andre slutte å finne på nye temaer som bør inn. Det siste som er foreslått, er personlig økonomi og «MeToo». Gode formål, men oppgaven er færre mål. Det tidspresst elever og lærere opplever, skyldes i stor grad at politikerne mener skolen bør holde på med alt mulig. Det går jo ikke.

Chaudhry er dessuten opptatt av elevmedvirkning, slik at det blir et reelt elevdemokrati.

– Har Elevorganisasjonen synspunkter på arbeidet til de 15 kjerneelementgruppene?

– Utkastene er forskjellige. I kunst og håndverk vil de ha faget tilbake til verkstedene. Det støtter vi fullt ut. Denne kjerneelementgruppen har også vært gode til å prioritere. I norskfaget derimot er det vanskeligere å få øye på prioriteringene. Her

Rahman Chaudhry.
ARKIVFOTO MAGNUS HUNDVIN

har Utdanningsdirektoratet en jobb å gjøre. Vi har lest utkastene til kjerneelementer i fag, men vi kommer ikke til å kommentere hvert enkelt utkast. Det har vi ikke kompetanse til. Vi er elever, ikke fagdidaktikere, sier han.

Chaudhry mener det videre arbeidet med fagfornyelsen må knyttes til skolens formålsparagraf og overordnet del av læreplanen. De tverrfaglige temaene må gjenspeiles i læreplanene, mener han. Vedtaket om lærernorm ser elevene som viktig for å lykkes med fagfornyelsen.

– Klarer fagfornyelsen å ta hensyn til at skolemiljøene har endret seg med mer kulturelt mangfold, flere språk, ny teknologi? Eller er skolen fortsatt gammeldags?

– Skolen er fortsatt gammeldags. Men jeg velger å tro at den vil endre seg med fagfornyelsen.

– Noen tar til orde for å minske testpresset, eksamenspresset og å sløyfe karakterer. Hva mener du?

– Noen målinger og tester kan kanskje fjernes, men vi har behov for kartleggingsprøver og tester i skolen. Elevene trenger tilbakemeldinger. Men når læreplanene nå endres, bør også vurderingsordningene gjennomgå, avslutter Chaudhry.

«Det er ingen som slår britene når det gjelder å fornærme folk tilbake slik at de ikke skjønner det med en gang.»

Morten Wetland (1951-) kommunikasjonsrådgiver og Norges tidligere FN-ambassadør

Yrkesfag

Flere lærlinger i offentlig sektor

De siste fem årene har kommunal sektor fått 32 prosent flere lærlinger. Statlig sektor har hatt en økning på 25 prosent.

Til sammenligning har økningen i privat sektor for samme periode vært på 16 prosent, opplyser Kunnskapsdepartementet i en pressemelding.

– Privat næringsliv har fortsatt langt flere lære-plasser, men vi ser nå at offentlig sektor jobber offensivt og tar sin del av ansvaret. I Jeløya-plattformen sier vi at det skal stilles klare krav til det offentlige om å ta inn lær-

ILL.FOTO JAZZ4EV/FREEIMAGES.COM

linger. For selv om vi ser en kraftig vekst, er potensialet for å ta inn flere lærlinger i offentlig sektor fortsatt stort, sier kunnskaps- og integreringsminister Jan Tore Sanner (H) i pressemeldingen.

Kunnskapsdepartementet

FOTO REGJERINGEN.NO

Ny statssekretær

Rikke Høistad Sjøberg (32) fra Høyre tiltrådte som statssekretær i Kunnskapsdepartementet 19. februar.

Sjøberg var politisk rådgiver for Jan Tore Sanner da han var statsråd i Kommunal- og regionaldepartementet. Nå følger hun sjefen over i et nytt departement.

Rikke Høistad Sjøberg har en mastergrad fra Norges Handelshøyskole. Hun satt i sentralstyret i Unge Høyre fram til 2010 og var kommunikasjonsrådgiver for Høyres stortingsgruppe i 2012-2013.

Dette er siste utgave av Utdanning for påske. Utdanning nr. 5 kommer ut 13. april.

ILL.FOTO INGER STENVOLL

Dikt

U – X og Z

U-er åpner ubehagelige og uforkammede ord som jeg ønsker vi kunne ha unngått her på jord. Uår, uråd, uro, uvel, uhyre og uvenn, ubarmhjertig, uglesett og uunngåelig, uanstendig, ugudelig, ulykkelig og utslitt, uskikkelig, ubeboelig, umoral og utroskap, og uhyrlig mange andre utrivelige ord.

ILL.FOTO RAWPIXEL/ISTOCKPHOTO

Men hva skulle vi gjort uten U-en, glem Ulvangs ullundertøy, glem USA, UN, Ullman og Undset, glem underfundighet og utholdenhet, glem utbytte, utflykt, utvikling og utfordring og undrenes tid er ikke forbi! U-en er jo nokså bra, så den må vi nok ha.

Men X-en er ubrukelig og unødvendig, finnes på norsk i bare tre små ord, Sex, Max og Flax, ser men det, ser man det, alle gode ting er tre, men det fjerde og femte følger også med i Xantippe og Xenofobi.

Z-en kan vi godt kvitte oss med, den gir oss verken glede, sorg eller ironi for det ene ordet den er i, det er zoologi. Send Z-n til et annet land eller en annen sfære der den kan være blant sine egne kjære Slik som det er, trenger vi den ikke her.

Da fikk U-en, X-en og Z-en et useriøst og uærbødig dikt, Det kan være uskyldig tidsfordriv å skrive noe slikt!

PS. Vi trengte X-en da Liu Xiaobo fikk fredsprisen.

Gerd Nyland

● USA

Lærerorganisasjoner avviser bevæpning

Lærerne må få våpen, mener flere politikere i USA etter skolemassakren i Florida. De største lærerorganisasjonene tar sterkt avstand fra forslaget.

TEKST Jørgen Jelstad

17 mennesker mistet livet og 13 ble såret da en tidligere elev angrep Marjory Stoneman Douglas High School i Florida med skytevåpen 14. februar. President Donald Trump er positiv til at trente lærere skal kunne ha tilgang til våpen.

– En våpenfri sone er bare som å si til en galning at «her kan du gå inn og skyte», sa Trump under et møte med flere av ofrene.

USAs største lærerorganisasjon, National Education Association

(NEA), går hardt ut mot forslaget om bevæpning.

– Å ta våpen inn i skolene har ingen betydning for å beskytte elevene og lærerne fra voldelige angrep. Vi trenger løsninger som gjør at de som ønsker å bruke våpen for å massakrere uskyldige barn og lærere, ikke får tak i våpen. Å bevæpne lærere har ingen betydning for å hindre det, sier presidenten i NEA, Lily Eskelsen García, i en pressemelding.

Også The American Federation of Teachers (AFT) tar sterkt avstand fra forslaget.

– Det er på tide at politikerne verdsetter barna høyere enn våpenlobbyen, sier president i AFT, Randi Weingarten, i en pressemelding.

Hun sier at de som ønsker våpen inn i skolen, har null forståelse for hvordan en skolehverdag er.

– Jeg blir kvalm av dem som lovrer for våpenlobbyen, og slike som president Trump og utdanningsminister Betsy DeVos, som ønsker å forvandle skolene til et militært område gjennom å bevæpne lærere, sier Weingarten.

– Foreldre og lærere er fullstendig imot bevæpning av lærere, sier president i NEA, Lily Eskelsen García.

ARKIVFOTO JØRGEN JELSTAD

● Russland

Putin lovar veljarane å styrke skulen

Skulen skal verte meir jobbrelevant og gjere elevane i betre stand til å meistre framtida, lovar Russlands president Vladimir Putin (på biletet).

Allereie i år skal staten bruke 1 milliard rublar (rundt 140 millionar kroner) på det nye programmet «Billetten til framtida», skriv nyhendebyrået Rosbalt.

– Elevane skal få prøve seg i ulike yrke og i ulike selskap rundt om i landet, sa Putin i sin årlege tale til både kammerane i den russiske nasjonalforsamlinga 1. mars.

Putin understreka også at lik rett til utdanning er ein viktig ressurs for utviklinga av landet og for å oppnå sosial rettvisje, melder byrået.

18. mars er det presidentval i Russland. Meiningsmålingar tyder på at Vladimir Putin vil få nærare 70 prosent av røystene, medan korkje kommunisten Pavel Grudinin eller nasjonalisten Vladimir Zjirinovskij er i nærleiken av å få 10 prosent kvar. Ein av dei mest markante kritikarane til Putin, Aleksej Navalnyj, får ikkje stille til val fordi han er dømd for økonomiske brotsverk, noko som mellom andre EUs utanriksteneste meiner er politisk motivert, ifølgje det tyske kringkastingselskapet Deutsche Welle.

FOTO KREMLIN.RU

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet

Ønsker du å bli lærer i naturbruk eller realfag?

Vi tilbyr praktisk-pedagogisk utdanning (PPU) med oppstart høsten 2018. Studiet kan tas på deltid over to år eller heltid på ett år. Studiet er samlingsbasert, første samling er i uke 33.

PPU ved NMBU kvalifiserer til undervisning i grunnskolen, i videregående opplæring, i lærebedrifter og i rådgivings- og formidlingsarbeid i offentlig og privat virksomhet.

NMBU er ledende i Norge på utdanning for bærekraftig utvikling.

Søknadsfrist 15. april.

For mer informasjon: kontakt, tlf. 67 23 15 93, studieveileder-realtek@nmbu.no

Se mer på våre nettsider: www.nmbu.no

● Eleven

Else Kåss Furuseth (37)

Romerike Folkehøgskole. Utdannet art director ved Westerdals.

En av Norges mest profilerte komikere. Kjent fra TV-programmer som «Torsdag kveld fra Nydalen», «Det er lov å være blid» og «Mandagsklubben».

Har hatt stor suksess med monologforestillingen «Kondolerer», som hun har spilt på Nationalteatret og på turné over hele landet.

Nå er hun aktuell med oppfølgeren «Gratulerer» på Amfiscenen.

– Petter var tolerant og **tydelig**

Vikarlæreren tok Else Kåss Furuseth på alvor da hun følte seg som teitest.

TEKST Kirsti Hovland

FOTO Tom-Egil Jensen

Da Else Kåss Furuseth begynte på ungdomsskolen, skrev hun brev til vikarlæreren hun hadde hatt som klasseforstander i sjette klasse. Overgangen til ungdomsskolen og alle kodene der var stor. Else hadde mistet moren sin som 11-åring, og det var kommet en ny dame i huset som hun hadde problemer med å godta. Og læreren, Petter Hagen, svarte på en måte som gjorde at hun klarte å hente seg inn og falle på plass.

– Bare det at du svarte på brevene mine, betød mye for meg. Det å kunne skrive om alt fra urimelige ting som at jeg var irritert over at stemoren min pyntet feil til jul, til å spørre om hva det betød at vi ikke ble invitert på den festen hvor guttene fra videregående var, eller om du var for eller mot mopedlappen, og bli møtt med ordentlige svar, sier Else Kåss Furuseth.

Hun roser sin tidligere lærer for at han ikke skrev «Ta deg sammen».

– Han svarte for eksempel: «Dette må du snakke med noen voksne om», på de mest drøye utsagnene, uten at jeg følte meg avvist. Bare det å svare er undervurdert. Det var en redelighet i det som betød mye for meg og som er et godt minne om å ha bli tatt på alvor i en fase hvor det «kokte litt i nøtta», sier Else Kåss Furuseth, som i dag er en av Norges mest suksessfulle komikere.

– Jeg er veldig glad for at jeg lyktes med ikke å avvise, men ved å svare som jeg gjorde, sier læreren Petter Hagen.

Befriende streng

Høsten 1992 kom Petter Hagen inn som vikarlærer på Jessheim i Akershus og ble en viktig voksen i 12-åringen Elses liv. Den unge læreren var imidlertid ikke opptatt av å gjøre elevene til lags. Og nettopp det kjentes så riktig og befriende:

– Petter kunne være tulle, men han var først og fremst en tydelig lærer som var ganske streng. Jeg var nok en som trodde jeg kunne komme unna med ting. Så da bestevenninnen min, Veronica, og jeg leverte en smørje av en oppgave sammen under dekke av at vi hadde bidratt med hver vår individuelle innsats og at det var «teambuilding», var tilbakemeldingen fra Petter: «Kom og snakk med meg!». Den beskjedne får du ikke hvis læreren er fornøyd, konstaterer Else.

– Aldri tilgjort

Denne vinterettermiddagen ringer Petter Hagen på døra hjemme hos Else på Majorstua. I calling-anlegget hilser hun ham inn med beskjedne «Hei, verdens beste lærer!».

De har så absolutt møtt på hverandre gjennom de godt og vel 25 årene som er gått siden Else gikk ut av sjette klasse og Petter begynte på lærerhøgskolen. Siden har han jobbet både som lærer og rektor. I dag er han områdedirektør i Utdanningsetaten i Oslo.

I ettertid har Petter engasjert Else til et oppdrag for skoleledere. Og han satt på første rad i Natio-

Komiker Else Kåss Furuseth husker sin favorittlærer som en som tok henne på alvor. – Jeg er veldig glad for at jeg lyktes med ikke å avvise, sier Petter Hagen.

naltheatret under en av Elses mange forestillinger med «Kondolerer», som er Elses egen forestilling om å miste sin egen mor som 11-åring og 17 år senere sin egen bror i selvmord. Det ble en sterk opplevelse for den tidligere læreren:

– Det var en fantastisk forestilling, men det som gjorde mest inntrykk, var at du var deg selv og at den tryggheten og den stødige plattformen jeg opplevde at du hadde også den gang, har vært med deg hele veien.

Elses minner om seg selv som det hun beskriver som en «grenseoverskridende» 12-åring, blir korrigeret av læreren fra den gang:

– Du var veldig ordentlig, og selv om du hadde opplevd noe tragisk, så bar du preg av noe solid og stødig, men at du trengte å bli korrigeret, slik at du ikke skulle få slippe unna med det du ikke trodde du klarte, eller kanskje gadd.

Snudde gymtimene til glede

Det betød ikke minst at gymtimene ble snudd fra helvete til om ikke himmel, til noe som fikk Else til å anstrenge seg og føle seg tatt på alvor i noe som var skremmende for henne:

– På barneskolen var det å hoppe over bukken det verste marerittet. Idrettsdagen var det verste. Da holdt jeg meg hjemme.

Lærer Petter, som selv var en idrettsmann og hadde erfaring med å trene barn og unge, klarte å snu gymtimene til å handle om å øve.

– At han var så åpen og hyggelig, samtidig som han var streng, slik at jeg ikke kom unna med å si at «det klarer jeg ikke», betød at jeg rett og slett følte meg sett.

Petter inviterte til å bruke storefrikvarterene til å øve på bukken.

– Premien var en flaske Solo. Men poenget var først og fremst at det ikke var mulig å slippe unna. Før noen problematiserer det belønningssystemet, må jeg si at jeg ikke vet om det var reelt, for jeg kom aldri over bukken. Om jeg ikke ble den store utøveren, så lærte jeg i hvert fall at det ikke er lov å gi opp før du har prøvd. For en med motorikk som en glassmanet, er det nyttig kunnskap, sier Else.

Trengte den vanlige hverdagen

Læreren og eleven fra 1992 husker hverdagene sammen gjennom dette skoleåret som om det var i går. I dag oppsummerer Petter Hagen det han prøvde å kommunisere den gangen slik:

– For meg var det viktig å få alle til å være seg selv og jobbe på sitt nivå.

Selvmordet til Elses mor og tapet av henne var aldri noe tema, slik de to husker det.

– Jeg hadde ikke behov for å bli møtt med mer alvor. Når man har opplevd noe trist, er det fint å vite at man kan snakke om det, men for min del var det ikke nødvendigvis så viktig å bli minnet om det hele tiden. Det var vel så viktig med den helt vanlige hverdagen, sier Else.

● Læreren

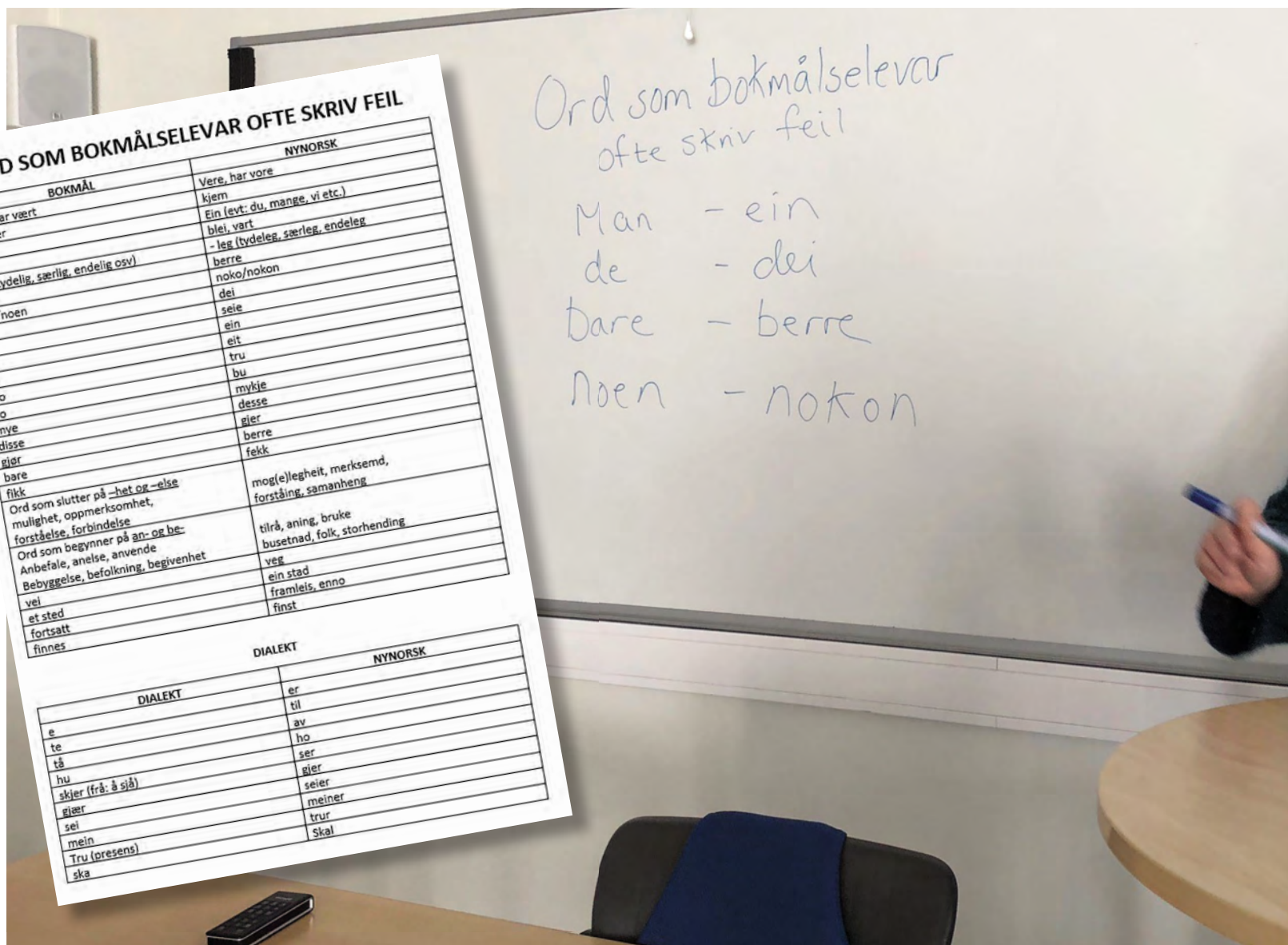
Petter Hagen (47)

Utdannet lærer og har i tillegg en mastergrad i skoleledelse fra BI.

Jobbet på skolene Rødvet og Apalløkka i Oslo i tillegg til Jessheim skole og ressurscenter i Akershus.

Har vært undervisningsinspektør og rektor på Apalløkka skole.

Er nå områdedirektør i Utdanningsetaten i Oslo.

– **Jeg merker** at elevene blir mer motivert til å jobbe med tekstene. Lista har gitt en bevisstgjørende effekt, forteller Marianne Følling. FOTO PRIVAT

Elever kvitter seg med **nyn**

I Steinkjer har en norsklærer laget en liste med de nynorsk-ordene elevene oftest skriver feil. Det har gitt svært god effekt.

TEKST Paal Svendsen | ps@utdanningsnytt.no

Marianne Følling, lærer ved Steinkjer videregående skole i Trøndelag, står bak lista over de vanligste nynorskfeilene elevene gjør. Den ble laget etter at hun deltok på et kurs om å lære elevene å kjenne igjen godt språk i egne tekster, kalt revideringskompetanse.

– I den forbindelse fant jeg ut av søkefunksjo-

nen i Word og hvordan den kunne brukes. Etter kurset laget jeg lista og fant ut at den kunne være til god hjelp for elevene, forteller Marianne Følling, som nå har delt lista med kolleger.

– Må jobbe med den hele tiden

For at det skal være motiverende å jobbe med lista, har hun bestemt seg for at den ikke må være for lang.

– Jeg kunne nok skrevet en mye lengre liste med mange flere ord, men jeg tror det ville være demotiverende. Dette er de feilene elevene gjør oftest, og ved enkle grep i Word kan de søke opp ordene

norskfeil

og rette opp mye i teksten på kort tid. Det virker veldig motiverende på dem, forteller Følling til Utdanning.

– *Hvordan bruker du den i praksis?*

– Elevene har tilgang til den på It's Learning, og jeg henviser ofte til lista når jeg retter tekster, slik at de blir vant til å bruke den. Det finnes nok mange som har slike lister, så denne er nok ikke unik.

– *Funker det?*

– Ja, men de må jobbe med den hele tiden. Jeg kan ikke vise dem lista og gå ut ifra at de bruker den. Jeg må følge det opp med den enkelte. Jeg opplever at de finner det motiverende at de faktisk

kan gjøre noe for å forbedre tekstene. Mange synes at nynorsk er vanskelig, og de vet ikke helt hvor de skal begynne for å bli flinkere, sier hun.

Gjetter på ord og bøyningsendinger

Hun forteller at det går raskt å søke etter disse ordene i Word, og hvis elevene retter opp i dette, kan mange få ned feilfrekvensen ganske mye på kort tid.

– En del opplever at de har mange språkfeil i teksten. Da er det liten vits i å kommentere alt som er feil, det er lite motiverende. Dette kan være et greit sted å begynne for mange, sier Følling.

– *Har den gitt noen effekt?*

– Jeg har ikke målt noen effekt, men jeg vil si ja. Jeg merker at elevene blir mer motivert til å jobbe med tekstene. Lista har gitt en bevisstgjørende effekt. Så er det en del som bruker den aktivt og lager sine egne lister over hva de trenger å jobbe mer med.

– *Hva er den største utfordringen for bokmåselever som skal lære seg nynorsk?*

– Den største utfordringen er den holdningen mange har i utgangspunktet. De har en del negative forestillinger, og de synes det er unødvendig og vanskelig med nynorsk. De har problemer med å se nytten av språket, sier hun og fortsetter:

– Mange gjetter på ord og bøyningsendinger i stedet for å bruke tid på å slå opp i ordlista. Utfordringen er å få dem til å jobbe med dette, og bruken av lista har fungert bra som motivasjon og bevisstgjøring.

«Wow»-effekt

Camilla Bilstad er en av kollegene som bruker lista i undervisningen. Hun fikk lista da hun var fersk lærer, og forteller at hun var temmelig hjelpeløs da hun skulle begynne å undervise i nynorsk.

– Den nynorsken jeg hadde lært, var så klart utgått på dato. I lærebøkene står det lite om nynorsk, og her i Trøndelag er det jo ingen skoler igjen som har nynorsk som hovedmål, så det er om å gjøre å finne en metode for å kunne undervise godt i noe som elevene egentlig helst ikke vil ha, sier hun til Utdanning.

Hun bruker lista som sjekkliste når elevene skal skrive tekster, for eksempel på heldagsprøver.

– Jeg minner om den stadig vekk og ber dem fylle på med ord som de selv ser at de får mye feil på. Ofte vet de ikke helt hvordan de skal bruke søkefunksjonen i Word, men når de skjønner poenget, bruker de lista og får luka ut mange slike unødvendige feil som går igjen.

Hun forteller at det var en viss «wow»-effekt da hun tok en anonymisert tekst fra en elev og startet øverst på lista. Etter å ha søkt etter seks ord på lista, var de kvitt 28 feil.

– Da skjønte de at det var bruk for lista, sier hun.

– Så kan vi jo diskutere om det er rett å bruke ei slik liste, og hvor stor læringseffekten er. Det beste er jo helt klart å lære seg nynorsk skikkelig godt, og ikke bruke slike hjelpemidler. Men jeg tror at elevene faktisk kan bli mer bevisste for hver gang de bruker lista. Repetisjon er aldri dumt. Og verk-tøy er aldri feil å ha, sier Bilstad.

– En «superhjelpsom» liste

Jon Martin Kjesbu (18) er elev i klassen til Følling. Han sier at listen er «superhjelpsom».

– Jeg bruker den alltid i starten av rettskrivingsfasen på hver tekst jeg skriver på nynorsk. Den fungerer som en slags ekstra sjekk for å få meg på rett spor når det kommer til sidemålsskriving, og for å få luket vekk de typiske bokmålsorda som jeg har en tendens til å bruke, sier han til Utdanning.

Han sier at listen har gitt en positiv effekt på nynorsken.

– Ja, uten tvil! Jeg kommer selvfølgelig til å fortsette å bruke den i fremtiden også. Ellers er Marianne en fantastisk norsklærer med mange andre gode tips når det kommer til nynorsken. Hun har gjort skrivingen lettere for meg, spesielt når det kommer til denne mindre likte delen av norskfaget, sier Kjesbu.

Elev Heidi Svepstad stemmer i:

– Jeg synes lista er til stor hjelp. Jeg bruker den alltid når jeg skal skrive tekster på nynorsk. Den er et enkelt hjelpemiddel hvor vi kan sjekke over de typiske feilene som ofte er gjentakende, og rette på disse, sier hun.

Hun sier at det kan være vanskelig å selv se feilene man skriver.

– Derfor er det supert med en slik sjekkliste hvor man enkelt kan se over om man har noen av disse skrivefeilene. Jeg mener helt klart at nynorsken min har blitt bedre, og at den har hjulpet meg med å unngå mange skrivefeil som jeg ellers ikke ville lagt merke til, sier Svepstad.

Hun sier lista er et godt eksempel på at små ting kan hjelpe stort.

– Jeg er derfor veldig glad for at læreren vår tar seg tid til å gjøre det lille ekstra for å gjøre skriveprosessen enklere for oss elever, sier hun.

– **Jeg tror** at elevene faktisk kan bli mer bevisste for hver gang de bruker lista, sier Camilla Bilstad.

FOTO PRIVAT

Norges største lærerutdanning

Fra sjøutsikt og enekontor har de ansatte ved Norges største lærerutdanning nå flyttet til sentrum av Trondheim, der de må dele kontorer. Studentene er stort sett fornøyde, men leseplassene er det kamp om.

TEKST OG FOTO Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

● Veien frem

Lærerhøgskolen ble etablert i Trondheim i 1959 under navnet Statens lærerskoleklasser i Trondheim.

Fusjonerte med Høgskolen i Sør-Trøndelag (HiST) i 1994.

I 2016 fusjonerte HiST og NTNU. Dermed ble også lektorprogrammet, PPU og yrkesfaglærerutdanningen slått sammen med grunnskolelærerutdanningen.

4000 studenter er tilsluttet instituttet. Om lag 1000 av disse tar videreutdanning.

Om lag 44.000 studenter i Norge studerte ved lærerutdanning eller tok pedagogiske fag i 2016, viser tall fra Statistisk sentralbyrå. Når da 4000 av disse befinner seg på samme institutt i trondhøvedstaden, er det lett å skjønne at dette er det stedet i Norge der det utdannes flest lærere.

– Vi har det bredeste spektret også, fra grunnskolelærer og yrkesfaglærer til lektor, så vi utdan-

ner lærere for hele det 13-årige skoleløpet, sier instituttleder Torberg Falch.

Nylig ble det nye bygget vi sitter i overlevert. Det er ennå en del som ikke er på plass. Den nye lærercampusen midt i byen består av nybygg og gamle bygg som er rustet opp. Da byggingen var på tegnebrettet, var bestillingen at dette skulle huse lærerutdanningen ved Høgskolen i Sør-Trøndelag

Hvis Kristin Eide trekker ut hylla si, får hun skjermet kontorplassen sin litt fra den som sitter rett ved siden av. Det er til sammen fire kontorplasser på rommet. Eide er glad for at hun fikk dagslys, men skulle gjerne hatt en større og mer skjermet kontorplass.

For å få plass til all faglitteraturen har Kristin Eide tatt i bruk vinduskarmen.

(HiST). Etter den tid ble høyskolen fusjonert med Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU). Da ble det behov for plass til langt flere ansatte og studenter.

Lærerutdanningen har fremdeles midlertidig campus på Moholt, om lag fem kilometer fra sentrum.

– De siste vil være på plass om ett år. For å få plass til alle, må noe av ingeniørutdanningen flytte, og det er ikke mulig før den tid, forklarer Falch.

Svært ulike karakterkrav

For å komme inn på lektorstudiet ved NTNU kreves det over 5 i snitt, mens alle som er kvalifiserte, kommer inn på yrkesfaglærerstudiet.

– Kan det bli et A- og et B-lag når det er så store forskjeller?

– Vi tenker ikke sånn på det, for alle skal bli lærere. En av de tingene vi skal gjøre, er å lage et felles profesjonsfaglig emne som alle studentene skal igjennom. Vi skal også bruke ressurser på tvers av de gamle institusjonene som vil bidra til at alle får en bedre undervisning enn i dag.

Alle ansatte skal også samlokaliseres. De

enkelte fagmiljøene blir plassert sammen.

– Det er krevende å skulle sette sammen så mange personer som har jobbet andre steder tidligere. Litt spenning vil det være i miljøene, men vi er sikre på at det skal bli sterke fagmiljøer som drar nytte av å jobbe sammen. Kontorfasilitetene er det som vekker misnøye, sier Torberg Falch.

– Skal foreleserne forelese på tvers av studier?

– Vi begynner med dem som vil. Alle fag vil nå få større fagmiljøer med mye kompetanse innen forskning og formidling.

Instituttet har med sine mange studenter på alle fag og nivåer mulighet til å prege kommende lærere.

– Vil en merke at de har studert akkurat her når de er ferdige lærere?

– Studenter fra HiST og NTNU har hatt bra rykte tidligere, og det skal vi styrke. Vi jobber for å utdanne lærere til en god norsk skole. Hvis vi finner på gode ideer, håper jeg at andre hermer etter oss, sier Falch.

Mer tid på studiene

Med 350 ansatte er instituttet det største på NTNU.

– Det skal bli godt å få alle hit. Per nå er det mye

bussing mellom campuser for enkelte. Vi har hatt fokus på at studentene skal bli ivaretatt. Tidligere undersøkelser har vist at lærerstudenter bruker lite tid på studiene. Ved at vi nå er så sentrum-snær håper vi at flere studenter tilbringer mer tid med sine studier. Det er viktig at de er engasjerte, og studier er en aktivitet en bør bruke tid på, sier Torberg Falch.

Det har vært en del strid om campus på NTNU. Da fusjonen var en realitet, ble det bestemt at beslektete fagmiljø skulle samlokaliseres, og man ønsket å ha mest mulig av aktiviteten på og nært campusen på Gløshaugen. Politikere og næringsliv ytrer sterke ønsker om at det burde være studenter i sentrum av Trondheim. I tillegg sto en campus skreddersydd for grunnskolelærerutdanningen nesten ferdig. Derfor falt valget på at lærerutdanningen skulle være på campusen i sentrum av Trondheim.

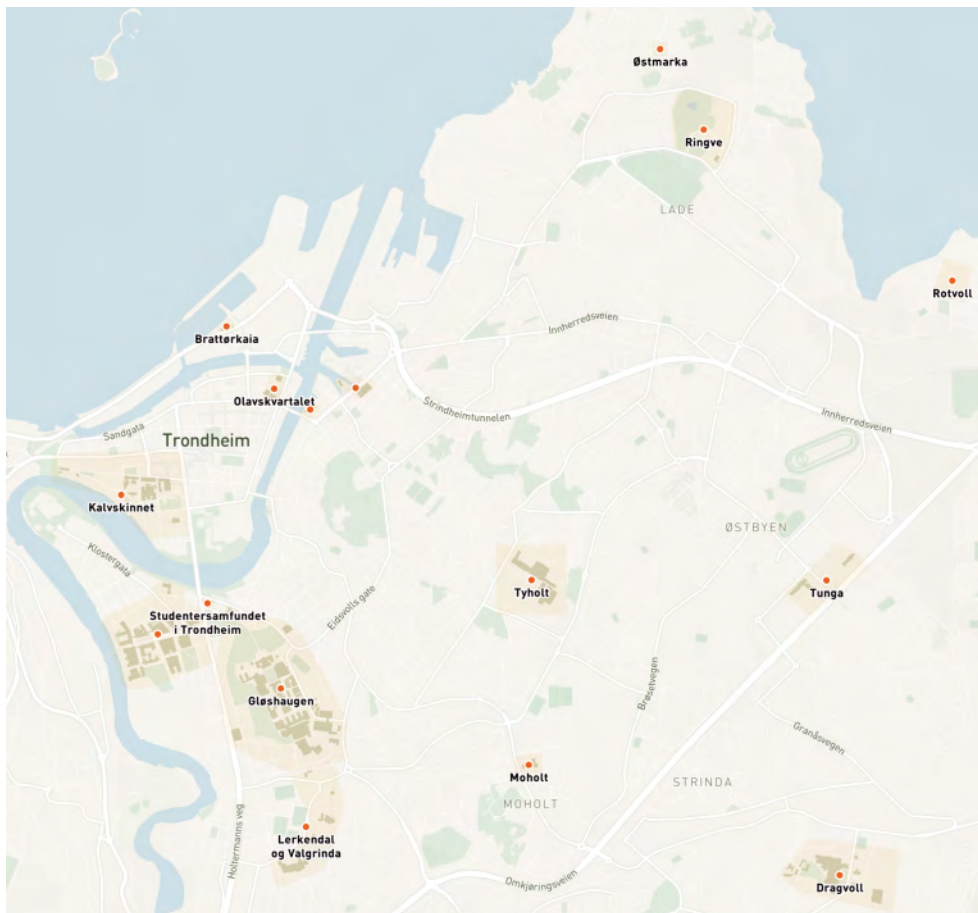
Ingeniørene som har fått et skreddersydd bygg til sine utdanninger rett over gaten, er ikke like fornøyd. De må flytte for å gi plass til alle lærerstudenter og for å samlokaliseres med teknologene på Gløshaugen, ifølge lokale medier i Midt-Norge.

De første ansatte og studenter er på plass, og instituttleder Torberg Falch gleder seg til at hele lærerutdanningen kommer til Kalvskinnet om et lite år.

Studentene Aud-Marit Sellereite og Helene Skaane Raastad er glad for å ha flyttet til sentrum.

Studiestedene som NTNU har i Trondheim, er spredt rundt omkring i byen. Men flere av dem er planlagt nedlagt og flyttet. Flest mulig av fagmiljøene skal ligge i nærheten av Gløshaugen.

Med øreklokker på kontoret

En annen gruppe som er svært misfornøyd, er de ansatte. Fra å ha sittet på Rotvoll nordøst i byen med utsikt over fjorden og egne store kontorer, har de i dag måttet finne seg i å dele kontorer. Noen sitter to og to, mens andre har fått noen kvadratmeter som de deler med inntil tre andre.

– Dette er ikke verdig av et universitet. Vi kan ikke sitte så trangt, sier førsteamanuensis Stine Bang Svendsen, som deler kontor med to andre.

Hun har tatt på øreklokker for å skjerme seg. Kontoret hun sitter på, er tett møblert. Med litt kløkt har hun fått presset faglitteraturen sin inn i de skapene hun har fått tildelt.

– Jeg satt oppe på Moholt tidligere, men valgte å flytte ned hit når det var klart for innflytting. Jeg er veldig godt fornøyd med at fagområdene er samlet. Det gir oss mulighet for å samarbeide og styrker de enkelte fagmiljøene ytterligere, sier Svendsen.

Svendsen er én av de om lag 45 som er tilsluttet pedagogikk.

Universitetslektor Kristin Eide sitter i samme seksjon og er enig i at det er et stort fremskritt at de sitter sammen.

– Men kontorfasilitetene er en annen sak. Vi hadde ikke så mange valg, men jeg kunne velge å sitte trangt og ha dagslys. Eller havne i et kontor med færre, og ikke ha dagslys.

Eide har vindusplass og et lite avlukke som er

hennes. For å få plass til bøkene sine har hun tatt i bruk vinduskarmen også.

Få leseplasser

Campus, som ligger på Kalvskinnet i Trondheim sentrum, består blant annet av E. C. Dahls første bryggeribyg, Sukkerhuset, der bryggeriet startet sin ølproduksjon i 1857. I dag har studentene fått sin egen studentkro der bryggerikjelene sto.

Studenten har inntatt campus. Aud-Marit Sellereite er i gang med en mastergrad, og Helene Skaane Raastad går fjerde året på grunnskolelærer 1.–7.

– Det har blitt veldig fint her. Jeg har inntrykk av at flere studenter er her mer enn da vi var på Rotvoll. Studentene har uttrykt at de ville være mer sentrumsnære. Det har de fått oppfylt her, sier Raastad.

Begge var de første årene studenter på Rotvoll, som ligger om lag seks kilometer fra sentrum av Trondheim.

– Mye var bra der. Vi satt nært ledelsen og de ansatte, og de var mye mer tilgjengelig der enn her. Nå må vi sende en mail og avtale møte hvis vi trenger å snakke med en av de ansatte. Det trengte vi ikke der. Vi ble også tatt med på råd i langt større grad enn vi nå blir, forklarer Raastad.

Begge er enige om at det ble bedre enn de fryktet. De var redde for at de skulle bli slukt av NTNU,

men de føler at de har blitt inkludert. Fra å ha holdt hus i gamle bygg har de nå fått flunkende nye forelesningssaler, klasserom og spesialrom.

– Det er mange grupperom og det er flott, men få leseplasser. Masterstudenter har ikke lenger fast lesesal, slik de hadde på Rotvoll, og det er ikke bra. Masterstudentene har på Kalvskinnet fått tildelt et eget rom med åpent landskap, og har ikke lenger egne lesebas. En trenger en god leseplass når en holder på med masteren sin, sier Sellereite.

Med så mange studenter mener de at det skal litt til å få til et samhold alle imellom.

– Jeg håper at vi kan lære av hverandre. Da jeg skulle velge videregående utdanning, ble jeg frarådet å ta yrkesfag, men jeg gjorde det allikevel. Ved å være på samme campus som yrkesfaglærere håper jeg på et tettere samarbeid på tvers av de ulike lærerutdanningene. Noe som kan føre til at flere grunnskolelærere, som senere kanskje skal veilede elever i studievalg, får øynene opp for alle mulighetene som finnes, sier Aud-Marit Sellereite.

Etter bare noen uker på den nye campusen er det én ting de har bitt seg merke i.

– Det er bra med en aktiv campus. Jeg føler meg mer som en del av et studiested her enn tidligere, sier Helene Skaane Raastad.

Fotografiske
øyeblikk
fra skole og
barnehage.

Ta plass!

Barna i Menighetsbarnehagen i Trondheim får seg en rundtur på «plattform-toget» av selveste stasjonsmesteren. I en reportasje i NSBs personalblad «Vårt Yrke» i 1952 framgår det at smårollingene «ikke nøyer seg med å leke tog i timene. De vil se nøyere på sakene». Uka etter kom de tilbake for å ta ordentlig tog til Melhus. Bladet forteller at tunnelene hadde vært litt nifse, men at «tantene hadde tøylene i sin hånd».

FOTO SCHRØDER/SVERRESBORG TRØNDELAG FOLKEMUSEUM TEKST HARALD F. WOLLEBÆK

Kommuner strever med å skaffe nok barnehagelærere

Strengere krav til pedagogisk bemanning gir utfordringer for kommunene. I folkerike fylker som Rogaland, Akershus og Oslo sliter allerede mange kommuner med å oppfylle dagens krav.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

Tre av fire barnehager oppfyller dagens krav til pedagogisk bemanning i barnehagene, ifølge tall fra Utdanningsdirektoratet. Men mens ni av ti barnehager oppfyller kravet i Telemark, er det i folkerike fylker som Rogaland og Akershus kun seks av ti barnehager som har nok pedagoger.

Fra høsten av kommer en ny og strengere pedagognorm. Dermed må kommunene ansette flere barnehagelærere. I tillegg har regjeringen varslet innføring av ny bemanningsnorm, noe som vil ytterligere øke behovet for nyansettelser i barnehagene. Det blir både utfordrende og dyrt for flere kommuner.

Mangler 80 barnehagelærere

Sandnes er blant Rogaland-kommunene som gjennom flere år har hatt utfordringer med rekruttering av barnehagelærere.

– Med ny pedagognorm til høsten må vi ha rundt 40 flere pedagoger i de kommunale barnehagene, og omtrent tilsvarende i de private, sier Mai Elin Tveit, seniorrådgiver i avdeling for oppvekst, barn og unge i Sandnes kommune.

Hun sier de stort sett får fylt opp faste stillinger med barnehagelærere, men at det er utfordringer med å få kvalifiserte søkere til vikariater og lavere stillingsprosenter. Dermed må de ty til en del dispensasjoner fra pedagognormen.

– Vi har gjennom de siste årene klart å redusere antallet dispensasjoner, men innføringen av en strengere norm fører nok til at behovet for dispensasjoner vil vare lenger, sier Tveit.

Kommunen jobber aktivt med rekruttering og videreutdanning for å komme i mål. De har også forberedt seg på at det allerede til høsten kan komme bemanningsnorm i tillegg til den strengere pedagognormen.

– Det er lagt inn i økonomiplanen. Hvis det kommer både strengere pedagognorm og bemanningsnorm, er det beregnet å koste rundt 25 millioner kroner for de kommunale barnehagene i Sandnes kommune, sier Tveit, som understreker at det er et usikkert anslag.

Spent på høsten

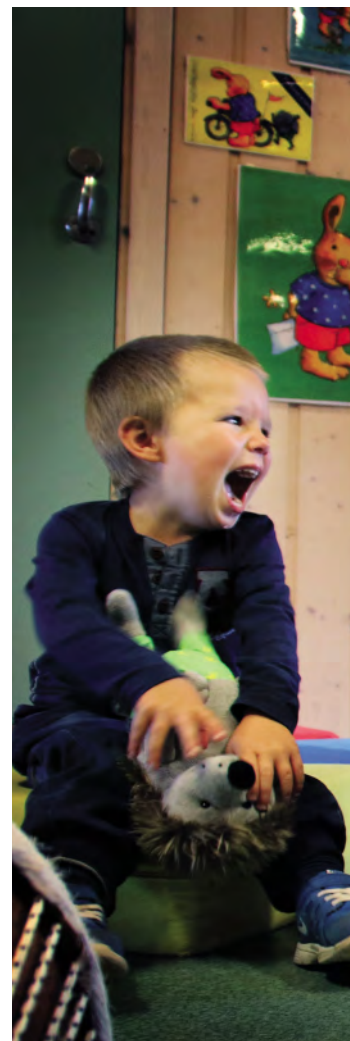
Øykommunen Rennesøy i Rogaland har seks barnehager og er en av flere kommuner hvor tallene viser at ingen av barnehagene oppfylte pedagognormen i 2017. Kommunalsjef for oppvekst og læring i kommunen, Johan Vatne, sier tallene ikke gir et riktig bilde.

– Tallene lyver litt, fordi vi har hatt god tilgang på barnehagelærere og har oppfylt normen i barnehagene våre, sier Vatne.

Han sier de har hatt perioder med fravær på grunn av permisjoner eller ansatte som reduserer

Den nye pedagognormen gjør at mange kommuner må ansette flere barnehagelærere til høsten.

ILL. FOTO JØRGEN JELSTAD

stillingen en periode, hvor kommunen ikke ansetter nye folk for noen få måneder. Dermed vil det på gitte måletidspunkt være slik at de ikke oppfyller normen.

– Men til høsten er vi litt mer spent, sier Vatne med tanke på den nye, og strengere, pedagognormen.

Han sier de i utgangspunktet mangler fire-fem barnehagelærere for å oppfylle den nye normen, men at de har to ansatte som videreutdanner seg til barnehagelærere.

– Så vi trenger altså to-tre nye barnehagelærere, slik det ser ut nå, sier Vatne.

– *Har dere økonomi til det?*

– Rammen fra staten øker, så det følger midler med den nye normen. Derfor bør det ikke bli en stor utfordring å løse økonomisk, sier Vatne.

– *Det kommer også lærernorm i skolene til høsten. Må dere rekruttere flere lærere også?*

– Det ser ikke ut som vi trenger flere lærere, ettersom vi oppfyller normen per dags dato.

– *Hva mener du om innføring av regler for bemanning med tanke på den lokale handlefriheten til kommunene?*

– Det er klart det rokker ved handlingsrommet til kommunene og muligheten til å prioritere, så det er alltid en avveining hvor mye som skal styres sentralt. Samtidig er det ikke veldig mange områder vi føler det detaljstyres fra staten, og i dette

tilfellet kan vi ikke se at det er et veldig overtramp, sier Vatne.

Ikke bekymret

I Klepp kommune i Rogaland har politikerne vedtatt en enda mer ambisiøs kommunal pedagognorm. De skal ha femti prosent barnehagelærere i barnehagene. I tillegg skal de resterende være fagarbeidere. Tallene fra Utdanningsdirektoratet viser imidlertid at kun halvparten av barnehagene i kommunen oppfylte pedagognormen i 2017.

Kommunalsjef for skole og barnehage i kommunen, Trond Roy Pedersen, sier de videreutdanner ansatte for å nå målet.

– Rekruttering av barnehagelærere og lærere har vært veldig vanskelig tidligere, men vi ser en stor bedring, sier Pedersen.

Han er heller ikke bekymret for om det skulle komme en bemanningsnorm i tillegg, noe som vil ytterligere øke kravene til bemanning.

– Barnehagene våre oppfyller allerede den foreslåtte bemanningsnormen, så det går fint, sier han.

> Her kan du sjekke om din kommune hadde nok pedagoger i barnehagene i 2017: utdanningsnytt.no/pedagog 0218

Tallene er hentet fra Utdanningsdirektoratet.

● Pedagognorm

I august 2018 innføres ny norm for pedagogisk bemanning i barnehagene. Den nye normen er strengere enn den gamle og gjør at kommunene trenger flere barnehagelærere.

> I dag er minstekravet én pedagogisk leder per 7 til 9 barn under tre år og én pedagogisk leder per 14 til 18 barn over tre år.

> Det nye minstekravet er minst én pedagogisk leder per 7 barn under tre år, og minst én pedagogisk leder per 14 barn over tre år.

I praksis betyr det at kommunene tidligere kunne ha én pedagogisk leder per 9 og 18 barn, mens det nå er strammet inn til én per 7 og 14 barn.

● Bemanningsnorm

Regjeringen har varslet at de også vil innføre ny bemanningsnorm til høsten. De vil da stramme inn kravet til den generelle bemanningen i barnehagen.

Det er ikke lagt fram et konkret forslag ennå, men det antas at kravet vil bli maks tre barn per voksen for småbarna under tre år. For barna over tre år skal det være maks seks barn per voksen.

Jubileum med **skøyter,**

Helt siden 1958 har det blitt arrangert nasjonal skolecup i bandy. I år ble Konnerud-guttene og Solberg-jentene best blant skolelagene i bandyfylket Buskerud.

TEKST OG FOTO Tom Helgesen

Skolene på Konnerud har kommet sterkt når det gjelder skolebandy de siste årene, og i år møttes til og med to skoler herfra i semifinalen. En av de viktigste årsakene er egen kunstisbane i bydelen. I mange år dominerte Solberg skole og Mjøndalen skole denne skolecupen i Buskerud, og disse to skolene hører til i kjente «bandy-bastioner» i Nedre Eiker kommune. Solbergelva er kanskje Norges eneste tettsted der bandy er hovedidretten for gutta. Når gutta ikke lyktes, så vant Solberg skoles jenter finalen mot Vestfossen barneskole fra Øvre Eiker kommune.

Skikkelig lokaloppgjør

– Det var en deilig følelse da Fredrik satte den avgjørende straffa etter finalekampen mot Solberg, sier Petter Hægstad Christensen, en av spillerne fra Konnerud skole.

Oppgjørene i semifinalene og finalen i gutteklassen var tette og jevne, og sjelden har vel så mange kamper i skolecupen blitt avgjort på straffer.

– Jeg fikk stor motivasjon av at vi vant alle kampene i gruppespillet, for der gikk det ganske lett, mener Hægstad Christensen.

I semifinalen ble det et skikkelig lokaloppgjør da Konnerud møtte Hallermoen til dyst.

– Det var tøft da vi møtte dem i semifinalen, men vi var best. Selve finalen mot Solberg skole ble kjempespennende med uavgjort og straffekonkurranse, mener Konnerud-eleven.

Han trener bandy to dager i uka sammen med de fleste på skolelaget. Nå venter sluttspillfinaler i Oslo tirsdag 6. mars mot vinnerne fra de andre fylkene. Når det gjelder bandy, vil det som oftest si Buskerud, Oslo og Akershus. Så Petter tror det venter tøff motstand på Frogner stadion.

Vise seg fram

– 26 lag fra Akershus, Buskerud og Oslo har deltatt i de kretsviske skoleturneringene i år. Til finalespillet på Frogner Stadion i Oslo er det kvalifisert to jentelag og tre gutt/mix-lag, sier Tor Audun Sørensen, utviklingssjef i Norges Bandyforbund.

Skoleturneringen startet opp i 1958. Den har vært en arena å vise seg fram på for unge og lovende bandyspillere. Noen finalevinnere har seinere blitt landslagsspillere på både herre- og damesiden.

Elevene arrangerer

Bandyelevene ved toppidrettslinja på Drammen videregående skole har arrangementet på Marienlyst kunstis som et skoleprosjekt, og det var i år femte gangen turneringen i Buskerud ble gjennomført på denne måten.

– Dette er et samarbeid mellom bandyelevene ved skolen vår, Buskerud bandykrets, Skiold og Drammen kommune, sier Jens Normann Eidsten.

Sammen med bandylærer Kjetil Bergh ledet bandyelev Eidsten hele skoleturneringen.

kølle og ball

– Det er viktig at de får prøve seg litt på et slikt arrangement. Her lærer elevene seg blant annet organisering og det å ta ansvar, sier Bergh.

– Jeg har selv deltatt i turneringen som barne-skoleelev ved Øren skole i 6. og 7. klasse og husker det som en veldig morsom opplevelse. Å få lov til å være med på å arrangere hele skolebandyturne-

ringen var også veldig gøy, forteller Eidsten.

De unge arrangørene fikk mange gode tilbake-meldinger av både spillere, foreldre og lagledere etter turneringen på Marienlyst.

PS: Sluttspillfinalene i Oslo endte med seier for Stabekk i klassen for gutter og blandede lag, mens Slemdal gikk til topps blant jentene.

Bendik Gommerud fra Mjøndalen skole fører ballen under oppgjøret mot Øren skole i den tradisjonsrike skolecupen i bandy, som ble arrangert i Drammen.

Ytringsfrihetens stein

Som en Sisyfos sliter Kristenn Einarsson med å skubbe ytringsfriheten opp og fram. På ryggen har han Kina og Saudi-Arabia.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

FOTO Tom-Egil Jensen

– **Å straffe dem** som kritiserer det kinesiske kommunistpartiet, er ikke lokal tilpassing til ytringsfrihet.

Kristenn Einarsson møter Utdanning i Den Norske Forleggerforeningens gammelmodige lokaler i Oslo, der det er lavt under taket og bokhyller overalt. Om få timer skal direktøren sette seg på flyet til India. Der skal han, som leder av ytringsfrihetskomiteen i den internasjonale forleggerforeningen, IPA, gi foreningens ytringsfrihetspris til Gui Minhai.

Men han veit ikke hvor denne svensk-kinesiske forleggeren er. For noen år siden ble Gui Minhai kidnappa av kinesiske myndigheter da han var på Taiwan. Uker etterpå erkjente han på kinesisk fjernsyn at han hadde kjørt i fylla og forårsaket skade.

Gui Minhai ble sist sett på et tog 18. januar, eskortert av to svenske diplomater på vei til legehjelp. Da arresterte kinesisk politi ham på nytt, rett foran øynene på de to diplomatene.

– Nå forventes rettssaker om forbrytelser han ikke har begått. Men han har gitt ut tekster de kinesiske myndighetene ikke liker, sier Einarsson.

«Forholdene forverrer seg der vi er vant til at ytringsfriheten er erkjent.»

De som ikke knytter mye til navnet Kristenn Einarsson, skal vite at han har påvirket kulturlivet deres. Ikke så mye som om han, ved årtusnets begynnelse, hadde tatt imot tilbudet om å bli kringkastingssjef. Men for dem som er interessert i film og litteratur, har han likevel tatt bestemte avgjørelser. For den som i tillegg underviser, har han også prega arbeidet. Mer om dette siden.

Nå skal vi ikke gå lenger tilbake enn til 2015. Da meddelte Forleggerforeningen i en pressemelding at de ville melde seg ut av den internasjonale forleggerforeningen. Argumentet var at Kina og Saudi-Arabia var tatt opp som medlemmer.

– IPA er en organisasjon for ytringsfrihet og opphavsrett. Om IPA skal være troverdig, må det stilles visse krav til medlemmene, sa Kristenn Einarsson. Den gangen.

– Uavhengige organisasjoner er forbudt i disse landene. Regimet har sin klamme hånd over alle organisasjoner. Å innlemme dem i Den internasjonale forleggerforeningen kan oppfattes som en aksept av regimenets kontroll og undertrykkelse. Regimene kan utnytte dette til å fremstå som bedre enn de er, sier politisk rådgiver i Amnesty, Beate Ekeløve-Slydal til Utdanning i dag.

– Hvordan foreningen mener at dette vil styrke ytringsfriheten, veit jeg ikke, men jeg håper de hadde solide avveininger før de tok sin beslutning, sier hun.

Kristenn Einarsson (67)

Direktør i Forleggerforeningen. Leder ytringsfrihetsutvalget i den internasjonale forleggerforeninga Internasjonal Publishers Association.

narbeider

Når far er sjomann, får en liten gutt stor motivasjon for å bære matrosdress.

FOTO PRIVAT

Søsknene Kristenn, Hafdis, Einar og Jónas fotografert på Island før familien flytta til Norge.

FOTO PRIVAT

«Alle vi fire søsknene gjorde som dagens innvandrerungdomm

– **Vi tok også til orde for** at Norge måtte ut, sier William Nygaard, leder av det norske senteret av den internasjonale yringsfrihetsorganisasjonen PEN.

I dag følger han Kristenn Einarssons arbeid i yringsfrihetsutvalget med entusiasme.

– At Kina og Saudi-Arabia kom med i IPA, etter formulering av viktige vedtektsbestemte forhånds-krav, hadde bakgrunn i at sterke krefter, og ikke minst de internasjonale lærebokforleggerne, ville gjøre IPA til en ren handelsorganisasjon uten charterets humanitære grunnlag. Hvis opponentene hadde trukket seg, hadde disse vunnet, sier han.

– Nå presser yringsfrihetsutvalget alle medlemsland til å delta med fornyet innsats om forsvar av yringsfrihet. Samtidig leder Einarsson oppfølgingen av forleggere som blir nektet å gi ut det de mener er viktig og riktig, sier William Nygaard.

– Vi søkte sammen, vi fra medlemsland som var mot avgjørelsen, sier Einarsson.

– Organisasjonen er viktig, og vi bestemte oss for å prøve. Aller først fikk vi endra forskriftene, slik at yringsfrihetsutvalget fikk en friere stilling i relasjon til styret. Jeg ble bedt om å stille som leder, og aksepterte, sier han.

– **Det jeg ofte hører**, som under et seminar i Tunis nylig, er at man ivaretar yringsfrihet med lokal tilpassing. De vil ha hver sin yringsfrihet. Jeg prø-

ver å forstå hva de mener. Men jeg kan aldri mene de har rett, sier han.

– *Hvordan undertrykkes forleggere?*

– Som oftest er det en statlig undertrykking, men den kan også være religiøs. Tre forleggere ble nylig drept i Bangladesh. Det tror vi var religiøst begrunna.

Metodene kan være alt fra å gjøre livet vanskelig på ulikt vis, til arrestasjoner.

– *Hvis det reetablerte yringsfrihetsutvalget ikke får til noe, blir ikke da hele prosjektet temmelig kleint?*

Det faste blikket begynner å flakke sidelengs.

– Jeg er kommet dit at jeg er i ferd med å justere ned mine ambisjoner til at det ikke skal være mindre yringsfrihet i verden når jeg slutter i vervet enn da jeg starta, sier han til slutt.

– En ting er landa vi veit ikke har yringsfrihet, og hva vi kan få gjort der. Men det vi ser nå, er at forholde forverrer seg der vi er vant til at yringsfriheten er erkjent, fortsetter han.

– Trump har sendt sine advokater til de store forlagshusa. I Polen og Ungarn søker myndighetene styring over lærebøkene, langt ut over rimelig kvalitetssikring. De argumenterer med økonomi, men det er lett å se at det er innholdet de erte etter, sier han.

– **I Italia** ser vi et anna problem, fortsetter han.

– Der er nå bøkene for å komme med uriktige

påstander blitt så høye at de lett kan bringe et forlagshus til konkurs. Se for deg hvordan en riking som Silvio Berlusconi kan gå etter kritikere med det våpenet. Her burde myndighetene endre størrelsen på bøkene, sier han.

– **Men så** er det andre land, sier Einarsson, som blant annet var til stede da rettssaken mot 17 journalister fra den tyrkiske avisa Cumhuriyet starta i juli.

– Jeg er enormt imponert over hva mange våger. Samtidig er det sterkt å oppleve hvor viktig det er for dem som risikerer så mye, at vi følger med.

– *Hvordan kan dere hjelpe?*

– Noe så enkelt som personlig støtte er svært viktig. Mange er på jakt etter måter å arbeide på for å presse fram yringsfrihet. Da har vi ei verktøykasse vi kan gi dem. Så er vi til stede, for eksempel i rettssaker.

Det betyr at Kristenn Einarsson reiser. Verden rundt, hele tida.

– Det går greit. Jeg er lite plaga av jetlag og slikt og jobber godt på fly, sier han.

Han leser også skjønnlitteratur i lufta. Men hva han leser, får vi ham ikke til å rope, ut over at han naturligvis leser moderne norske forfattere.

– Nå leser jeg bøker. Før leste jeg manus, 120 i året, sier han, og legger ikke skjul på hva som er morsomst:

Kona Kari stilte det avgjørende spørsmålet som fikk Kristenn Einarsson til å innse at han heller ville lese manus enn å bli kringkastingssjef.

FOTO PRIVAT

Han starta som elevrådsleder, og etter det har Kristenn Einarsson fortsatt med å lede og styre utvalg og komiteer.

FOTO TOM-EGIL JENSEN

er gjør. Vi tok trygge utdanninger med trygge jobbmuligheter.»

– Å bli fanget av et manus, lese hele natta og gå i redaksjonsmøte neste morgen og si at nå, nå kjører vi! Det var fantastisk, sier han.

I nesten tjue år var han toppsjef i Bokklubben, og arbeida der enda lenger. Han er både anklaget og beundret for å ha styrt en hel generasjons litterære smak.

Bokklubben brakte ny litteratur i store mengder ut til folk. Men den ble også skarpt kritisert for å ta litteraturvalg som folk i større grad burde få ta sjøl, og for å dele forfatterstanden; de som var i varmen hos Bokklubben, og de andre.

– Greit, du vil ikke vil rope egne favorittforfattere. Men hvis jeg spør slik: Hva leste du som barn?

– Islendingasaga! Det er jo min fortelling, min historie, mitt språk. Dessuten var det så mye vold og brutalitet der at min mor aldri hadde latt meg få lese noe lignende i ei anna form.

Ni år gammel flytta Kristenn Einarsson fra Island til Norge. Faren var sjømann og ute 18 måneder i strekk. Ved å flytte fikk familien mer tid sammen.

– De andre hadde reist i forveien, men jeg ble igjen for å arbeide hos en bonde over sommeren og kom etter aleine.

Midt på natta var jeg framme i Stavern. Neste morgen satt jeg i et klasserom og skjønte ingen verdens ting. Det var knalltøft, sier han.

Mors bokhylle og Larvik folkebibliotek ble viktige steder for den unge gutten.

– Men da du skulle utdanne deg, valgte du økonomi, ikke litteratur. Hvorfor?

– Jeg er første generasjons innvandrер. Alle vi fire søsknene gjorde som dagens innvandrер-ungdommer gjør. Vi tok trygge utdanninger med trygge jobbmuligheter. Barna våre har ikke søkt trygghet på samme måte, sier han, og fortsetter:

– Men det var hele tida klart at det var musikk eller litteratur jeg skulle arbeide med. Jeg ble sivil-økonom for å kunne jobbe med det, sier han.

– Du er også president i Bjørnson-akademiet, som arbeider for «ytringsfrihet i Bjørnstjerne Bjørnsons ånd». Hadde presidenten dobbeltstemme da prisen sist år gikk til Bruce Springsteen, med argumentet at han deler Bjørnsons tro på at en kunstner skal bruke sin posisjon til å forsvare dem som trenger det?

– Det var en flertallsavgjørelse. Men presidenten hadde stor sans for avgjørelsen, smiler han.

– Det er klassisk rock som er greia, er det ikke?

– Det er Stones, sier han andektig.

– Når Rolling Stones starter sine store verdens-turneer, da er vi der på åpningskonserten, brødrene mine og jeg. Det er viktig å være blant de aller første som hører konserten, sier han.

Kristenn Einarsson har også engasjert seg i film,

og for den tidligere elevrådslederen har det, på sedvanlig vis, vært ved å lede utvalg og styrer. Han har vært styreleder for både Norsk Filmfond og Norsk filminstitutt, og dessuten Einarsson-utvalget, som la fram forslag til ny statlig filmpolitikk. Nå er han styreleder i RiksTV.

Slik har han påvirket hva vi har lest og sett; film, skjønnlitteratur, fagprosa og lærebøker.

– Hvordan har du påvirket oss?

– Da jeg starta i Filmfondet, hadde norsk film dårlig renomme her hjemme. Utfordringen var å få folk til å ha lyst til å se norsk film, og samtidig å ha filmskapere som kunne skape filmer som folk ville se. Eller, aller helst: skape filmer som folk oppdager at de vil se, uten at de har visst det på forhånd.

– Sånn er det med bøker også. Noen må ønske å lese bøker, og noen må ønske å skrive bøker. Når vi har klart dette, er det bare praktiske grep som må til for å knytte de to sammen, sier han.

Vi oppdager at det har mørkna mens vi har samtalt. I lyset fra vinduet ser vi at det er begynt å snø tett.

– Du får vel ikke gått mye på ski med alle denne reisinga?

– Jeg tar trikken til marka for åtte. Da rekker jeg en god tremilstur før tolv, sier Kristen Einarsson entusiastisk.

Petit

Hilde Eskild

ILLUSTRASJON RAPIDEYE/ISTOCKPHOTO

I den prisbelønte barneboken «Magiske Mauritz» av Terry Pratchett fant jeg følgende: «Hun mente åpenbart at det ikke var noen vits i å gjøre seg lite iøynefallende hvis folk ikke kunne se hvor lite iøynefallende man gjorde seg.»

Jeg lo godt og kom i tanker om et krevende hverdagsparadoks. Hvordan være beskjedne på en måte alle legger merke til? Ingen liker brautende mennesker. I alle fall ikke her nord. Her har stillest vann dypest grunn, og tale er sølv, men taushet er jammen meg det edleste av alt. Beskjedenhet er en dyd. Men hvordan formidler jeg min beskjedenhet uten å være ubeskjeden?

Ingen liker folk som har sitt eget manglende helbred som hovedtema ved enhver anledning. Folk som lider i stillhet, er tapre og beundringsverdige mennesker. Jada! Vet det! Jeg vil også beundres. Jeg later jo tross alt som ingen ting og kjemper meg heroisk gjennom en smertefull hverdag. Kort sagt: Jeg har dritvondt i nakken. Hallo! Kan noen være så snill og gi meg masse anerkjennelse for det?

Hilde Eskild
lærer, forfatter og forteller

ARKIVFOTO PRIVAT

Vi vet alle at det er fullt mulig å lide i stillhet på en ganske så dominerende og høylytt måte. «Du vet; jeg er jo ikke den som klager, men ...» «Jeg har egentlig ekstremt vondt i ryggen, men det er jo ikke noe jeg går rundt og snakker om.» Hvis du da biter på agnet og stiller et høflig spørsmål om plagene, får du et foredrag om smertegrad, smertested, smertebehandling og smertestillende og får hodesmerter før du rekker å stikke av.

Elever lider høylytt i stillhet de også. De setter seg på skolens mest synlige sted og lar tårene strømme. Den som da nærmer seg for å trøste, får følgende beskjed: «Jeg vil være i fred! Det er ingen ting!» (Men seeeee! Som jeg liddeeeee!)

Hvordan sikre seg beundring for å lide i stillhet? Forslag mottas med takk. Da slipper jeg kanskje å angre på all sytinga mi når jeg kommer hjem fra jobb. Da trenger jeg ikke sende unnskyldende SMS-er til kolleger og love at morgendagen skal bli sytefri. Kanskje de synes jeg er flink til å lide i stillhet da? Men først må jeg kanskje forsikre dem om at jeg fortsatt har vondt?

Men tenk, dere! Det finnes mennesker som lider uten at vi vet om det. De holder faktisk helt tett om det og later som ingen ting. Ingen vet hvor vondt de har det utenom de selv og muligens en lege som har taushetsplikt. Stakkars dem!

«Hvordan være beskjedne på en måte alle legger merke til?»

Tilbakeblikk

For 50 år siden
«Fag-integrering» – lærerutdanning

Også i ungdomsskolen må det være viktig at lærerne har den faglige trygghet og forankring som ikke minst gjør det mulig å se – og innrømme – hvor grensene for ens viten går. Derfor bør også ungdomsskolens lærere mest mulig få sin utdanning ved universitetene. De som skal gi denne utdanning, må tilhøre et universitetsmiljø og stå i nær kontakt med forskningen. (Fra lederartikkelen)

Den Høgre Skolen
nr. 7/1968

For 25 år siden
Utnytt barnehage-PC'en!

Eivind Husabø er opp- teken av dei pedago- giske mulighetene som ein datamaskin kan gi. Det fins ein lang rekke gode program, mellom anna utarbeidd til bruk i spesialpeda- gogisk samanheng. Og Eivind reagerer når han høyrer argumentasjon om at barnehagen skal vere ein «teknologisk fristad».

– Ulike former for datateknologi kjem til å vere viktige arbeids- reidskap for dei aller fleste som går i barne- hage i dag. Sjølv om det kan tenkjast uheldige sider ved dette, så er det i hovudsak ei utvik- ling som barnehagen bør vere med på, ikkje motarbeide.

Norsk Førskolelærer- blad nr. 8/1993

Rørt til tårer

Syngende, gitarspillende og med tårer trillende nedover kinnene opplevde John-Kenneth Melby ett av sine aller største øyeblikk som lærer.

TEKST Ylva Törnngren | yt@utdanningsnytt.no

FOTO Foto Norden

● John-Kenneth Melby (43)

Hvem:

Musikklærer ved Ringshaug ungdomsskole i Tønsberg kommune i Vestfold

Godt å tenke på:

Den elevblomsten hjalp jeg til å spire!

Melby har jobbet lenge i skolen og sier han har flere episoder han kunne fortalt om.

– Dette er likevel en spesiell opplevelse som sitter sterkt, sier han.

Hendelsen fant sted i ett år da han var musikk-lærer for fire-fem niendeklassinger med spesielle behov. En av elevene var ei jente som skrev mye dikt.

– Hun skrev dikt hele tiden. Hun var helt fantastisk med ord. Litt av en ordkunstner. Hun snakket i gåter, poetisk, med lignelser. Hun leste ofte opp diktene under skolesamlinger, forteller han.

– Foran skolens rundt 250 elever. Allerede det imponerte meg. Å tørre dét foran hele den bømmeballetten av hormonbomber som alle skulle være like og vakre og perfekte!

– Ekte vare

Og han synes det var svært gode dikt. Hver gang hun leste, ble han rørt.

– Tårene kom, selv om jeg for eksempel sto midt i det som den som skulle introdusere elevene til opptredener. Det treffer sånn! De diktene er ekte vare, sier han.

John-Kenneth Melby forteller at de to hadde en god tone under for eksempel veiledning.

– Vi kunne småkrangle litt, men på en sånn hjertelig måte: Først ville hun ikke ha korrigerer, så ville hun ha det likevel. Og vi kunne diskutere heftig.

Sangtekster

En dag viste det seg at jenta hadde skrevet to sangtekster. Den ene handlet om følelse av utenforskap og ønske om å være en del av fellesskapet. John-Kenneth ble skikkelig overrasket.

– Hun hadde skrevet på engelsk, og hun hadde brukt mange metaforer. En dyp, fantastisk tekst til å komme fra en femtenåring. En veldig fin tekst.

– Vil du at jeg tonesetter den, spurte jeg henne. Det ville hun gjerne.

Dermed lagde han musikk til teksten.

– Låta kom veldig naturlig til meg, jeg trengte ikke å justere mye. Den ble noe jeg virkelig var fornøyd med.

Hun ville også at han skulle spille sangen hennes under sommeravslutningen den våren.

– En elev som betød mye for skolen

– Jeg spiller sangen og synger den foran hele skolen, med hele prosessen som lå bak framførelsen, i bevisstheden. Det øyeblikket! Det var en fantastisk stund.

Jenta sitter på første rad. Hun hører sin egen sang framført for aller første gang, med vokalist, gitar og lydanlegg.

– Hun filmer, hun griner så tårene spruter, sier John-Kenneth: – Og jeg, som ser hvordan det treffer henne, jeg begynte å grine sjæl, fortsetter han.

– Den låta ruva litt i lokalet. Den skapte en deilig stemning. Det var vakkert!

Og flere ble rørt, både medelever og lærere måtte tørke vekk tårer, sier han: – Det ble en snakkis lenge etterpå.

– Den opplevelsen rørte meg mye. Det er sånt som gir næring i lærerhverdagen. Hun var en elev jeg ble veldig glad i, og jeg er så stolt over at hun turte å utvikle seg, sier han.

Og sist, men ikke minst:

– Den jenta betød mye for skolen fordi hun våget å være seg selv.

Har du opplevd et gyllent øyeblikk som du vil dele med andre?

Tips oss! redaksjonen@utdanningsnytt.no.

Merk e-posten «Gylne øyeblikk».

Bøker

Aktuell bok ANMELDT AV Ingeborg Tveter Thoresen

Solid fagbok for skole og barnehage om et alvorlig tema

Kva ser vi – kva gjer vi? Omsorgssvikt, vald og seksuelle overgrep. Skulen og barnehagen sine oppgaver.

Av Inge Nordhaug
Fagbokforlaget 2018
144 sider

Inge Nordhaugs bok gir viktig kunnskap om fysiske og seksuelle overgrep, og om hvordan barn som utsettes for dette, kan hjelpes.

Barnevoldsutvalgets utredning «Svikt og svik» (Olsen, 2017) handler om systemer som har sviktet barn og unge. Skole og barnehage møter omtrent alle barn fra ett års alder. Undersøkelser gjort av Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress, har vist at mange blivende barnehagelærere, grunnskolelærere og barnevernspedagoger ikke syntes at de hadde fått nok kunnskap og kompetanse om fysiske og seksuelle overgrep. Mange følte at de i møtet med arbeidslivet ikke var godt nok rustet til å bistå barn i risiko (op.cit.: s. 65).

Med Inge Nordhaugs bok er hjelpen kommet. Allerede i titelen drar han leseren inn i utfordringer for ansvarlige personer i møte med sårbare barn og unge. Som klinisk sosionom har Nordhaug mange års erfaring i arbeid med barn og unge som har vært utsatt for omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep. Han har undervist ved både barnehagelærer- og lærerutdanninger.

Boka er godt disponert, med et velformulert språk. Den er praksisnær. Det er et godt grep at fagstoffet knyttes til et barnehagebarn og en elev, noe som gjør stoffet lett tilgjengelig. Men det hindrer ikke forfatteren både i å henvise til solid, oppdatert forskning på de områdene som belyses, og til forpliktelsene i normative dokumenter. Hvert kapittel oppsummeres og følges med refleksjonsspørsmål eller en oppgave til drøfting. Boka har også stikkordsregister.

Forfatteren loser leseren gjennom det fagstoffet «som er naudsynt for å fylle krava» i rammeplanene for utdanningene. Han legger vekt på å bidra til handlingskompetanse. Det gjør «Kva ser vi – Kva gjer vi» til en unik lærebok.

Det første kapitlet, «Kva er omsorgssvikt, vald og seksuelle overgrep?» gir kunnskap om bokens sentrale begreper. Temaer som belyses, er foreldrerollen, der det redegjøres for tilknytning og de minste barna, men også for kultur og tilknytning, samt omsorgssvikt, med fokus på svikt i foreldrerollen. Han redegjør for både vold og seksuelle overgrep. I kapittel 2, «Hva skader det og hva koster det?» følger han opp med konsekvenser, blant annet med ny kunnskap om hva stress betyr for hjernens utvikling.

ILL. FOTO DIEGO SARRIZA/FREEMAGES.COM

I de to påfølgende kapitlene, «Kva kan vi gjere?» og «Kva hindrar oss i å gjere det?» dreier det seg om hva lærere kan gjøre, og hvorfor vi unngår å gjøre det som vi er forpliktet til, både etter regelverket og moralsk. Lærere må ta den uroen en kan kjenne alvorlig. Det gis råd om samtaler, observasjon, logg, og om forankring i organisasjonen, om å søke hjelp i de systemene som kommunen har etablert og hos fagfolk som kan bidra til at en forstår hva en ser. Det dreier seg også om å snakke med barn, men også om barn som tier og hvorfor de gjør det. I kapittel 5, «Korleis snakke med barn og foreldre?» kommer forfatterens erfaring som klinisk sosionom til sin rett, med instruktiv veiledning. I siste kapittel, «Kva seier lovene», redegjøres det kort og presist om de mest aktuelle lovene. Foreliggende bok er et godt bidrag til økt kunnskap og kompetanse for lærere i skole og barnehage.

Litteratur:

Olsen, A.-K. (2017). NOU 2017: 12 Svikt og svik – Gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt. Oslo.

Gode barnehager – en investering for framtida

Fellesnevneren for bidragene i denne artikkelsamlingen er viljen til å vise hvorfor gode barnehager er en god investering for framtida.

Det er ofte vanskelig å vite hva en samling artikler har til felles, hva som gjør dem til en bok. Slik er det også med Tove Heggen Larsens artikkelsamling «Kampen om barndommen». Et sveip gjennom innholdet viser at artiklene spenner fra temaer som barnehagens integreringsarbeid, til spørsmålet om hvorvidt det er greit at noen blir «lovlig rik» på å drive barnehage.

Det er 14 bidragsyterne til boken. Her er det politikere, fagforeningsfolk, forskere, barnehagelærere og administratører. Samt en over middels engasjert bestefar, redaktørens ektemann Ronald Bye. Han er, i likhet med Heggen Larsen, tidligere politiker i Arbeiderpartiet. Bye skriver om lek, og han minner om at vi må forklare for politikerne at leken også er læring. Det vil kanskje få fart på bevilg-

ningene til barnehagen. «Barnehagen er lekens universitet», skriver Bye.

Kanskje er bokens intensjon å fortelle om det store og betydningsfulle i den tilsynelatende uviktige barnehagen. Det som holder tekstene sammen, er en vilje til å vise hvorfor gode barnehager er en god investering for framtida. Tidligere «barnehage»-minister Grete Berget har skrevet om det politiske arbeidet i forkant av barnehageforliket som ga barn rett til en barnehageplass. Hun viser i sin tekst de samfunnspolitiske begrunnelsene for barnehageutbyggingen; likestilling og sysselsetting. Samtidig forteller hun om en småbarnsmor som ikke får barnehageplass og som vurderer å slutte som statsråd fordi hun ikke kan ta med barnet på jobb. Det er en sterk historie. Vi kan takke redaktøren for at vi får ta del i denne historien, etter at Grete Berget døde i 2017.

Boken handler om hva en god barnehage kan være godt for – og det er ikke lite. Elena Tkachenko skriver om hvordan vi

i barnehager kan bygge broer mellom barns ulike språk og identiteter. Dette er en artikkel som bringer nyanser inn i det velkjente temaet språklæring i barnehagen. Beret Bråten skriver om hva som hindrer noen ganske få borgere fra å ta i bruk barnehagen, og hva som skal til for at barnehagen ikke lenger er et «nesten-universelt» tilbud.

Det er ikke mulig å nevne alle som har bidratt. Det finnes en artikkel om hvordan barnehagepersonalet får hjelp til å sette ord på sin uro for barn som strever, og vi blir kjent med lokalsamfunnet som ser det som en viktig oppgave for barnehagen å skape tilhørighet og bidra til å hindre fraflytting. Samt mange flere interessante innganger til fenomenet barnehage.

Hvem bør lese denne boka? Den bør være pensum for alle utdanningspolitikere i Norge – både de nasjonale og de lokale. Og den passer godt for alle som liker å få overblikk. De som vil gå i dybden, kan søke seg til andre kilder.

Kampen om barndommen. Gode barnehager – en investering for framtida.

Av Tove Heggen Larsen (red.)
Res Publica 2018

Boka «Kampen om barndommen» presenterer ulike innfallsvinkler til hvorfor det er viktig å satse på gode barnehager.

ILL. FOTO ERIK M. SUNDT

Dristige grep i forslag til nytt historiefag

Erik Stein Tærud Lund
tidligere førsteamanu-
ensis ved Høgskolen i
Østfold, kursholder, lære-
bokforfatter og pensjonist

FOTO RUNE KRISTENGÅRD

Nye læreplaner skal iverksettes fra 2020. For historiefaget foreslås ni kjerneelementer og seks store spørsmål som den nye læreplanen skal bygge på.

Læreplanprosessen er i gang. To høringsrunder er gjort unna, en tredje skal gjennomføres i mars. Nye læreplaner skal iverksettes fra 2020. Sentrale stikkord fra myndighetene er «fornylse av fag», «dybdelæring» og «kjerneelementer». For historiefaget foreslås ni kjerneelementer og seks store spørsmål som den nye læreplanen skal bygge på. Ser vi konturene av et nytt historiefag, velegnet for vår tid – og fremtiden? Eller er kulturarven og nasjonal identitet satt i spill?

Mange vil nok med kjerneelementer i historie tenke på sentrale hendelser og personer fra norsk historie og verdenshistorie. Hvilke hendelser og hvilke personer er viktigst? Hvordan balansere oversikt og dybde? Dette har alltid vært dilemmaer i læreplanutviklingen, særlig fordi historiefaget har blitt forstått og praktisert som et innholds-fag. Det å kunne historie er å tilegne seg kunnskap om fortidas personer og hendelser. Det er dette substansielle faginnholdet, realhistorien, som er faget.

Premissene som myndighetene har lagt, vil for historiefaget innebære noe mer. Begrepet «kjerneelement» er en nyskaping for denne læreplanprosessen, med bakgrunn i Ludvigsen-utvalget og St.meld. 28 (2015–16): «Fagets kjerneelementer består av sentrale begreper, metoder, tenkemåter, kunnskapsområder og uttrykksformer i faget.»

Kjerneelementgruppa i historie lanserer ni kjerneelementer som skal styre det videre arbeid med læreplanen for historie. De mest sentrale er:

1) «Second-order» brukes for å klargjøre forskjellen til «first-order» begreper som betegner ord og begreper som har en tidsavhengig betydning som bonde, konge, frihandel, kald krig og så videre.

Årsak-virkning-forhold, Perspektivmangfold, Kildebruk og kildekritikk, Betydning, Kontinuitet og endring, Sammenhenger, Historiebevissthet.

Ingen av disse kjerneelementene handler om substansielt faglig innhold eller realhistorie. Alle handler om historiefagets «metabegreper», de som ligger «over» faget og former fagets innhold og tekster. De er velkjente fra historiedidaktisk forskning. Begrepene blir oftest omtalt som «second-order concepts» eller «key concepts», nøkkelbegreper.¹ I Sverige prøves elevenes forståelse av begrepene i nasjonale skriftlige avgangsprøver, for ungdomstrinnet fra 2013 og gymnasene fra 2015. Noen av begrepene er brukt i norske læreplaner, for eksempel i Reform 1994, hvor det heter at «elevene skal kunne forstå grunnleggende historiske begreper som årsak og virkning, kontinuitet og endring». Begrepene har også fulgt med til Læreplan for Kunnskapsløftet 2006 (LK 06). Antall nøkkelbegreper har imidlertid økt kraftig. Fornylsen av historiefaget skal åpenbart skje ved at disse får en langt mer sentral plass i faget. Hvordan nøkkelbegrepene brukes i undervisningen, vil være viktigere enn antall. Årsaksbegrepet kan være et eksempel.

Hvorfor skjer ting i historie? Årsaker til sentrale hendelser blir ofte gjennomgått og lært som faktastoff på linje med realhistorisk stoff som skal huskes og memoreres. En fornyelse av historiefaget må innebære at elevene gradvis får en innsikt i nøkkelbegrepene med grunnlag i deres egen forforståelse av begrepene. For årsaksbegrepet vil det innebære at historielæreren har i bakhodet det elevene har vanskelig for å forstå:

- at det som skjedde i fortiden, ikke var uunngåelig
- at det er mer enn én enkelt årsak til en hendelse
- at tilfeldigheter må inngå i årsaksbegrepet, uten at årsaksbegrepet dermed oppløses slik at «alt kan skje»
- at mange årsaker «samhandler», også uten at mennesker kan styre «samhandlingen»
- at resultatet ikke nødvendigvis er det noen av partene ønsket
- at dette ikke opphever menneskets rolle som selvstendig handlende aktør i historien.

De enkelte punktene har forskjellig «tyngde» avhengig av alderstrinn. For eksempel vil punkt 2 ovenfor kunne utvikles til en nettverksforstå-

else. Det innebærer at det ikke er så mye enkeltårsaker som er avgjørende, men forholdet mellom årsakene, og at vår oppfatning av dette endrer seg over tid.

Nivåbeskrivelser i progressive trinn, som beskriver hvordan elever utvikler sin forståelse av sentrale nøkkelbegreper, blir et viktig redskap i undervisningen. Å bli «flinkere» i historie betyr ikke bare større «mengde» realkunnskap, men økt innsikt i nøkkelbegreper og med det historisk tenking.

«Dybde» og «oversikt» er uklare begreper. «Dybde» har vanligvis blitt forstått som at elevene kan «mer» om et «mer» avgrenset emne. «Oversikt» har også et uklart innhold, men knyttes ofte til riktig kronologi og plassering av sentrale hendelser fra «kulturarven». Historiedidaktisk forskning viser at elever på alle aldersnivåer, også historiestudentene, har liten evne til å beskrive sammenhenger over tid. Det blir oftest «så hendte det, så hendte det». Hvordan utvikle «oversikt» og «sammenhengsførståelse»?

Kjerneelementgruppa gjør sitt andre radikale grep med å lansere seks store spørsmål:

- Hvordan har mennesker skaffet seg mat og livsutkomme?
- Hvordan har mennesker organisert seg i samfunn?
- Hvordan har mennesker kommunisert?
- Hvordan har mennesker møtt andre mennesker?
- Hvordan har mennesker skapt og løst konflikt?
- Hvordan har mennesker skapt og fordelt rikdom og ressurser?

Hvert tema dekker store tidsrom. Det første temaet kan gå fra samler- og jegersamfunnet til vårt postindustrielle samfunn, med tilsvarende tidsspenn for de fem andre temaene. Kjerneelementgruppa har også her sett til læreplanutvikling i andre land. I det innflytelsesrike «School History Project» i England er det gjennom mange år blitt praktisert og forsket på hvordan elever forstår og utvikler «sammenhengsførståelse» ved at et tema følges fra «start» til moderne tid. En radikal læreplan kalt «Big History 11–19 Curriculum» i England brukes foreløpig i forskning og utprøving. Det sentrale redskapet er korte oversikter over fire temaer som gradvis utdypes etter at den grunnleggende kunnskapen er etablert. Temaene er i stor grad de samme som refereres ovenfor.

«Kjerneplangruppens forslag kan tyde på at gruppen ønsker å fornye historiefaget fra et huskefag til et tenkefag.»

Mange historielærere har opplevd gylne øyeblikk i historietimene når de har lyktes i å få elevene til gripe noen lange, sammenhengende linjer over et stort historisk forløp. Det kan være i form av noen slående analogier til samtidens fenomener eller som resultat av et mer langvarig arbeid med en utviklingslinje. Intensjonen med store spørsmål kan være å gjøre dette til en strukturell del av faget.

Dette vil i så fall være et brudd med norske læreplaner som i over 50 år har fastslått at moderne historie er viktigere enn eldre historie med begrunnelsen at moderne historie gjør det lettere å trekke tråder til dagens samfunn og dermed motivere for faget. Skillet er utdypet i LK 06. Store spørsmål er i samsvar med markante trekk ved dagens historiedidaktiske og faglige tenking.

Fører dette til et mer teoretisk historiefag? Ut fra erfaringer med tidligere læreplanrevisjoner vil debatten antakelig først komme når kjerneelementene og store spørsmål skal konkretiseres i

en innholdsdel. Da historieplanen for LK 06 ble lansert, ble den delen som handlet om historieforståelse og metode møtt med sterke protester fra toneangivende historielærere:

«Den har fortsatt så mange tunge teoripunkter at en gjennomføring virker utopisk. Avanserte teoretiske problemstillinger krever solide historiske realkunnskaper. Men hvis det skal jobbes seriøst med all teorien, blir det knapt med tid til selve historien, uavhengig av hvor mange punkter planen også har om det.»

Sitatet er fra innlegget «Historieplan provoserer fortsatt», Aftenposten 12. januar 2006, av historiker og forfatter Jardar Seim, lektor ved Ski videregående skole i Akershus.

Den grunnleggende holdningen at realkunnskaper er «selve historien» og må komme før «teorien» har sitt ankerfeste i hvordan faget blir studert på høyskole- og universitetsnivå. I motsetning til samfunnsfag som sosialantropologi og statsvitenskap, hvor spørsmålet om hvordan kunnskap blir til er en integrert del av faget, har

historiefaget holdt seg med et metode- eller kildekurs på siden av faget. Kildearbeid i skolen har da heller ikke blitt en integrert del av historiefaget.

Det springende punkt i læreplanprosessen videre vil være hvilken styringskraft kjerneelementene og store spørsmål får for innholdsdelen. Det er en tett sammenheng mellom substansiell historisk kunnskap og kjerneelementer. Eller blir de bare uforpliktende læreplanpoesi?

«Dypere» og «smalere»? Det sentrale målet for læreplanprosessen er å lage læreplaner for fagene som er «dypere og smalere», og «forny fagene» gjennom fokus på fagenes «kjerneelementer». Svært mye vil avhenge av hvordan de som skal bygge den innholdsbaserte delen, vil knytte kjerneelementer og store spørsmål til det som mange historielærere og offentligheten forstår som historiefaget: realhistorien. «Merverdien» ved å introdusere kjerneelementer og store spørsmål må komme klart frem, se rammen «Historiefaget i Fortidens og Fremtidens skole»:

Historiefaget i Fortidens og Fremtidens skole

– Hvor har du fra?

– Der fra: Imidlertid ...

– Naa: Imidlertid ...

Imidlertid gjorde Svend Tveskiæg idelige Indfald i Norge, hærgede Landet, og ...

– Hærgede Landet ... hvorpaa var det han hærgede Landet?

– Paa det grusomste, og forledet af den ærgjerrige Jarl Hakon, lod han Hagen Adelsteen myrde ved snedige Drabsmænd ...

(Fritz Jürgensen: Tegninger, Kbh. 1919, s. 50)

Fortidens historiefag: Læreboka skal gjengis ordrett. For eleven er setningene neppe annet enn uforståelige formler. Historielæreren er kontrollør og sufflor når eleven «kommer ut av det». Har historiefaget fremdeles et grunnstempel som et memorerende og reproduserende fag som for sjelden involverer elevene i aktivt arbeid med å resonnerer og forstå?

Fremtidens historiefag: Kjerneplangruppens forslag kan tyde på at gruppen ønsker å fornye historiefaget fra et huskefag til et tenkefag. Kan et slikt

fag engasjere flere elever enn faget gjør i dag? Et mulig eksempel på historisk tenking kan være oppgaven til høyre. Ingen av spørsmålene handler direkte om realhistorie, men gode svar forutsetter at elevene knytter kjerneelementer til faktisk historisk kunnskap.²

Oppgave (12–18 år): Les påstandene nedenfor

1. Fortiden er full av fortellinger om folk, oppfinnelser, kriger og forbrytelser lik de fortellingene vi ser og hører på TV og radio i dag. Fortiden er full av usammenhengende biter av informasjon, navn, datoer, steder og så videre, som vi kan gruppere under overskrifter som «Steinalderen», «De store oppdagelsene» og «Atomalderen».

2. Fortiden er full av hendelser som danner mønstre som viser hvordan livet har forandret seg og utviklet seg gjennom tidene. Vi kan fortelle forskjellige historier om fortiden avhengig av hvilket mønster vi ser på.

3. Fortiden inneholder en stor fortelling som viser hvordan vi har kommet dit vi er i dag og hva som kan komme til å hende oss i fremtiden.

Påstand nr er den BESTE beskrivelsen fordi:
Påstand nr er den DÅRLIGSTE beskrivelsen fordi:

² Lund, E. (2016): Historiedidaktikk for klasserommet. En håndbok for studenter og lærere. 5. utgave, s. 350-351. Universitetsforlaget.

Peer Gynt og vår tid

● **Asbjørn Geithus**
pensjonert norsk- og
historielærer
FOTO PRIVAT

Henrik Ibsen opna for debatt om kontroversielle sider av si samtid i skodespela sine. I vår tid ville han nok ha vore like nådelaus til å avsløre alle slags Peer-ar som tråkkar over moralske grenser for å rike seg sjølv.

Henrik Ibsens dramatiske dikt «Peer Gynt» kom ut for 150 år sidan, i 1867. Det handlar om personen Peer og hans liv. I små glimt ser vi Peer i kontakt med dramatiske hendingar i samtida, særleg i fjerde akt.

Som ung mann forlet han Noreg i ein skropeleg forfatning, fattig og utstøytt. Vesten er på offensiven i verda. Peer har delteke i oppturen og har vorte svært rik. I fjerde akt er han på kysten av Marokko. Den dampdrivne luksusyachten hans, som fører både norsk og amerikansk flagg, ligg til ankers. Han har invitert med seg briten Master Cotton, franskmannen Monsieur Ballon, tyskaren von Eberkopf og svensken Trumpeterstråle. Peer er kledd i elegant reisedrakt, med lorgnett av gull. Han serverer luksusmat og luksusdrikke. Og dei skryter av verten: «Du er superb som vært, bror Gynt!» Og Peer svarar: «Jeg deler æren med min mynt».

Kvar har han fått sin mynt ifrå? Peer fortel:

«Hvorledes kom jeg først til Vesten!
Som fattig kar med tomme hender.
Jeg måtte slite sårt for føden; (...)
Ti år derefter bar jeg navn
av Krøsus mellom Charlestowns redere.
Mitt rykte fløy fra havn til havn;
jeg hadde lykken innen borde –»

Frå fattig til Krøsus på ti år. Dette er ikkje ein tolmodig lønsarbeidar som sparer, men eit raskinn, og eit dugande raskinn, som gjer dei grep som er mogelege utan omsyn til konsekvensar for andre. Master Cotton vil høyre meir om Peer sin veg til rikdom: «Hva gjaldt trafikken?

Peer: Mest jeg gjorde
i negere til Karolina
og gudebilleder til China.»

Gjestene er ikkje Guds beste barn, men dette sjøkerer dei.

«Ballon: Fi donc!
Trumpeterstråle: For tusen, farbror Gynt!»

Peer føler han må kommentere:

«Du finner nok bedriften svevende
på det tillateliges pynt?
Jeg selv har følt det samme levende.
Jeg fant den endog odios.
Men, De kan tro meg, først begynt
det holder hårdt å slippe løs.
Iallfall er det ytters svært
i slik en stor forretningsførelse,
der setter tusener i rørelse,
å bryte ganske over tvert.»

Peer tenkjer omkring nokre dilemma:

«Hva var å gjøre? Stanse farten
på China gikk umulig an.
Jeg fant dog utvei, åpnet snart en
forretning til på samme land.
Hver vår jeg guder eksporterte;
hver høst jeg prester utklarerte,
forsynte dem med det fornødne,
som strømper, bibler, rom og ris –

Master Cotton: Ja, mot profit?

Peer Gynt: Naturligvis.
Det gikk. De virket ufortrødne.
For hver en gud, hist over kjøpt,
de fikk en kulier grundig døpt,
så virkningen nøytralisertes.
Misjonens mark lå aldri brakk;
ti gudene som kolportertes,
av prestene ble holdt i sjakk.

Cotton spør: Nå, men de afrikanske varer?

Peer: Der seiret også min moral.
Jeg innså den trafikk var gal
for folk i fremadskreden alder.»

«Ibsen ville
ha vore
ein nådelaus
varslar.»

Fra Peer Gynt-oppsetningen på Gålå i 2014. Mads Ousdal som Peer og Birgitte Victoria Svendsen som Mor Åse.

FOTO MARIANNE RUIJD

Peer veit at han skal døye ein gong. Han er kristen, veit kva han har gjort og ser ikkje lyst på domen. Då «Peer Gynt» kom ut i 1867, var slaveriet fersk stridssak i USA. Slavehaldarane i sørstatane har nett tapt borgarkrigen i USA, 1861–65. Slavehald vart forbode. Ibsen let Peer trekkje seg ut av slavevtransporten. Han kjøper seg plantasje i Syden, driv stort med kjøtkveg og sel prima kjøt med god fortjeneste. For ein del av fortjenesta byggjer han skular. Han sit att med stort overskot og sel så plantasjen. Han tenkjer på komande domedag. Vil det gode han har gjort, vege opp for det vonde og umoralske han har gjort i si jakt på rikdom? Han trøyser seg sjølv med at gode gjerningar kan balansere det vonde han har gjort:

«så er min fortids feilgrep glemt,
og jeg kan holde, mer enn mangen,
med dyder mine synder stangen.»

Master Cotton kaster inn eit nytt perspektiv:

«... men Sir, nu gad jeg vite blott
hva De med deres gull vil gjøre.»

Og Peer avslører sitt store mål: Å bli keiser, i hele verden, i kraft av gullet.

Gjestene tek nok til å lure på Peer. Han har fått levert avis om bord og les høgt for dei andre. Der står stornytt. Hellas er i opprør! Hellas som har vore styrt av Tyrkia i fleire hundre år, reiser i 1821 kampen for sjølvstyre, som dei oppnår i 1829. Dei

fire gjestene ropar unisont Hurra! Med sin bakgrunn har dei nok vore gjennom ein skulegang der dei har lært at i Hellas finn vi vogga for den europeiske kulturen. Dei kjem frå kapitalistiske land og ser straks moglegheiter til gode forretningar. Men dei er ikkje i tvil om å forsyne den greske sida i krigen. Dei tek det som sjølvstakt at det også gjeld Peer. Men Peer sjokkerer dei på ny:

«Nei mange takk! Jeg støtter styrken
og låner pengene til tyrken. (...)
Gå De til Hellas. Jeg skal sende
Dem gratis væpnede i land.
Jo mer De øker stridens brann,
dess bedre kan jeg buen spenne.
Slå smukt for frihet og for rett!
Løp storm! Gjør tyrken helvete hett; –
og slutt med heder Deres dage
på janitsjarens lansestake. –
Men ha m e g unnskyldt. (...)»

Jeg har mynt
og er meg selv, Sir Peter Gynt.»

Dei fire gjestene vert einige om å blokkere planane til Peer, tek over kontrollen av Peer sin yacht og let han vere aleine att på stranda. Ibsen let yachten eksplodere i eit flammehav medan Peer lever vidare på leit etter seg sjølv.

Ibsen og vår tid

Ibsen skriv ikkje om den store verda. Han skriv om utviklinga i ein person, Peer Gynt. Men gjennom

det Peer opplever, syner Ibsen fram sider av tida. Peer går omsynslaut etter pengane, mest mogeleg pengar. Og han er imponerende dugande, som på ti år greier å bli omtala i amerikanske reiararkretsar som Krösus, konge i Lydia og omtala som den rikaste i verda i si tid. Ein krösus er altså ein styrt-rik person. Ibsen syner fram små glimt av Peer si omsynslause jakt på rikdom. Han fordømer ikkje Peer, berre let han syne seg fram gjennom det han fortel. Så får lesaren tenkje sitt. Ibsen utvikla ein skrivemåte der han let figurane i skodespela syne seg fram i sine omgjevnader. Ved det stilte han kontroversielle sider av si samtid til debatt.

Når Peer Gynt vert spela, er det vanleg å leggje lite vekt på den tydelege kritikken han formulerer mot slaveri, misjon, krigsprofitørar, plantasjedrift som gjev profit til investorane, men lite utvikling for innbyggjarane. I Ibsen si tid var det ikkje mange som framsette kritikk på desse områda. Eg tenkjer Ibsen ville ha vore like nådelaus til å avsløre alle slags Peer-ar som i vår tid trakkar over moralske grenser så det held for å rike seg sjølv. Eg forestillar meg at Ibsen ville ha vore ein innsiktsfull observatør og ein nådelaus varslar. I vår tid veks talet på Krösusar raskare og raskare. Liksom Peer styrer dei etter eitt einaste overordna mål: maksimal profit. Same kva konsekvensar det har. Ibsen hadde ei eineståande evne til å syne fram på ein måte som engasjerte og sjokkerte eit breitt publikum. Ibsen ville ha trivest i vår tid.

Når våre barn stemmes ut

● **Kjetil Tveit Hasselberg**
komiker, programleder og
utdannet lektor

FOTO PRIVAT

Jeg har opplevd altfor mange ganger som skoleansatt, men også i mine barns omgangskrets, hvordan Trivselsleder-ordningen sementerer popularitetshierarkier.

Som inspektør ved Finstad skole i Lørenskog i Akershus ledet jeg høsten 2008 oppstarten av et aktivitetsprogram som fra høsten 2009 fikk navnet Trivselsleder TL. Ved Finstad skole slet vi nemlig med mye dokumentert mobbing og høy grad av kjedsomhet i friminuttene. Et viktig grep ble derfor å få elever til å legge til rette for aktivitet i skolegården og sørge for at ingen barn gikk alene. Da jeg sluttet i TL-programmet høsten 2011, hadde vi 630 medlemsskoler i Norge, et tall som nå er økt til 1400 i Norden. Ut fra både antall skoler og modellens renommé må man kunne fastslå at programmet har vært en stor suksess. Programmet har også vært støttet av blant annet Kronprinsparets Fond, FERD og Sparebankstiftelsen.

Jeg møter ofte barn som er både glade og stolte over å ha blitt valgt til Trivselsleder. Det er også mange eksempler på at elever med lav status har fått TL-vervet, og at de har vokst på det. Dette er historier Trivselsleder AS er svært flinke til å formidle.

Noe de derimot ligger lavt med, men som har vært tydelig for meg omtrent siden starten, er at denne gleden ikke blir alle til del. Jeg har opplevd altfor mange ganger som skoleansatt, men også i mine barns omgangskrets, hvordan denne valg-

ordningen sementerer popularitetshierarkier. Hvordan de mest populære blir valgt først. Og hvordan lavstatus-barn ofte opplever at populære elever blir valgt flere ganger før dem, før de endelig, som sistemann i klassen, får stafettpinnen. I noen tilfeller aldri.

I 2010 så vi at valgordningen bar galt av sted. Elevene opplevde at de ble stemt over uten at de hadde stilt til valg. De kunne dermed oppleve å få vite at de hadde fått null stemmer av medelever i en avstemning, uten å ha gjort noe annet galt enn å gå på skolen. Det er jo en menneskerett å slippe å stille til valg? Å slippe å bli stemt over?

Vi endret dermed elevenes stemmer til kun å bety nominasjon. Og nominasjonen skulle være hemmelig. Læreren skulle deretter ta den endelige avgjørelsen, basert på to-tre tettpakkede sider med velmente retningslinjer for hvordan trivselslederne skulle plukkes ut. Valgregler jeg i hovedsak forfattet selv.

I mange tilfeller fungerer ordningen. Kanskje sågar i de fleste tilfellene. Men jeg vet dessverre så altfor godt at nominasjonen av elever ofte oppleves som rene ut- og nedstemninger, og at dette oppleves som traumatiserende for enkelte barn. Mitt inntrykk er at altfor mange skoleansatte ikke kjenner valgreglene, eller de følger dem ikke. Foreldrene kjenner heller ikke valgreglene i særlig grad.

Man skulle ha revet ned veggene til et klasserom og latt foreldrene og storsamfunnet stå og se på når elevene skriver på sine lapper, blikkene som går mellom elevene, snakkingen etterpå «Hvem stemte du på? Hvem stemte du på?» Hadde vi foreldre sett dem som nok en gang fikk sin lave status tydeliggjort, ville denne valgordningen vært fjernet umiddelbart.

Og ta gjerne en titt i samme slengen under opp tellingen av stemmer til elevrådet. Der det summeres opp stemmer på hver enkelt elev, på tavla. Av barn, for barn. Selv om elevene i det minste aktivt stiller til valg her, i motsetning til ved TL-nominasjon, er også dette en seanse hvor mange barn, kloke av skade, aldri stikker hodet frem igjen. Stiller du deg selv som voksen ofte i slike situasjoner?

Jeg snakket med ei jente nylig. Hun hadde etter tre semestre ennå ikke fått være TL. Populære elever hadde vært det to ganger. Det var fort kartlagt etter siste nominasjon at hun og en annen jente i klas-

sen ikke hadde fått en eneste stemme. Hun hadde selvsagt aldri vært i noe elevråd. Det var utenkelig for henne å kunne bli valgt til noe slikt.

Situasjonen er følgelig at jenta kommer på skolen, full av lærelyst, setter seg ved sin pult og får vite at ingen vil ha henne til TL. Uten at hun har bedt om å bli det. Uten at noen læreplan åpner for at hun kan stemmes over, veies og finnes for lett for en slik oppgave. I hvert friminutt fremover skal hun bli minnet på nettopp det. Hva hadde hun egentlig gjort galt?

I 2018, med stigende mobbetall, aksepterer vi dette. Oftest av uvitenhet. Barn skjerner sine foreldre, som ikke får beskjed. Det er vondt og flaut å ikke få stemmer.

Trivselsleder AS kan ikke lenger bare fremheve gleden og motivasjonen elevene føler over å bli valgt, nominert, anbefalt, støttet, heiet frem, av sine medelever, og samtidig se bort fra eller bagatellisere det motsatte.

Det er selvsagt ikke usunt for et barn å oppleve ett og annet nederlag. Det er imidlertid ikke skolens oppgave å jekke ned de elevene som trenger det aller minst. Når jeg selv ved tre forskjellige skoler som henholdsvis sosiallærer, inspektør og rektor ikke klarer å tette disse hullene i programmet, da resignerer jeg og ber nok en gang om at man endrer denne uretten som skjer mot for mange barn.

Trivselsleder AS avviser fort «tvungen rotasjon» med at det aller viktigste er at rett elev blir valgt til TL-vervet. Blant annet fordi trivselslederen må være egnet til å skape trygghet rundt seg. Trivselsleder AS skriver blant annet på sine hjemmesider (3. mars 2018): «Mobbefrie trivselsledere (TL) er elever som bidrar til et bedre samhold og et trygge skolemiljø.»

Ingen vet noe om graden av trygghet på TL-skoler i dag, sammenlignet med øvrige skoler. Hvis vi for eksempel tar omfanget av mobbing og trivsel som en indikator på elevtrygghet, kjenner jeg kun til følgende objektive kartlegging:

I 2011 sammenlignet jeg mobbing og trivsel på våre daværende 147 TL-skoler med nivået på øvrige skoler i landet (ref. Elevundersøkelsen 2010/11). Ikke bare var mobbingen høyere og trivselen lavere i snitt ved TL-skolene. I snitt var også utviklingen negativ på begge disse områdene, som i høyeste grad har med elevenes følelse av trygghet å gjøre.

Programmet var ferskt på disse skolene, men

«Det er ikke skolens oppgave å jekke ned elevene som trenger det aller minst.»

trenden var foreløpig negativ. Jeg skrev følgende til et styremedlem i Trivselsleder AS (e-post, 22/12-11): «Lørenskog, vår eldste kommune, har i snitt fortsatt høyere mobbetall nå enn da de begynte med TL for to år siden. Hvor lenge kan man hevde at en metode virker forebyggende?»

Samme året trakk jeg meg fra TL-programmet. Denne typen undersøkelser er senere ikke blitt foretatt. De er i hvert fall ikke blitt publisert.

Jeg har etter jeg forlot Trivselsleder AS aldri kritisert TL-programmet offentlig. Når vi vet at mobbingen i norske skoler øker, samtidig som programmet omfatter omtrent en tredjedel av norske skoler, må imidlertid også denne ordningen settes under lupen.

TL-programmet kan utgjøre en falsk trygghet for skoleledere som ikke er tydelig nok informert om at TL-programmet ikke har noen dokumentert, generell effekt mot mobbing, eller for økt trygghet, som det påstås i sitatet ovenfor.

Trivselsleder TL kan utmerket være et rent program for økt aktivitet i friminuttene. Lek og aktiviteter har egenverdi i seg selv. Programmet trenger ikke å ha, eller å påberope seg, noen dokumentert, generell effekt på elevenes følelse av trygghet. Men TL-programmet skal ikke være kontraproduktivt når det gjelder arbeidet mot mobbing i norske skoler, med valgordninger og plattformer som virker ydmykende og ekskluderende for mange barn. Barn som når de blir utsatt for dette over tid, kan gis en opplevelse av mobbing, med det paradoksale utgangspunktet at skolen selv er agens.

Mitt råd til valgordning kan sammenfattes på noen få linjer: De elevene som vil være med, får være med. Læreren trekker lapper på sitt kontor. Ingen kan velges på nytt før alle har fått prøvd seg. Deretter følges valgreglene som de er beskrevet i dag: Lærer overstyrer resultatet hvis det er elever som har spesielle behov for støtte og oppmuntring, eller hvis elever driver med mobbing.

Et annet alternativ er at elevene skriver søknader.

Det blir muligens noe mer utfordrende å rekruttere trivselsledere når de ikke oppnår den statusen det betyr å føle seg «valgt» av klassen. Men det finnes mange andre måter å stimulere elevenes lyst på. Å lede arbeidet med trivsel og aktivitet skal ikke være resultatet av en popularitetskonkurranse. Alle skal med i norsk skole.

Til Kjetil Tveit Hasselbergs «Når våre barn stemmes ut»

Evaluerer er viktig, men det er fakta også

Vi takker Kjetil Tveit Hasselberg for tanker og innspill til hvordan vi kan forbedre oss. Vi gjennomfører også nærmere 400 nettverksmøter i året hvor vi lytter til og diskuterer tilbakemeldinger fra Trivselsleder-ansvarlige ved 1.400 skoler. Vi ønsker å være et lærende program til beste for inkludering og aktivitet i skolegården. Da er evaluering og utvikling viktig, men det er fakta også, og Hasselbergs innlegg inneholder dessverre flere faktafeil:

Det er svært misvisende at Trivselsleder TL ikke har undersøkelser som viser effekt. Både Norges teknisk-naturvitenskapelige universitets Samfunnsforskning og DNV GL (tidligere Norske Veritas) har gjort målinger. NTNUs undersøkelse (2014) viste signifikant forskjell mellom skoler som deltar i TL-programmet og skoler som ikke deltar, hva angår elevenes trivsel, trivsel i friminuttene og andel mobbing. DNV GLs rapport (2017) viser at Trivselsledere vokser med oppgaven. Det er færre elever som ikke trives, skolene har flere morsomme aktiviteter, det er reduksjon av mobbing og mer arbeidsro i timene. TL gjennomfører også egne spørreundersøkelser til TL-ansvarlige på hver skole, hvor over 90 prosent svarer at det er mindre mobbing og at færre elever går ensomme i friminuttene.

Det er også feil at barn «stemmes ut». Nominasjonsprosessen handler om å få valgt mobbefrie elever som kan sette i gang og lede aktivitet, er pliktoppfyllende med lekeutstyret, møter opp i rett tid, gir tydelige beskjeder i leken, og varsler voksne dersom noen ødelegger for aktiviteten. Over 90 prosent av TL-ansvarlige er enige i påstanden «Nominasjonsprosessen på vår skole fungerer godt». Av de få som var uenige, nevner flere at skolen ikke hadde informert godt nok om hvordan ordningen skulle gjennomføres.

Hasselberg har egne erfaringer fra skolen og fra enkeltpersoner han har møtt, og de skal vi lytte til. Samtidig har vi stor tiltro til de 1400 skolene som bruker programmet.

Til slutt vil vi rette en stor takk til skolene som virkelig jobber aktivt og dedikert for inkludering og aktivitet i skolen – med eller uten et program!

Kjartan Eide
daglig leder i Trivselsleder TL

● Meiningar på nettet

Redaksjonen i Utdanning tek imot fleire meiningstryingar enn det er plass til i bladet. Dei fleste vert publiserte i nett-utgåva Utdanningsnytt.no. Her følgjer presentasjon av nokre meiningstryingar:

Hvordan kan lærere forberede seg på uforutsette situasjoner?

Barn og unge kan reagere og handle brått og uforutsett. Både årsaksforhold og motiver for atferden er ofte ukjent for læreren. Hvordan lærerne skal forberede seg for slike situasjoner, er tema for et innspill av førstelektor Gerd Grimsæth og Tom Irgan, avdelingsleder i videregående skole. [05.01.]

Kropp, identitet, seksualitet og samliv på timeplanen for elever med lærevansker og ulike utviklingshemninger

Hvordan skal man tilrettelegge for undervisning i kropp, identitet, seksualitet og samliv (KISS) for elever med lærevansker og ulike utviklingshemninger i videregående skole? Vår oppfordring: start med å prate om seksualitet og opparbeid et seksualvennlig miljø på arbeidsplassen, skriver spesialpedagogene Kari Tvetene Haga og Hilde Christoffersen Lindstøl i dette innspillet. [08.01.]

Byrådet reverserer Osloskolens suksessoppskrift

Mange ble overrasket da Aps byrådsleder Raymond Johansen rett før jul 2017 valgte å gi den viktige jobben som Oslos skolebyråd til SV og Inga Marte Thorkildsen. Kanskje var lektor og mangeårig Ap-medlem Jan Jørgen Skartveit inne på noe da han i et leserinnlegg skrev: «Aps skolepolitikk har lenge vært substansløs pga. skolepolitikkenes lave status innad i partiets organisasjon», skriver Saida Begum, Høyres skolepolitiske talsperson i Oslo bystyre. [19.02.]

● Økonomi

Øk lærerlønna!

Uten reell økning i lærerlønningene vil vi få problemer med å skaffe nok kvalifiserte lærere til grunnskolen. Masterne søker jobber der de tjener bedre, skriver Bjørn Olsen.

ARKIVFOTO JØRGEN JELSTAD

Rektor og lærere ved Skøyen skole har et vetugt innspill i lærerdebatten i Aftenposten 26. november 2017, «Mer praksiserfaring for å unngå lærerflukt». De forteller at Skøyen skole har vært praksisskole i nærmere 20 år og høstet erfaringer. De foreslår at det femårige lærerstudiet får hele femteåret som praksisår med lønn som bachelor. Dette er positivt. Studentene kommer tidligere ut i lønnet arbeid, og man får mer praksis tilknyttet en skole. Mastergraden kan fullføres dette siste året hvis den ikke allerede er fullført.

Uavhengig av det gode utspillet fra Skøyen skole bør lederen i finanskomiteen øke lærerlønningene med x antall tusenlapper per år. Uten reell økning i lærerlønningene vil vi få problemer med å skaffe nok kvalifiserte lærere til grunnskolen. Masterne søker jobber der de tjener bedre. Det er

jo latterlig å prate om hva man satser på skolen i Norge når vi i nordisk sammenheng ligger på jumboplass hva lønn angår.

Mine råd er: 1) Avskaff inntakskravet til lærerutdanningen om karakteren 4 i matematikk fra videregående skole. 2) Avskaff studiepoeng uten realkompetanse. 3) Innfør lønnet praksisperiode det femte året i lærerstudiet. 4) Hev anseelsen for allmennlæreren. 5) Øk lønna med kr. 5000-10.000 per måned.

Følger man disse fem punktene, skal man være dårlig spåmann hvis man ikke får bingo på lærertetthet, økt studentopptak og mange lærere til skolen både nyutdannete og lærere fra andre jobber som vender tilbake til skolen.

Bjørn Olsen

Delta i debatten på Utdanningsnytt.no

Hvorfor får ikke lærere i arbeidslivsfag tilbud om kompetanseheving?

Jeg leser i pressemeldingen fra Kunnskapsdepartementet og artikkelen på Utdanningsnytt.no 1. februar at «Lærere kan ta videreutdanning i alle skolens fag».

Det er ikke sant. Også i år unnlater myndighetene skolens nyeste eksamensfag, arbeidslivsfag, fra tilbudet, til tross for at vi også ser tilbud i tema som ikke er skolefag. Nå har nær 20.000 elever opplæring i faget. «Lærere med solid faglig kompetanse er avgjørende for å få en skole hvor elevene lærer mer», sier Jan Tore Sanner. Hvem bestemmer at arbeidslivsfag strykes fra tilbudslista år etter år? Jeg føler meg utestengt som faglærer!

Halvparten av elevene forventes å søke yrkesfag. Lærere med solid kompetanse i faget kan absolutt bidra til at elevene lærer mer og blir bedre forberedt. Arbeidslivsfag er nøkkelen til å forstå sin rolle som elev på yrkesfag. Hvorfor neglisjeres halvparten av elevene ved at faglærerne ikke får tilbud om kompetanseheving?

Arne Olav Walbye

Hvorfor neglisjeres halvparten av elevene i arbeidslivsfag ved at faglærerne ikke får tilbud om kompetanseheving? spør Arne Olav Walbye.

ARKIVFOTO FRED ANSTEM

22. juli-senteret

Nytt undervisningstilbud: “Min historie - Personlige fortellinger fra og om 22. juli”

22. juli-senteret ønsker elever og lærere velkommen til vårt nyeste undervisningstilbud “Min historie - Personlige fortellinger fra og om 22. juli”.

Tilbudet retter seg mot skoleelever og studenter fra 9. trinn og oppover.

I undervisningen får elever møte mennesker som på ulike måter opplevde 22. juli på nært hold.

Møter mellom vitner og skoleklasser er en sterk måte å formidle historiene fra 22. juli på. Men ved å lytte til de berørtes historier, og komme i dialog med vitnene, får elevene mulighet til å være aktører i vår felles minneprosess og utvidelsen av den offentlige, demokratiske samtalen om 22. juli.

De personlige historiene legger til rette for diskusjon og refleksjon rundt terror og tilgrensende tematikk, og berører spørsmål knyttet til alt fra radikalisering, politisk engasjement, demokrati og sikkerhet, til mental helse og historiebruk.

Informasjon om undervisningens relevans og læringsverdi samt praktisk informasjon om hvordan din skole kan bestille et besøk, finner du på våre hjemmesider: www.22julisenteret.no

Lærevansker

Så feil kan man ta

For 35 år siden fikk jeg en tegning. Den uttrykker kanskje mer enn ord hva førsteklassingen ønsket å formidle. Jeg bad henne likevel fortelle om det hun hadde tegnet.

– Jo, jeg har tegnet to barn som står og peker på ei jente og erter henne fordi hun ikke er så flink til å lese. Bokstavene bytter hele tiden plass for henne, ser du.

På tegningen ser vi at jenta som har problemer med bokstavene går med bøyd hode. Over henne er mange bokstaver hulter til bulter.

Eleven som ga meg denne tegningen, lærte å lese, lærte å bruke alle ressur-

sene hun hadde, fullførte videregående skole, studium og tok en mastergrad.

I spørsmålsrunden etter en forelesning som en kjent besøkende foreleser hadde holdt, stilte denne jenta spørsmålet:

– Hvorfor er ikke studiet og forelesningene bedre tilrettelagt for dyslektikere?

Svaret var: – Du skjønner, en dyslektiker kommer aldri så langt som dette i et studium.

Ja, så feil kan en spesialist i sitt fag ta.

Aud Grini

Eleven som ga meg denne tegningen, lærte å lese, lærte å bruke alle ressursene hun hadde, fullførte videregående skole, studium og tok en mastergrad, skriver Aud Grini.

Språk

Nynorskopplæring for vaksne innvandrere i Vinje

Noregs Mållag gratulerer Vinje kommune som den 52. kommunen i Noreg som vil tilby norskopplæring på nynorsk for vaksne innvandrere. I november gjorde utvalet for oppvekst og velferd i kommunen det viktige vedtaket. Vi gler oss til å halde vårt 100. landsmøte nettopp i ein kommune som gjer gode og kloke nynorskvedtak.

Frå hausten set kommunen i gang med nynorskopplæring. Vinje kommune er fyrste kommune som går over til nynorskopplæring for vaksne innvandrere i Telemark. Etter at Nissedal kommune hadde nynorskopplæring i fleire år, gjekk dei tilbake til bokmålsopplæring for eit par år sidan.

Vi tykkjer det er svært gledeleg at Vinje kommune tek steget over til opplæring i nynorsk for vaksne

innvandrere. Dette er eit veldig flott vedtak i sjølvaste Aasmund Olavsson Vinje-året, og vi vonar fleire kommunar i Telemark blir med på å etablera nynorskopplæring no.

Statistikkbanken til Kompetanse Noreg syner at talet på vaksne innvandrere som tek delprøver på nynorsk, aukar: I 2015 var det om lag 230 som tok delprøva skriftleg forståing på nynorsk, i 2016 var det 425 og i 2017 var det 671. Det er Sogn og Fjordane som har høgst tal innvandrere som tek prøvene på nynorsk, følgt av Møre og Romsdal og Hordaland.

Magne Aasbrenn
leiar i Noregs Mållag

Nynorskopplæring i Vinje vert godt motteke, meiner Magne Aasbrenn, leiar i Noregs Mållag. Anders Sandvik (f.v.), assisterande rådmann, Khalid Ibrahim, Ali Abdi Muhammed, Ali Ahmed Dathaow og nestleiar Kari Rustberggard i Vinje Mållag er særns nøgde med at kommunen tilbyr norskopplæring på nynorsk.

ARKIVFOTO WWW.NM.NO

Har du mykje på hjartet?

Det er du ikkje åleine om. Utdanning tek imot store mengder debattinnlegg, innspel og kronikkar. Men det er trøgt om plassen. Vårt tips er: Skriv kort! Held du debattinnlegget ditt på under 2500 teikn (inklusive mellomrom), er sjansen større for å få plass. Redaksjonen set retten til å kutte i innlegga som vilkår. For innlegg på innspelsplass er lengda 3000–10.000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på mellom 12.000 og 17.000 teikn. Vi tek imot debattstoff på e-post: redaksjonen@utdanningsnytt.no

● Skriveverktøy

Også tekstbehandlingen bør vurderes

Dagens unge må selvfølgelig lære tekstbehandling. De mest brukte programmenne for tekstbehandling, som for eksempel Word og LibreOffice, er svært avanserte. De tilbyr muligheter langt utover den «avanserte skrivemaskinen» som er nivået der de fleste stopper. De som skal gå studiespesialisering i videregående skole og kanskje senere studere, bør kunne produsere lange og teknisk korrekt oppbygde tekstdokumenter. Det er ikke nok at dokumentet ser pent ut på skjermen eller utskrift. Bakom kan dokumentet være så dårlig at selv små endringer må kompenseres med flere andre endringer som igjen kan gi kjedereaksjoner. Det gjelder å være så god i tekstbehandling at du kan konsentrere deg om faget/emnet du skal skrive om – og ikke bruke mye tid på tekniske problemer.

Vurdering av et tekstdokument skjer i dag nesten utelukkende ut fra emnet dokumentet handler om. Besva-

relsen bør også vurderes ut fra dokumentets tekniske oppbygning, blant annet for at elevene skal lære seg de riktige teknikkene i tekstbehandling.

Her er noen eksempler på god oppbygning av tekstdokumenter:

- Entertasten bør brukes kun for å lage et nytt avsnitt eller punkt i en liste. Ikke for å skyve tekst til neste side.
- Sidebrekking (faste sideskift) bør gjøres ved å sette inn et sideskift – enten direkte eller via en overskriftsstil.

- Mellomromstasten bør brukes kun til å skille ord. Ikke for å skyve tekst mot høyre.

- Formatering (særlig overskriftene) bør skje med stiler. Det sentralstyrer og effektiviserer formateringene og gir muligheter for automatisk innholdsfortegnelse, hurtig navigering i dokumentet, enklere kryssreferanser, automatiske sideskift ved hovedoverskrifter med mer.

- Bilder og bildetekst bør være gruppert slik at de henger de sammen ved endringer.

- Kryssreferanser lages dynamisk slik at disse referansene forblir riktige ved endringer.

I tekstdokumenter kan du sjekke mye av oppbygningen ved å vise skjulte koder. For de fleste programmer klikker du på avsnittstegnet ¶ i formateringsmenyen. Da vil koder for blant annet avsnittsmerker, mellomrom, tabulator, sideskift vises. Da kan dokumentet se slik ut:

Her er noen eksempler: ¶

- Entertasten bør brukes kun for å lage et nytt avsnitt eller punkt i en liste. Ikke for å skyve tekst til neste side. ¶
- Sidebrekking (faste sideskift) bør gjøres ved å sette inn et sideskift – enten direkte eller via en overskriftsstil. ¶

Sideskift ¶

● Pedagogikk

Elevene kan tilbys fag og nivåer som passer dem

Alle elever i grunnskolen har krav på tilpasset undervisning. Enkelte lærere får nok til dette i rimelig grad, men de aller fleste jeg snakker med, synes dette er utrolig vanskelig å sette ut i praksis. Elevene er jo så ulike, med ulike interesser og læringspotensial, er en oppfatning mange lærere sitter med. Hvorfor kan vi ikke dele elevene inn etter interesser og nivå i basisfagene norsk, engelsk og matematikk? Dette spør jeg meg ofte.

Hvorfor skal enhetsskolen bli en «tvangstrøye» for elever og lærere? Særlig de svakeste elever taper på dette. Hvorfor skal alle i grunnskolen ha felles pensum, helt uavhengig av

eget nivå? Hvorfor tar ikke skolen og dens ansatte til seg sammenhengen mellom kognitivt nivå og matematikkferdigheter?

Hvilken voksen person ville blitt motivert av å begynne på grønt belte-gruppa i karate om han var nybegynner, eller om han var profesjonell? Hva er det politikere og lærere ikke vil innse? Elever er ulike. De har ulike drømmer og forutsetninger. Dette kan ikke skolen se bort fra ved å stue personer født i samme årskull inn i samme rom.

Vi må snu før det er for sent. Dagens skole skaper skoletapere. Hver dag! Noe kan gjøres. De 100 kiloene på skuldrene til Trine i mate-

matikktimene må ikke være der. Hun kan motiveres. Hun kan tilbys fag og nivåer tilpasset henne. Men dette bør skje i mer homogene grupper.

Heterogene grupper har blitt et mantra, en sannhet, i norsk skolepolitikk. Alle som hevder noe annet, vil bare stue bort de svakeste på spesialskoler, hevdes det. Men dette er helt feil. Nettopp de svakeste ville tjent på min skisserte modell. Slik jeg ville vært på startgruppa i karate, vil også Trine ha godt av å være på startgruppa i matematikk. Reell tilpasset undervisning krever de riktige tiltakene. Tiltak som er gjennomførbare i praksis.

En human skole legger til rette

Hvilken voksen nybegynner blir motivert av å begynne på grønt belte-gruppa i karate? spør Lars Mæhlen.

ILL. FOTO JDCOLLINS13, WIKIMEDIA COMMONS

for at folk er ulike, har forskjellige evner og ulike mål. Sann pedagogikk krever gjennomførbare tiltak! God undervisning!

Lars Mæhlen

Bemanning

Systematisk forskjellsbehandling av barn i Norge

I Norge er kommunalt selvstyre, effektivisering og mulighet til å tjene penger viktigere enn å sørge for tilnærmet like gode oppvekstvilkår for alle barn. Er dette riktig? spør Royne K. Berget.

ILL. FOTO JØRGEN JELSTAD

Forestill deg en barnehage med tre avdelinger, avdelingene Trygg, Oppbevaring og Gambling. Alle har barn i alderen tre-fem år. De har samme grunnbemanning: to barnehagelærere og to barne- og ungdomsarbeidere. De tre avdelingene har også samme åpningstid og like mange kvadratmeter med boltreplass. Åpningstiden er på 10 timer og 30 minutter, kl. 06.45-17.15.

Satt inn i et vaktssystem vil det si at samtlige fire ansatte kun er til stede samtidig tre timer midt på dagen. I praksis vil det si at alle avdelingene er underbemannet før klokka 10.15 og etter kl. 13.15.

Alle de tre avdelingene organiserer seg likt, følger samme dagsrytme og har samme rutiner. Og alle ansatte er ytterst kompetente, med like forutsetninger for å utføre en god jobb.

Så kommer vi til eksperimentet.

Avdelingene opererer nemlig med ulikt antall barn per ansatt:

- Avdeling Trygg har fem barn per ansatt = 20 barn på fire ansatte.
- Avdeling Oppbevaring har seks barn per ansatt = 24 barn på fire ansatte.
- Avdeling Gambling har sju barn per ansatt = 28 barn på fire ansatte.

For hvert barn ekstra i barnegruppa, økes antall

relasjoner markant. Er det noe vi vet, er det at relasjonskompetanse er noe av det viktigste vi kan jobbe med i barnehagen. For den mest utviklende og sårbare tida i et menneskes liv, der grunnlaget for resten av livet legges, gjelder dette: Jo flere barn per ansatt, jo mindre tid blir det til hvert enkelt barn. Det er i relasjonene kvaliteten på arbeidet vårt måles.

Derfor må du stille deg selv følgende spørsmål:

- I hvilken avdeling tror du de ansatte har best forutsetninger for å innfri rammeplanenes krav og intensjoner?

- I hvilken avdeling tror du det er best å være for barna?

- I hvilken avdeling ville du hatt barnet ditt?

Syns du det er riktig at barn i Norge skal utsettes for systematisk forskjellsbehandling fra myndighetene? At kommunalt selvstyre, effektivisering og mulighet til å tjene penger er viktigere enn å sørge for tilnærmet like gode oppvekstvilkår for alle barn? I så tilfelle er du tilhenger av å gamble med mennesker liv og psykiske helse.

Royne K. Berget

daglig leder
Smedhusåsen Barnehage SA

Produksjonsskule i Ulvik i Hordaland

Takk til fylkespolitikarane

Hjeltnes vidaregåande skule blei lagt ned hausten 2017. Vaksenopplæring Gartnar er framleis på Hjeltnes, ein klasse vidaregåande trinn 2 Landbruk og gartnarnæring og ein klasse vg3 Gartnarnæring. No er det planlagt produksjonsskule der, truleg med oppstart hausten 2018. Eit nytt fagskulestudie i Lokal matkultur er òg planlagt på Hjeltnes i tillegg til Arboristutdanninga.

No ser det ut til at dei fleste politikarane i fylket har skjønna verdien av å halda liv i ein tradisjonsrik skule, utnytta flotte bygningar, ressursar og ikkje minst ser behovet for å fanga opp ungdommar som fell utanfor, vinninga for den einskilde og samfunnet!

Som pensjonert lektor og rådgjevar ved Hjeltnes vidaregåande skule, og med erfaringar frå samarbeid med praktisk-pedagogisk utdanning (PPU), vil eg gjerne understreka at elevar som tek til på vidaregåande, ofte «har liten farge» av det grunnkurset dei har søkt på. Dei har uklare tankar om yrke som kokk, helsefag, naturbruk eller ...

Etter Reform 94 trudde mange at studiekompetanse var det einaste som førte fram. Noko som både har ført til taparar og mangel på praktikarar i Noreg. Men no kan produksjonsskule på Hjeltnes verta eit av boteråda!

At Hjeltnes ligg i distriktet, har av nokon vorte oppfatta som eit minus. Det må heller sjåast på som eit pluss! Med internat, flott kantine og mogelegheit for å ta vare på elevane heile døgnet kan ein skapa både rutine og fellesskap for ungdommar som kanskje har «mista litt tråden». Det gjeld at både ungdommar, foreldre og administrasjon ser dette og står opp om opplegget. Hjeltnes har mykje å by på når det gjeld personale og praktiske aktivitetar. Men punkt nummer ein må vera at ein satsar på aktivitetar som skaper hygge og trivsel. Desse ungdommane treng rutinar, å verta sette, kjensle av praktisk meistring og eigenverdi. På eit nytt og positivt

Les mer debatt på Ut

Rett på sak

● Kvalifiserte lærarar

Høgre styrer mot ei varsla krise

● **Magne Reigstad**

pensjonert lærar

● **Jon Arvid Haugen**

tillitsvald Utdanningsforbundet

I 2020 vil vi mangle over 20.000 kvalifiserte lærarar i landet, og i Nord-Noreg vil vi mangle vel 4000. Kva gjer regjeringa med det?

Når stadig fleire barn møter assistentar og ufaglærte der dei skulle møtt utdanna lærarar, er dette eit alvorleg svik mot elevar, foreldre og samfunnet. Likevel held Høgre fram med å snakke om «høge forventningar til skolen» og at lærar er eit av dei viktigaste yrka i landet, som utdanningsminister Jan Tore Sanner sa i Dagsrevyen for nokre dagar sidan. Så skulle ein tru at alle krefter blei sette inn for å få fleire lærarar. Men så enkel er ikkje verda.

Stortingsfleirtalet har vedteke at ein må ha karakteren 4 i norsk og matematikk for å starta på lærarutdanninga. Tanken er at slik skal Noreg få betre lærarar.

Paradokset er at stortingsvedtaket fører til at færre blir lærarar, og lærarmangelen og bruken av ukvalifiserte lærarar aukar. Mange unge blir avviste frå lærarutdanninga sjølv om dei har både 5 og 6 i andre fag og høgt karaktergjennomsnitt. Karakterkravet med fokus på enkeltfag har gjort at færre startar på lærarutdanninga, og mange studieplassar står ledige der. Særleg ille råka er lærarutdanninga for 1.-7. trinn. Når konsekvensen blir slik, då må politikarane justera krava sine.

Det er godt at Arbeidarpartiet no går bort

frå kravet om karakteren 4 i norsk og matematikk frå vidaregåande skole. Dette handlar om å realitetsorientere seg når det gjeld å utdanna fleire lærarar.

Dagbladet skriv på leiarplass 8. februar at nesten 1,5 millionar skoletimar blir underviste av ufaglærte, og at ein av fem lærarar i vidaregåande skole er utan godkjend utdanning. Tal frå Utdanningsdirektoratet viser at i dette skoleåret var 3795 lærarar i grunnskolen utan godkjend utdanning. Til og med Oslo manglar 376 kvalifiserte grunnskolelærarar.

Regjeringa held fram med sitt «klippe, klippe» og flosklar om forventningar om høg kvalitet i skolen. Imens må mange føresette sende ungane på skolar som manglar kvalifiserte lærarar.

Det er regjeringa sitt ansvar at stadig fleire elevar blir underviste av assistentar og ufaglærte, og at stadig fleire vil bli det. Regjeringa sitt svar er å halda fast ved det dei meiner er kvalitetskrav for å kunna bli lærar, og «avskilting» av lærarar med lang og solid erfaring. Lærarar står i kø for å få vidareutdanning, men å vidareutdanne innpå 30 tusen lærarar vil sjølv sagt føre til ein straum av ufaglærte vikarar i fleire år framover.

Kva meiner Regjeringa om at ufaglærte står for meir og meir av det som skjer i klasserommet? Skal vi ikkje stilla kvalitetskrav der? Er Høgre så låst i si eiga verd at dei ikkje ser den krisa politikken deira fører til? Kva gjer kunnskapsministeren med dette?

Steinar I. Bergo takkar fylkespolitikarane som vil halda liv i Hjeltnes vidaregåande skule og ynskjer elevar velkomne til Hjeltnes i Ulvik kommune, Hordaland.

FOTO PAUL SKEIE, WIKIMEDIA COMMONS

grunnlag kan dei verta «kva som helst» på eit praktisk og/eller teoretisk utdanningsløp.

Velkomne til Ulvik og Hjeltnes, og lukke til med livet!

Steinar I. Bergo

pensjonert lektor

Hjeltnes vidaregåande skule

tdanningsnytt.no

Utdanningssystemets blindflekk

● **Trond Hofvind**
pensjonist, forfatter og
tidligere tillitsvalgt

FOTO ASLE FLATØY

Fritidspedagogutdanning finnes ikke i det norske utdanningssystemet.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

Over 160 000 barn går i skolens skolefritidsordning (SFO) hver uke, i flere år. Da skolestarten ble senket med ett år, sa flertallspolitikerne i sine festtaler at skolen skulle tilpasses de små. På tross av tapper innsats fra ansatte og ledere over hele landet, skjedde det i liten grad. Hverken når det gjelder bemanning, kompetanse, arealer eller utstyr og læremidler. Det het seg fra politikere at ikke minst skolefritidsordningene ville ivareta de yngste barnas behov når de skulle sluses inn i skolen. Det ble SFO-ene ikke satt i stand til. Vi kan med saklig dekning hevde at dette har vært og er et svik mot de minste.

Men lovteksten høres tilforlatelig ut: «Kommunen skal ha eit tilbod om skolefritidsordning for og etter skoletid for 1.–4. årstrinn, og for barn med særskilte behov på 1.–7. årstrinn.

Skolefritidsordninga skal leggje til rette for leik, kultur- og fritidsaktivitetar med utgangspunkt i alder, funksjonsnivå og interesser hos barna. Skolefritidsordninga skal gi barna omsorg og tilsyn. Funksjonshemma barn skal givast gode utviklingsvilkår. Areal, både ute og inne, skal vere eigna for formålet.»¹⁾

Klemme

Akkurat som barnehagen er skolefritidsordningene under press for å tjene skolemålenes tellbare kunnskapsmating. Det er interessant at en skolepolitisk høyrreretning møter, og smelter sammen med, den angivelig mer venstreorienterte ideologien om «helhetsskolen». Skoledagen og målene skal gå opp i en høyere enhet, slik at skiller mellom læring, lek, skole og fritid viskes ut. Det kan virke fornuftig, men det er ikke sikkert at dette er det beste for ungdomene.

Min posisjon er at også barn trenger og fortjener «skiller». Det gjelder både i tid, for de fysiske rammene, krav, arbeidsmåter og innhold. Noe bør beholdes skolen, men annet bør legges til SFO. De voksne fra «begge verdener» skal selvfølgelig samarbeide om ivaretagelse, en del felles regler, med mer. Men min oppfatning er at barna har godt av å oppleve fritid og andre utviklingsmuligheter når undervisningstiden er slutt. Striden om dette speiler striden om tid i de voksnes liv.

Fritid og SFO-tid må ikke reduseres til «oppbeva-

ring i et venterom», men gi rom for en viktig del av livet. Instrumentalismen, nytte- og utbytte- og forbedelsestenkningen koloniserer allerede mer en nok av tilværelsen til både barn og unge.

Leksehjelp

«Kommunen skal tilby leksehjelp ... med til sammen åtte timar kvar veke til elevar i grunnskolen. ... Formålet med leksehjelpa er å gi eleven støtte til læringsarbeidet, kjensle av meistring og gode rammer for sjølvstendig arbeid. Leksehjelpa skal og medverke til å utjamne sosial ulikskap i opplæringa. Leksehjelpa er ikkje ein del av opplæringa til eleven, men skal sjåast i samanheng med opplæringa. Leksehjelpa skal gi eleven hjelp med skolearbeidet.»²⁾

Så sier forskrift og lov.

Elevene har altså krav på tilbud om leksehjelp i tillegg til opplæringen, det vil si lærernes undervisning. Den oppgaven er kommunene og skolene pålagt å løse. Denne hjelpen tilbys ofte, av rimelige og praktiske grunner, på SFO. Det påvirker nødvendigvis fritiden i «skolsk» retning, og det oppstår lett en situasjon der knapt med fri tid er til rest. Men når leksehjelpen organiseres slik, må de voksne ha kompetanse til å gi den på forsvarlig og god måte. Det betyr også å ivareta og forsvare rammer for rolige aktiviteter og konsentrasjon.

Uten at jeg skal gå inn på hele leksedebatten i denne teksten, må det minnes om at «lekser» ikke bare bør være teoretiske i form av bøker, skjermer og blyanter. Skal barna øve på og lære seg om volum, må de selvsagt ha anledning til å måle opp liter og desiliter. Selv eksempelvis å tegne, skrive og sende et postkort til en slektning, krever materialer, verktøy og egnet arbeidsplass. Kvalitet i SFO-tilbudet gir både språkutvikling, kjennskap til natur og tallforståelse. Egenarten til fritidsordningen må likevel forsvares mot instrumentell målstyring og kartlegging.

Kunst, kultur, fysisk aktivitet og friluftsliv

Det er utmerket og flott med kulturskole og andre organiserte tilbud som ofte knyttes til skolens fritidsordning. Men det krever sammen med leksehjelp timeplanmessig strukturering som kan skape tidsklemme. Vi vet også at elevene skal delta i >

«SFO skal ikke forberede barna på et liv i markedsøkonomien, men gi dem forutsetninger for samspill med andre preget av samarbeid, solidaritet og empati.»

«At nok voksne har nok tid, anledning og motivasjon for å være til stede blant barna under lek og uorganiserte aktiviteter er beste tiltaket mot mobbing»

forskjellige aktiviteter; og komme og gå til ulike tider. Det utgjør hverdagsutfordringer for ansatte og dilemmaer for SFO som institusjon og tilbud.

SFO skal gi ungene muligheter for fysisk aktivitet, friluftsupplevelser, tilbud om kunst- og kulturaktiviteter av ulike slag. Skal det bli en vellykket realitet, må de voksne som arbeider der ha variert og til sammen mangfoldig kompetanse. Gode fritidsordninger har ansatte med allsidige interesser, erfaringer og talenter å øse av. Barna trenger voksne med solid grunnlag for å bygge stillaser for deres egne ideer, fantasi og initiativer.

Og mangt har blitt skrevet og sagt om lekens verdi og betydning for barnehagebarn og barnehagens egenart. De yngste er fem, og de eldste er ti år gamle. Enormt mye skjer med barna i løpet av disse årene; fysisk, mentalt og språklig. Leken utvikler og endrer seg fra måned til måned. Å gi rom, muligheter og støtte for «mellomstore» barn er en stor og viktig oppgave for SFO-ene. Det krever igjen lokaler og utearealer som er tilpasset det ungene trenger. SFO-ene må ha arkitektonisk og estetisk utforming i tråd med dette. De må legges åpne for det fysiske formatet. Redskaper, materialer og utstyr skal være på plass der tusenvis av barn oppholder seg timevis hver uke. De bør befolkes av folk som ikke minst har praktiske evner og «kloke hender»³⁾ til å gjøre konkrete ting og å skape sammen med barna. Kanskje altmuligmenn og -kvinner; «Jack and Jill of all trades, but master of none» bør få jobbe her, og kombinere det med videreutdanningsmuligheter.

Kapleik, lagspill og fellesskap

Som jeg var inne på, mener jeg at fritidsordningene skal skille seg fra skolen. Tiden der bør være noe annet. Det betyr imidlertid ikke at den skal stå i motstrid til undervisningstiden. Men den kan konstruktivt etablere en basis for motkultur til individualiserende prestasjonspress. Det kan styrke både undervisningstiden og den organiserte opplærings egenart. Uten at det er anledning til å drøfte dette i denne kronikken, vil jeg vise til det presserende behovet for klargjøring av undervisningsbegrepet i skolen og forsvaret av en arbeidstidsordning for lærerne som ivaretar dette. Lærerne er profesjonen som skal undervise. De voksne i fritidsordningene skal fange opp og oppmuntre spirer i barnas egne leker der fellesskap og lagspill får utfolde seg. Det betyr en barnekultur der kapleik med spenning og glede dominerer over voksenstyrt konkurranse med vinnere og

tapere. Humor, tøys og godlynt vitsing er herlig i seg selv, men fremmer også evne til kommunikasjon, tillit og trygghet. SFO skal ikke forberede barna på et liv i markedsøkonomien, men gi dem forutsetninger for samspill med andre preget av samarbeid, solidaritet og empati. De som jobber her må være reflekterte og kjenne sitt eget ståsted.

Fingerspissfølelse

Nettopp fordi fritiden skal gi barna frirom og armslag, må spesielt SFO-ene være en arena der uønsket atferd, mobbing og plaging blir reagert raskt på. Voksnes tilstedeværelse, deltakelse og evne til å lese barna og reagere i situasjonene vektlegges. Ved å respondere kontant og korrigerende der og da, kan de voksne sikre ungene et trygt lekemiljø. Det de voksne faktisk ser og hører, er også et mye bedre utgangspunkt for samtaler og videre arbeid enn det som blir fortalt og referert i etterkant. At nok voksne har nok tid, anledning og motivasjon for å være til stede blant barna under lek og uorganiserte aktiviteter er beste tiltaket mot mobbing. Dette er den godt bevarte hemmeligheten i norsk mobbedebatt. Og mye mer effektivt enn ferdigkjøpte programmer for dressering, strigling og dataregistrering.

Barna har også krav på «en stille krok», et fredelig hjørne der de kan være i fred, eller sammen med bare én venn eller to en stund. Kanskje trenger de til og med å få sjanse til å hvile. I sum ser vi at det trengs ansvarsfulle ansatte med opptrent fingerspissfølelse i sitt arbeid. Med respektfylt og moderat pedagogisk takt og initiativ skal de evne en inngripen i leken som kan utvikle både barna og fritidsmiljøet.

Omsorg, voksenkontakt og ivaretaking av barn med særskilte behov

Barn fra fem til ti år trenger og har krav på omsorg og ivaretagelse. Noen ganger er en plasterlapp og en hånd å holde i nok. Og kanskje er det ikke skrubbsåret som er viktigst, men voksenkontakten; det å bli sett og hørt. Andre ganger må det settes inn tiltak gjennom samarbeid med hjem, lærere og fagfolk fra andre etater fra for eksempel helsesektoren, pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) og barnevern. Ikke minst er det god observasjon, ikke overvåking, av barna i mindre stramt organiserte situasjoner, som kan avdekke om slikt skal vurderes.

Det er både berikende, forpliktende og krevende at fritidsordningene også skal være gode steder for barn

med det som kalles særskilte behov. Det handler om fysiske og psykiske utviklingshemninger, atferdsproblemer eller annet som gjør at de trenger at det legges til rette noe mer eller noe annet. Heller ikke for disse skal SFO oppleves som et ørken- eller jungelpreget oppbevaringssted. Det forutsetter et personale med innsikt og forutsetninger for riktig ivaretagelse.

Dagens utdanning og kompetansekrav

Utdanningsdirektoratet konkluderer i sin oppsummering av «Regelverk for skolefritidsordningen»: «Bemanningen skal avgjøres ut fra lokale forhold og behov. Det er kommunens ansvar å tilsette et personale som samlet sett kan gi barna et tilfredsstillende tilbud i samsvar med målsettingene for skolefritidsordningen.»⁴⁾

Kompetanse og utdanningskrav for de ansatte er altså overlatt til kommunene. Hvordan er dette løst? Bladet Utdanning kunne januar 2015 melde følgende:

«Statistikken for skoleåret 2014–15 viser at:

– i 60 prosent av kommunene har under halvparten av de SFO-ansatte en formell barnefaglig utdanning (fagbrev som barne- og ungdomsarbeider eller utdannelse som lærer/barnehagelærer).

– mens antall ansatte i SFO med lærer- eller barnehagelærerutdanning har stått på stedet hvil, har antallet med fagbrev mer enn doblet seg siden år 2000.»

Tallene er hentet fra grunnskolen statistikk GSI. Men det finnes overraskende nok ikke nyere tall. Så vidt jeg kan bringe på det rene, er det altså ingen som har nasjonal oversikt over situasjonen i dag, hverken når det gjelder antall SFO-ansatte eller deres kompetanse. Det sier litt om ansvarsløs norsk utdanningspolitikk.

Kronikk

Hvis du emner på en kronikk, er det lurt å presentere ideen for redaktør Knut Hovland kh@utdanningsnytt.no.

Utgangspunktet er at temaet må være interessant og relevant, og språket godt og forståelig, for en bredt sammensatt lesergruppe. Stoff som bygger på forskning, må være popularisert. Det betyr blant annet at forskningsresultatet er det sentrale i teksten, og at det som handler om metode, har en svært beskjeden plass. Lengden kan være mellom 12.500 og 17.000 tegn inklusive mellomrom. Litteraturliste og henvisninger må være inkludert i antallet tegn. Eventuelle illustrasjoner må ikke sendes limt inn i wordfilen, men separat som jpg- eller pdf-filer.

Hva slags personale trenger SFO?

Undervisningen i skolen skal utføres av lærere, og ikke veksles om til andre yrkes- eller profesjonsgrupper, slik enkelte skoleledere og skoleeiere velger å gjøre. Helsesøstre, fagarbeidere, bibliotekarutdannete, vernepleiere med flere er flotte profesjoner, men må komme i tillegg til lærerne når andre oppgaver skal løses. I fellesskap kan verdifulle og levende fagmiljøer etableres. Og selvsagt er det bra når det også er gjensidig styrkende faglig samarbeid med SFO-folket.

Barne- og ungdomsarbeidere med fagbrev er allerede en viktig gruppe. De bør få muligheter til å spesialisere seg til SFO-arbeid gjennom årskurs på fagskole. Tilsvarende tilbud finnes for helsefagarbeidere. Dette misforholdet viser igjen hvordan profesjonalitet og utdanning for arbeid innen SFO og andre fritidstilbud er grovt undervurdert. Men gjennomgangen ovenfor viser at det også trengs personale i skolefritidsordningene med høyere utdanning. Det bør imidlertid være en annen kompetanse enn bare grunnutdanning som barnehagelærere eller skolelærere. Det må vurderes hvilke modeller som kan etableres. Eksempelvis kan en ettårig videreutdanning, som kan bygges på andre høyskoleutdanninger, være nyttig og formålstjenlig.

Det beste kan likevel være en yrkesrettet treårig profesjonsutdanning i fritidspedagogikk, altså til bachelornivå. Den må integrere praksis gjennom hele studiet. Utdanningen bør rettes inn for å gi særlig kompetanse når det gjelder barn i aldersgruppen fem til ti år. Det betyr kunnskap om utviklingspsykologi, ungenes livs mangfoldighet, om store småbarns lek, motorikk, helse, førstehjelp og sikkerhet. Fordi det trengs frodige og flerfoldig sammensatte personer, er det ønskelig med studier som gir den enkelte studenten mulighet for å styrke sine egne spesielle interesser. Det kan være innen musikk, andre kunstuttrykk, håndverk, fortellerkunst, spill og idrett. Musiske barn fordrer musiske ⁵⁾ voksne.

Effekter for skolefritidsordningene av fritidspedagogutdanning

En bonus ved etablering av en fritidspedagogutdanning vil kunne bli større stabilitet i bemanningen. Det trengs. Profesjonsstolthet, yrkes- og profesjonsbevissthet får bedre vekstvilkår. Arbeidet for bedre lønns- og arbeidsvilkår kan få et mer solid grunnlag. Profesjonelle fritidspedagoger vil også være motiverte og stå sterkere i forsvaret av SFO-kvalitet og fritidsordningenes egenart.

Denne utdanningen, som mangler i Norge, kan gi kompetanse som er etterspurt og nyttig, også utenfor skolen. Selv om mange fritidsklubber dessverre er lagt ned, vil fritidssektoren i sum øke i årene fremover. Frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner, idrett og kultur vil kunne få stor glede av fritidspedagogene. Det samme gjelder innen barnevernet og i arbeid med unge flyktninger og innvandrere.

Hvilken høyskole eller universitet kan starte opp forsøk?

I det norske utdanningssystemet er dette en blindflekk. På 1990-tallet var det rett nok forsøk i Sogndal med årsstudium i fritidspedagogikk, bygget på et tverrfaglig miljø rundt førskolelærerutdanningen og forebyggende miljøarbeid. Initiativet strandet på liten politisk interesse. Sverige og Danmark har lenge hatt sine fritidspedagogutdanninger. På UddannelsesGuiden til det danske Undervisningsministeriet kan vi lese: «Pædagog: Uddannelsen til pædagog kan kvalificere dig til at arbejde med børn, unge og voksne. Du har skiftevis teoretisk undervisning og praktikperioder på en institution. Varighed: 3½ år. ... Efter en indledende fællesdel får du tildelt en af tre specialiseringer, der retter sig mod hver sin målgruppe af børn, unge og voksne. Du specialiserer dig i enten dagtilbudspædagogik, skole- og fritidspædagogik eller social- og specialpædagogik.

Som færdiguddannet pædagog kan du finde arbejde i børne-, ungdoms- og vokseninstitutioner. Du kan også arbejde med opdragelse og udvikling samt omsorg og pleje. Arbejdet sker ofte i samarbejde med andre personalegrupper og med familie og andre pårørende.»

På den svenske nettsiden allastudier.se lyder det slik: «Du som vill arbeta i fritidshem och skola med barn och ungdomar från 6 år till 13 år och tillsammans med dem skapa en lärorik och meningsfull fritid, kan välja Grundläraarprogrammet med inriktning mot arbete i fritidshem. I utbildningen ingår ett praktiskt eller estetiskt ämne som du själv väljer när du söker till programmet. Programmet omfattar 180 högskolepoäng och leder till en grundläraarexamen som avläggs på grundnivå.»

Men for all del, det er ikke en bedre idé nå, enn det var tidligere, å kopiere svenskene ukritisk. Ideer og erfaring er det imidlertid mulig å hente.

Hvilke høyskoler eller universiteter vil bli de første i Norge til å ta initiativ til en norsk fritidspedagogutdanning? Finnes det noen nytenkende utdanningspolitikere der ute?

Fotnoter:

- 1) Opplæringsloven paragraf 13-7. Skolefritidsordninga.
- 2) Fra Forskrift til Opplæringslova.
- 3) Uttrykket er lånt fra mureren Mattias Tesfaye.
- 4) Utdanningsdirektoratet viser til Ot.prp.nr. 60 (1997-1998), levert under Bondevik I-regjeringen.
- 5) Begrepet er lånt fra Jon-Roar Bjørkvold.

«Hvilke høyskoler eller universiteter vil bli de første i Norge til å ta initiativ til en norsk fritidspedagogutdanning?»

Ledige stillinger i Søndre Land

Rektor – Odnes skole

100% fast stilling ledig fra 01.08.18.

Inspektør – Fryal skole

100% fast stilling ledig fra 01.08.18.

32% av stillingen er avsatt til sosialpedagogisk arbeid.

Undervisningsstillinger i grunnskolen

Det kan bli ledig et uspesifisert antall faste lærerstillinger, samt vikariater, for skoleåret 2018–2019.

Pedagogiske lederstillinger i barnehagen

Det kan bli ledig et uspesifisert antall faste stillinger, samt vikariater, som barnehagelærer/pedagogisk leder for barnehageåret 2018–2019.

Spesialpedagog i voksenopplæring og barnehage

Inntil 100% fast stilling kan bli ledig for snarlig tiltredelse.

Stillingen kan deles i to separate deltidsstillinger.

For fullstendig utlysningstekst og elektronisk søknad:

www.sondre-land.kommune.no

Søknadsfrist 09.04.2018

SØNDRE LAND KOMMUNE

Voss - bygd for sterke opplevingar

Du treng ikkje eta smalahove eller hoppa i fallskjerm for å bu og trivast på Voss, for me har mykje meir å by på! Kommunen har om lag 14.500 innbyggjarar, med Vossevangen som regionssenter. Bygda vår er senter for utdanning i regionen og har eit godt utbygd næringsliv. Voss er eit knutepunkt langs stamvegen aust - vest, og har godt togsamband til Bergen og Oslo. Voss kommune er den største arbeidsgjeveren i bygda, med om lag 1250 tilsette. Nynorsk er administrasjonsmålet i kommunen. Kan du identifisera deg med verdiar som profesjonell, påliteleg, skapande og inkluderande, kan du bli ein del av laget vårt. Som vossingar flest går me sjølvstøtt for gull.

Stillinger innan oppvekst i Voss kommune

Frå 1.august 2018 er det ledig ulike stillingar innan kommunalavdeling oppvekst i Voss kommune:

Rektor, styrar, undervisning, barnehagelærer, fagarbeidar, kontormedarbeidar m.m.

Kommunalavdeling oppvekst omfattar:

8 kommunale barnehagar

10 grunnskular

Integrering og voksenopplæring

Støttetjenester for barn og unge; barnevern, PPT, helsestasjon- og skulehelseteneste

Me kan tilby

Mektig natur, ski- og fritidsterreng med aktivitetar frå fjord til fjell

Ei levande kulturbygd med gode oppvekst- og utdanningsvilkår

Ein spennande jobb med gode vilkår for fagleg utvikling

Eit godt tverrfagleg og sosialt miljø

Gode forsikrings- og pensjonsordningar

Løn etter kommunalt avtaleverk og elles tilsetjing på vanlege kommunale vilkår

Søknad

Sjå fullstendige lysingstekstar på www.voss.kommune.no, under ledige stillingar.

Her finn du også elektronisk søknadskjema.

Søknadsfrist 22.03.2018

Er du barnas drømmelærer?

Se stillingene på
www.drømmelæreren.no

KONGSVINGERREGIONEN
Norges grønne hjerte

Den Norske Skolen, Malaga er en norsk, privat grunnskole som ligger på den Spanske solkysten i Benalmadena kommune ca. 15 minutter vest for Malaga, Costa del Sol. Den Norske Skolen, Malaga tar vare på den enkelte elevs behov og tar ansvar for elevenes personlige utvikling, faglig og sosialt.

Skolen har høyt kompetent og engasjert personale som er forskningsinformert og fremoverlent i bruk av varierte pedagogiske metoder. Den Norske Skolen, Malaga satser sterkt på digitale verktøy og ny teknologi i undervisningen. Skolen tilbyr spansk språkopplæring og daglig fysisk aktivitet. Skolen har plass til 140 elever, og har i dag ca 110 elever og 30 ansatte.

Ledig stilling som assisterende rektor ved Den Norske Skolen Malaga

Arbeidsoppgaver

- Være rektors stedfortreder og pedagogiske sparringspartner
- Lede og motivere medarbeidernes kollektive prosesser i skoleutviklingsarbeidet
- Forske på, utvikle og måle effekten av det pedagogiske arbeidet slik at det bidrar til å øke læringsutbyttet for den enkelte elev.
- Lede utviklingsarbeidet med skolens bruk av iPad i undervisningen.
- Planlegge, lede og tilrettelegge for lærernes læring
- Fag- og timefordeling
- Personalsvar
- Øvrige oppgaver vil bli delt mellom ledergruppen etter kompetanse

Kvalifikasjoner

- Lærerbakgrunn
- Bred ledererfaring, fortrinnsvis fra alle nivåer opp til assisterende rektor og fra skoler med 1. - 10. trinn
- Ønskelig med master i skoleledelse
- Kan vise til gode resultater

Personlige egenskaper

- Arbeider kunnskaps- og forskningsinformert
- Strategisk
- Blir motivert av nye utfordringer
- Grunnleggende positivt menneskesyn
- Har høy arbeidskapasitet, jobber selvstendig og effektivt, men er også en lagspiller
- Er fleksibel, systematisk og målrettet
- God gjennomføringsevne
- Gode kommunikasjons- og samarbeidsevner
- Utadvendt personlighet og god på nettverksbygging

Vi tilbyr en spennende og utfordrende jobb i et internasjonalt miljø

Søknadsfrist: 20. mars 2018

Søknadsskjema og informasjon om skolen finner du på skolens hjemmeside: www.dnsmalaga.com. Søknaden sendes til post@dnsmalaga.com. Ikke send attester, disse ettersendes ved behov. Vi ber om forståelse for at søknadspapirer ikke vil bli returnert.

Spørsmål om stillingen rettes til rektor Trude Jahren, mail: trude@dnsmalaga.com, mobil: +34630345412.

Longyearbyen ligger på Svalbard, midt i en variert og vakker arktisk natur med gode muligheter for friluftsliv. Longyearbyen er et moderne tettsted med ca. 2000 innbyggere og har et godt tjenestetilbud med bl.a. full barnehagedekning, svømme-/idrettshall og et variert forenings-, idretts- og kulturliv.

Longyearbyen skole er en grunnskole med en avdeling for videregående opplæring. Skolen har også skolefritidsordning. Longyearbyen skole har til sammen ca. 270 elever.

Undervisningsstillinger 1.-10. trinn og Vg trinn

Longyearbyen skole har ledig vikariater og faste stillinger for lærere med undervisningskompetanse i grunnskolen og på videregående trinn fra og med 1.8.2018.

Vi søker deg som ønsker å bo i Longyearbyen over flere år, og som sammen med resten av skolens ansatte vil videreutvikle et godt skolemiljø for våre barn og ungdommer på verdens nordligste skole. Longyearbyen er et internasjonalt samfunn med høy turnover, og skolen skal evne å ivareta elever og ansatte gjennom gode rutiner og tydelig praksis.

Longyearbyen skole skal være en lærende organisasjon som fremmer læring gjennom praktisk, variert, relevant og utfordrende undervisning. Vi jobber også med å utvikle en felles vurderingspraksis. Vi ønsker oss medarbeidere som kan bidra aktivt til kollektiv kompetanseutvikling ved Longyearbyen skole og som er villig til å dele sin kompetanse og erfaring. Vi er en arktisk skole og det er en fordel med medarbeidere som har interesse for å ta i bruk ute- og nærmiljøet som alternativ læringsarena.

Videregående trinn - Studiespesialisering og Bygg- og anleggsgfag

Faglærer innenfor Bygg- og anleggsteknikk.

Kontakt- og faglærere med undervisningskompetanse i Engelsk, Norsk, Historie, Spansk og Realfag (Matematikk, Naturfag, Geografi, Fysikk, Kjemi, Geofag, Biologi), Samfunnsfag (Sos.kunnskap, Sosant. og PMR) og Psykologi.

Grunnskolen

Lærere i særskilt språkopplæring i norsk for elever fra 4. til og med 10. trinn

Undervisningspersonell/spesialpedagog med god kompetanse og erfaring innenfor tilpasset opplæring. Vi har også behov for kompetanse innenfor ASK og ART.

Barnetrinn

Kontakt- og faglærere med et bredt spekter av fag, særlig norsk/engelsk/matematikk. Erfaring fra systematisk arbeid med sosial kompetanse og spesialundervisning er ønskelig

Ungdomstrinn

Kontakt- og faglærere med undervisningskompetanse i spansk, norsk, engelsk, KRLE, samfunnsfag, matematikk, naturfag og kunst & håndverk.

Krav til språkkunnskap

Søker må beherske norsk godt både skriftlig og muntlig

Søknad sendes

Elektronisk søknad sendes på www.lokalstyre.no innen 25.03.2018

Kontaktperson

Rektor Anne-Line Pedersen, tlf: 79023901, mobil: 90890941, anne-line.pedersen@lokalstyre.no

YORK COURSE IN ENGLISH

Engelsk fordypning | 200-nivå ved University of York

En unik anledning til å studere engelsk i Storbritannia uten høye studieavgifter!

Studieåret 2018/19 tilbyr University of York og Det Norske Studiesenteret i Storbritannia to ett-semesterers kurs (30 stp) i engelsk, ett i høstsemesteret (studiestart i september) og ett i vårsemesteret (studiestart i januar). Det er mulig å kombinere disse og ta 60 stp samlet i York. Du kan skrive bacheloroppgave som del av studiet.

YORKCOURSE kan også tas på 300/master-nivå.

For opptakskrav og mer informasjon, se Studiesenterets hjemmeside www.york.ac.uk/nsc/.

Lån og stipend fra Lånekassen. Ingen studieavgift.

Søknadsfrist: **15. mai 2018**

Mer informasjon om tilbudet og om hvordan du søker:

- Engelskmiljøene og internasjonalt kontor ved universitetene/høgskolene
- www.york.ac.uk/nsc/
- E-post til daglig leder: nsc-director@york.ac.uk

Til arbeidsgivere i barnehage og skole

Har du behov for nye medarbeidere?

På Lærerjobb.no kan du utlyse ledige stillinger!

Din stillingsannonse blir publisert og eksponert i følgende kanaler:

- Stillingsutlysning på Lærerjobb.no i 30 dager
- Stillingskarusellen på utdanningsnytt.no
- "Utvalgte stillinger" på Lærerjobb.no
- Deles på [Lærerjobb](http://Lærerjobb.no) sine sider i sosiale medier
- Lenke i Utdanning Nyhetsbrev
- Stillingsvarsling på e-post

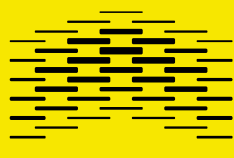
E-post: marked@utdanningsnytt.no Telefon: 24 14 23 30

UTDANNING **UTDANNINGSNYTT.NO**

Lærerjobb.no

Stillingsportalen for utdanningssektoren

Foto: Shutterstock

HØGSKOLEN I OSLO
OG AKERSHUS

OsloMet – storbyuniversitetet*

Klar for master?

Er du lærer og ønsker faglig påfyll? Ved OsloMet – storbyuniversitetet kan du bli spesialist i digitalt støttet læring, begynneropplæring, skolefag, profesjonspedagogikk, spesialpedagogikk eller utdanningsledelse.

Master i IKT-støttet læring

- for deg som ønsker faglig påfyll i digital kompetanse.

Du kan ta fordypning i:

- Distributed Collaborative Learning
- E-assessment
- Participatory Design
- Programmering i skolen
- Multimodal Design
- Project Management
- Strategisk ledelse med IKT
- ICT-supported Development and Education in the South

Emnene i IKT-støttet læring kan også tas som enkeltmøter og som del av lærerspesialistkompetanse.

Master i Skolerettet utdanningsvitenskap

Du kan ta fordypning i:

- Engelsk
- Kroppsøving
- Matematikk
- Musikk
- Naturfag
- Norsk
- KRLE
- Samfunnsfag
- Profesjonspedagogikk
- Spesialpedagogikk
- Begynneropplæring
- Utdanningsledelse

Omfang: Heltid/deltid

Søknadsfrist: 15. april

For mer informasjon om studieprogrammene og opptak, se hioa.no

*Høgskolen i Oslo og Akershus ble OsloMet – storbyuniversitetet 12. januar 2018

ILL. ISTOCKPHOTO

Utgivelser 2018

Nr.	Materiellfrist	Utkommer
1	13. desember	12. januar
2	17. januar	02. februar
3	07. februar	23. februar
4	28. februar	16. mars
5	21. mars	13. april
6	18. april	04. mai
7	09. mai	25. mai
8	30. mai	15. juni
9	08. august	24. august
10	29. august	14. september
11	19. september	05. oktober
12	10. oktober	26. oktober
13	31. oktober	16. november
14	21. november	07. desember

VEILEDERUTDANNING

Veiledning og mentoring i lærerprofesjonen

Er du lærer eller skoleleder og ønsker å utvikle deg som veileder?

Høsten 2018 tilbyr ILS følgende
videreutdanningsemner i veiledning

- VEIL4005 *Veiledning i skolen* 5 studiepoeng
Innføringsemne. Undervisning 28. og 29. august
- VEIL4015 *Veiledning og mentoring i lærerprofesjonen* 1
10 studiepoeng. Fordypningsemne. Undervisning feb. – mai.

Temaer i studiet

- Veiledning i skolen: etikk og makt, roller, funksjoner, ansvar
- Kunnskaper om og ferdigheter i veiledning, undervisnings-
vurdering, observasjon, analyse, veiledningsmetoder
- Profesjonskunnskap, individuelle og kollektive læringsprosesser
- FoU-arbeid i didaktisk perspektiv

Studiet gir formell kompetanse i veiledning av lærerstudenter, nyutdannede lærere og andre kolleger. Studenter som har fullført veilederutdanningen på ILS kan nå søke opptak direkte til andre året av Masterprogrammet i utdanningsledelse.

Søknadsfrist for veiledningsstudiene: 15. april

Mer informasjon: tinyurl.com/veilederutdanningen

Vi minner om vår faste, halvårslige veiledersamling

Torsdag 22. mars i Sophus Bugges hus, aud. 2, kl. 16:15 – 20:30

Vi får besøk av bl. a. Gunnar Engvik fra NTNU. Se nettsiden vår for mer informasjon og påmelding.

Påske-

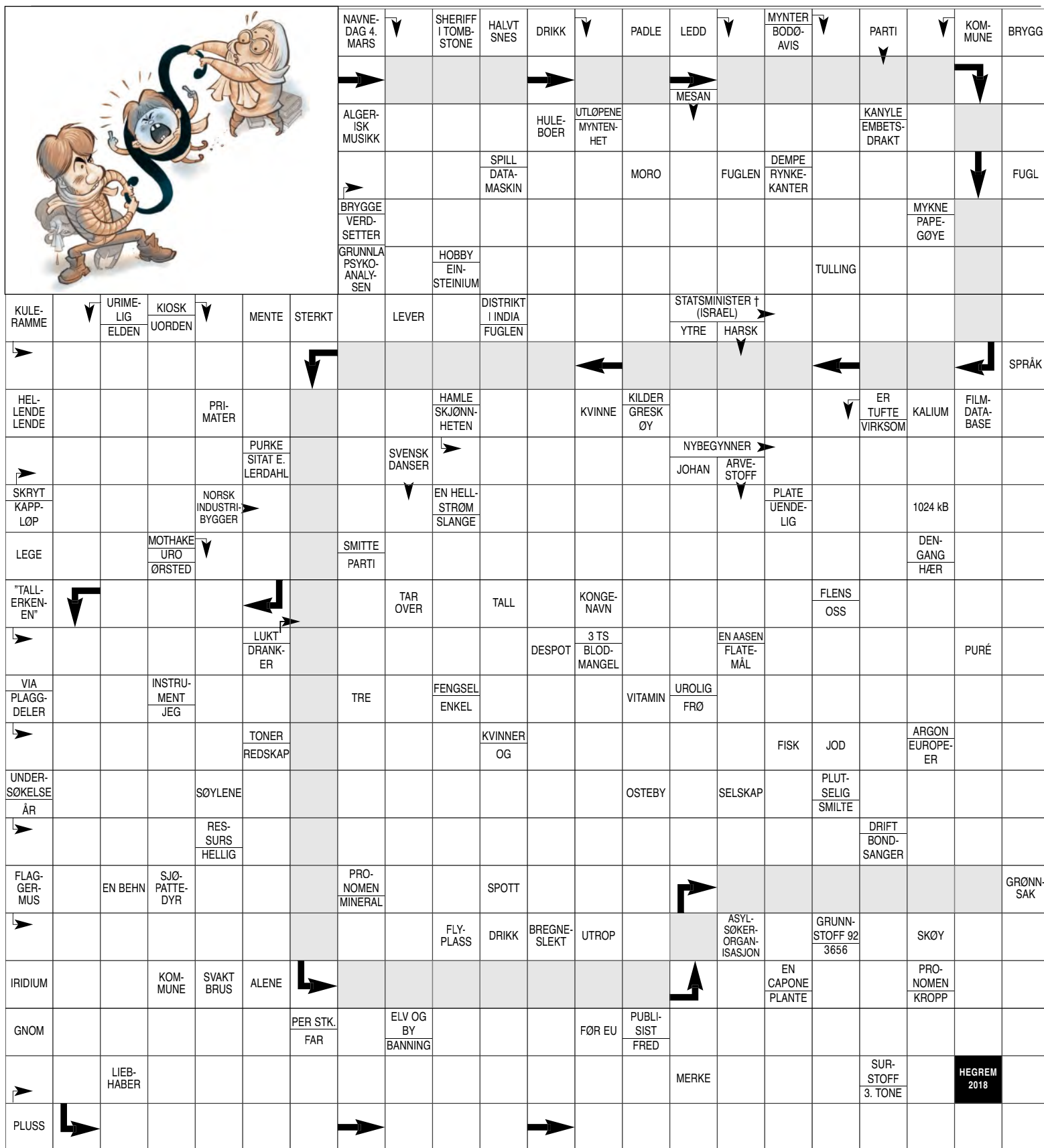
kryssord

Innsending

Løsningen sendes
Utdanning, Postboks 9191
Grønland, 0134 Oslo, innen
16. april (send hele
siden). Merk konvolutten
«Påsekryssord».
To vinnere får boksjekk.

Navn

Adresse

Susanne Azevedo Stirø | Advokatfullmektig
i Raugland Advokatene

FOTO BENEDICTE BELLE/RAUGLAND ADVOKATENE

Lov
og
rett

Skolens aktivitetsplikt og elevens rett til å bli hørt

Etter paragraf 9 A-2 har alle elever i grunnskolen og videregående opplæring rett til et trygt og godt skolemiljø.

Det er elevens egne, subjektive opplevelse av skolemiljøet som avgjør om retten er oppfylt. Retten omfatter hvordan eleven har det på skolen og i leksehjelp- og skolefritidsordninger.

Etter opplæringsloven paragraf 9 A-4 har alle som arbeider på skolen en aktivitetsplikt bestående av ulike delplikter. Aktivitetsplikten skal sikre at retten til et trygt og godt skolemiljø oppfylles.

En av delpliktene er undersøkelsesplikten, som utløses ved mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har det trygt og godt på skolen, eller eleven sier ifra om dette. Undersøkelsesplikten skal sikre at skolen får frem fakta om en situasjon, bakgrunnen for elevens opplevelse av skolemiljøet og hvilke faktorer som påvirker opplevelsen. Der det er mistanke om at mobbing ligger bak elevens opplevelse, vil en viktig del av undersøkelsene være å avdekke om eleven blir utsatt for mobbing. Hvis ikke vil det være utfordrende for skolen å sette inn treffsikre og effektive tiltak. Ulike utfordringer krever ulike tiltak, og det å konkludere om hvorfor eleven ikke har det trygt og godt på skolen, er ikke det samme som å overprøve elevens opplevelse.

Når skolen undersøker vil den viktigste informasjonskilden ofte være eleven selv, og eventuelle andre involverte elever. Her stiller barnekonvensjonen artikkel 12 krav til hvordan skolen skal gå frem når de snakker med elevene som ledd i undersøkelsesplikten sin. Bestemmelsen gir barn en rett til å bli hørt i forhold som vedrører dem, og innebærer en rett til å gi uttrykk for synspunktene sine uten press fra andre. En viktig del av end-

ringene i opplæringsloven kapittel 9 A var å understreke barnekonvensjonen sin plass i skolemiljøarbeidet, og i paragraf 9 A-4 femte ledd fremgår det nå at skolen skal sørge for at involverte elever blir hørt.

En elev står fritt til å benytte seg av retten til å bli hørt. Et viktig utgangspunkt som skolen dermed må gjøre klart for eleven, er at han eller hun ikke trenger å forklare seg om det som har skjedd. Det at eleven skal få uttrykke seg uten press fra andre, kan tolkes som at eleven må få forklare seg uten at andre involverte elever er til stede.

Dersom saken gjelder mistanke om eller kjennskap til mobbing, innebærer formålet bak undersøkelsesplikten at skolen også må snakke med den eller de elevene som mistenkes for å stå bak mobbingen. Retten til å bli hørt gjelder også for disse elevene, og for dem innebærer retten at de har krav på informasjon om omstendighetene som de skal forklare seg om. Dette tilsier at de må bli fortalt hva de mistenkes for å ha sagt eller gjort.

Det at elevens rett til å bli hørt etter barnekonvensjonen artikkel 12 ikke innebærer en plikt til å forklare seg, setter en naturlig begrensning for skolens undersøkelsesplikt. Vi vurderer at en skole ikke vil kunne kritiseres for å ha respektert at en elev ikke ønsker å forklare seg, enten det er snakk om eleven som opplever at skolemiljøet ikke er trygt og godt, eller andre involverte elever. Aktivitetsplikten, men også hver delplikt, vil være oppfylt dersom skolen har gjort alt det som med rimelighet kan forventes.

Aktivitetsplikten legger et stort ansvar på skolen, og lovgiver har satt ambisiøse mål på skolens vegne. Skolen er derfor avhengig av et godt samarbeid med foreldre og andre voksenpersoner i elevenes liv for å kunne sikre at retten til et trygt og godt skolemiljø oppfylles.

«Etter vår vurdering vil ikke en skole kunne kritiseres for å ha respektert at en elev ikke ønsker å uttale eller forklare seg.»

Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Hege Valås | nestleder

FOTO TOM-EGIL JENSEN

Hva skjer med bemanningen?

Da jeg startet som barnehagelærer, var det få ettåringer som gikk i barnehagen. Det var også ytterst uvanlig at det var ettåringer blant dem som ble levert tidligst om morgenen, når barnehagen åpnet. Starten på dagen pleide å være rolig og nokså lavmælt, og det var som oftest ikke mange barn før mellomvakta kom på jobb. Vi hadde gjerne god tid til å ta imot hver og en, og jeg opplevde at jeg kunne ivareta at barna fikk en fin start på barnehagedagen sin. Dette var i Trondheim i 1989.

Siden den gang har det skjedd mye med barnehagen. Åpnings-tidene er blitt kraftig utvidet. Nå vet jeg om barnehager som åpner så tidlig som 06.15, og det er vanlig å ha åpent til 17.00. Hver tredje barnehage har åpent i ti timer eller mer. Samtidig har vi fått inn mange flere små barn: I 1980 gikk bare seks prosent av ettåringene i barnehagen. Nå er dette blitt til 82 prosent. Det er en enorm forskjell. Disse endringene betyr at det må settes inn langt større ressurser for å gi barna et godt tilbud.

Kunnskaps- og integreringsminister Jan Tore Sanner skal snart levere regjeringens forslag til bemanningsnorm til Stortinget. Det er på tide. Det har vært politisk enighet, over mange år, om at det skal komme en bemanningsnorm. Utredningen fra Øie-utvalget i 2012 ga et godt begrunnet forslag til et minimumsnivå. Mange barnehager har tilpasset seg disse forventningene, men langt fra alle. Vi ser fortsatt store forskjeller i det tilbudet som barna får. I en undersøkelse fra Respons Analyse i fjor svarte 11 prosent av de spurte barnehagelærerne at bemanningssituasjonen hos dem var direkte dårlig. 29 prosent sa at den var «mindre god».

Jeg er spesielt bekymret for de aller yngste barna. De har sin første erfaring med barnehagen. Mange av dem er ennå ikke vant med å omgås andre barn, i alle fall ikke så mange barn sam-

tidig. Det kan være full barnegruppe på en småbarnsavdeling klokka 08.00, og de aller fleste er der til minst 16.00. Du kan jo prøve å forestille deg hvordan det er å være liten og usikker, og ofte oppleve at du ikke får kontakt med de voksne i barnehagen.

Kunnskapsdepartementet har tidligere sagt at det tar sikte på å innføre bemanningsnormen fra 1. august 2018. I det siste har imidlertid datoen blitt usikker. Det er uheldig. Barnehage-eierne trenger forutsigbarhet, for her skal det settes av penger og ansettes folk.

Utdanningsforbundet har lagt stor vekt på at den nye bemanningsnormen må gjelde hele åpningstiden. I dag er det dessverre slik at én ansatt på noen tidspunkter kan ende opp med å være alene med opptil 20 barn. Det er heldigvis ikke det vanlige, men det skjer. Derfor må normen gjelde hele uka og hele dagen. Vi har også sagt at bemanningsnormen må gjelde ansatte som jobber direkte med barna. Personer som er ansatt for å løse andre oppgaver, må komme i tillegg. Videre har vi vært tydelig på at normen må gjelde på barnegruppenivå, og at det må utløses krav om en ny fulltidsstilling når man får ett barn over normnivået.

Vi er mange som venter spent på forslaget Sanner skal levere til Stortinget. Inntil det kommer, jobber vi videre for at stadig flere skal forstå behovet for et løft i både bemanning og kompetanse.

Det er allerede klart at den andre, viktige normen i barnehagen, barnehagelærernormen, skal styrkes fra 1. august 2018. Da skal lærere utgjøre 43 prosent av de ansatte. Det er imidlertid et flertall på Stortinget for 50 prosent, og vi ser ingen grunn til å vente med å gå opp til dette nivået, nå som det er nok barnehagelærere å ta av. Derfor blir det viktig at det ansettes mange nye lærere når bemanningsnormen nå kommer.

«Vi er mange som venter spent på forslaget Sanner skal levere.»

Slik vil Utdanningsforbundet prioritere i hovedtariffoppgjøret

Sentralstyret har vedtatt de overordnede kravene til hovedtariffoppgjøret, basert på landsmøtevedtak og innspill fra tariffhøringen høsten 2017.

– Når det gjelder sentral og lokal lønnsdannelse, holder Utdanningsforbundet fast ved at et sentralt avtalt lønssystem med sentral lønnsdannelse må være bærebjelken ved fastsetting av lønn og arbeidsvilkår, sier Steffen Handal, leder i Utdanningsforbundet.

Årets lønnsoppgjør er et hovedoppgjør, som betyr at det kan forhandles om alle elementene i hovedtariffavtalen (overenskomsten), for eksempel lønn, pensjon og fellesbestemmelser.

Stor aktivitet

Medlemmer og tillitsvalgte fikk i høst mulighet til å få komme med innspill og prioriteringer til hovedtariffoppgjøret 2018, i klubbmøter og på ulike møteplasser i lokal- og fylkeslag. Det ble lagt opp til en tariffhøring hvor ulike nivå i organisasjonen kunne diskutere og gi tilbakemelding på ulike spørsmål og problemstillinger. Over 500 arbeidsplassstillitsvalgte, hovedtillitsvalgte, tillitsvalgte i lokal- og fylkeslag har også deltatt på Utdanningsforbundets regionale tariffkurs i januar og februar.

– Det har vært stor aktivitet, og vi vil gjerne takke for alle innspillene vi har fått. Nå har sentralstyret vedtatt de overordnede kravene, og representantskapet har sluttet seg til. De endelige kravene utformes i utvalgene på de ulike tariffområdene, sier Handal.

Det overordnede kravet skal gjelde på tvers av tariffområder og medlemsgrupper, og er derfor utformet på et generelt nivå. Overordnede krav

Steffen Handal er forhandlingsleder i KS-området, her fra forhandlingsstarten i 2017. Sentralstyret i Utdanningsforbundet har nå vedtatt de overordnede kravene til hovedtariffoppgjøret 2018. **FOTO** ELI KRISTINE KORSMO

skal gjelde for hele tariffperioden, det vil si to år. Kravene ble også lagt fram for representantskapers møte i februar. Representantskapet sluttet seg til kravene og gjorde et tilleggsvedtak om pensjon.

Sentrale og kollektive avtaler

For å sikre kvaliteten i utdanningssystemet krever Utdanningsforbundet at likeverdige lønns- og arbeidsvilkår må sikres gjennom sentrale og kollektive tariffavtaler både i offentlig og privat sektor. Vi mener også at arbeidsgiver mer aktivt må bruke lønn for å rekruttere og beholde kvalifiserte lærere framfor å ansette ukvalifiserte.

Når det gjelder pensjon, krever Utdanningsforbundet kollektive, trygge og forutsigbare tjenstepensjonsordninger som varer livet ut,

fortrinnsvis ytelsesbaserte ordninger, som samlet sett gir et like godt ytelsesnivå for våre medlemsgrupper som dagens ordninger.

Veien videre

Utdanningsforbundet forhandler gjennom hovedorganisasjonen Unio i de fleste tariffområdene. Unntakene er PBL og FUS, hvor Utdanningsforbundet forhandler direkte.

I de tariffområdene der Unio er part eller opptrer som forhandlingssammenslutning, skal det sendes krav til Unio innen 21. mars 2018. Endelige tariffkrav blir diskutert og utformet i de ulike forhandlingsutvalgene. Disse kravene blir så lagt fram for arbeidsgivere i de ulike områdene ved forhandlingsstart.

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

Spørsmål og svar om ny offentlig tjeneste

Pensjonsavtalen som ble forhandlet fram for offentlig sektor skal snart på uravstemning hos medlemmene. Det er mange som har spørsmål rundt avtalen. Her forsøker vi å svare på noen av dem.

Hvorfor gikk Unio inn i forhandlinger om ny offentlig pensjon?

I 2011 innførte Stortinget en såkalt levealdersjustering av pensjonen. Dermed må hvert årskull jobbe lenger enn det forrige for å få samme pensjon. Både offentlig tjenstepensjon og folketrygden er levealdersjustert. For de unge slår levealdersjusteringen ut hardere for dem som er ansatt i offentlig sektor enn i privat sektor. En 35-åring som har offentlig tjenstepensjon må jobbe 1,7 år lenger enn en som jobber i privat sektor for å kompensere for levealdersjusteringen.

Dette er den viktigste grunnen til at alle arbeidstakerorganisasjonene i offentlig sektor ønsket å forhandle om en ny offentlig tjenstepensjon. Dagens alderspensjon er en bruttoordning som gir 66 prosent av lønnen ved 67 år hvis du har 30 års opptjening. Arbeider du mer enn 30 år, får du ingen ekstra opptjening. Pensjonen er levealdersjustert, men de som er født før 1959 har fått et tillegg i pensjonen som gjør at de likevel får 66 prosent av lønnen ved 67 år, en såkalt individuell garanti.

Hva innebærer avtalen om ny pensjonsordning?

Den nye pensjonsordningen blir en påslagsmodell. Det betyr at pensjonen du tjener opp i jobben din i offentlig sektor, kommer i tillegg til pensjonen du får fra folketrygden. Alle år teller med. Pensjonen kan tas ut fleksibelt fra 62 - 75 år, slik som folketrygden. Jo senere uttak, jo høyere årlig pensjon. Du kan dessuten kombinere

arbeid og pensjon uten kutt i pensjonen.

I tillegg blir AFP-ordningen lagt om fra å være en ren førtidspensjonsordning til en tilleggspensjon som varer livet ut.

Hvordan blir AFP?

Dagens AFP er en førtidspensjonsordning som gir pensjon for dem som går av mellom 62 og 67 år. Dette er en god ordning i dag og flere år fremover. Men etter hvert som levealdersjusteringen fører til at den livsvarige pensjonen ved 67 år blir lavere og lavere, blir det vanskelig for folk å benytte seg av denne AFP-ordningen – rett og slett fordi arbeidstakerne ikke får mulighet til å kompensere for levealdersjusteringen.

Den nye AFP-pensjonen er lik AFP-ordningen i privat sektor. Den gir et livslangt tillegg til pensjonen du får fra folketrygden og tjenstepensjonsordningen. Du kan starte uttak av AFP fra 62 til 70 år, og jo senere uttak jo høyere årlig AFP. AFP kan kombineres med inntekt.

Ved at offentlig og privat sektor nå får samme AFP, kan man bytte jobb mellom privat og offentlig sektor uten at dette får konsekvenser for retten til AFP.

Men vi har hørt om hullene i privat AFP – de som mister retten til AFP?

Denne avtalen inneholder noe som kalles betinget AFP. Dette er en AFP-ordning for dem som ikke har rett til vanlig AFP og har vært en viktig betingelse for at arbeidstakerorganisasjonene kunne gå inn på den AFP-ordningen som er i privat sektor.

Denne AFP-ordningen har kvalifikasjonskrav som gjør at noen kan falle utenfor. Mister du jobben etter du er 55 år eller bytter jobb til offentlig sektor, får du ikke AFP. Da kan du likevel få en betinget AFP, som riktignok er en mer begrenset AFP med lavere opptjening.

Hva med de som trenger å gå av tidlig?

De som er født før 1963, kan benytte seg av dagens AFP-ordning. De som er født fra og med 1963 til og med 1970 og går av mellom 62 og 67 år, vil få et

pensjon

Pensjonsløsning i offentlig sektor. Alle de fire hovedorganisasjonene, LO, Unio, Akademikerforbundet og YS sammen med arbeids- og sosialminister Anniken Hauglie (til venstre). **FOTO UNIO**

tidligpensjonstillegg som trappes ned for hvert årskull. For dem som er født fra 1971, blir det ikke gitt noe tillegg til den vanlige pensjonen.

Unio har kjempet for et tidligpensjonstillegg og er ikke fornøyd med at det ikke var mulig å få et bedre tillegg for flere årskull. Men organisasjonene klarte ikke å oppnå mer på dette området.

Svært mange lærere i skole og barnehage som i dag tar ut AFP, tar ut delvis AFP. De som får ny pensjonsordning, har også mulighet til å trappe ned jobben og ta ut deler av pensjonen sin. På den måten tjener de fortsatt opp pensjon for den delen de er i jobb.

Hvor mye får jeg i pensjon i forslaget om ny ordning?

Utgangspunktet er at hvert årskull må jobbe lenger for å få samme pensjonsnivå som det forrige. Men ved den nye ordningen vil pensjonen bli høyere jo lenger du jobber og jo lenger du venter med å ta ut pensjon. En som er født i 1993 og starter i jobb som 27-åring, og som har 5 prosent høyere sluttlønn enn gjennomsnittslønn, vil i den foreslåtte ordningen få 66 prosent av sluttlønn ved 70 år. Med dagens ordning vil hun måtte jobbe til 73 år for å få samme pensjonsnivå (for lærere i barnehage og skole er forskjellen mellom sluttlønn og gjennomsnittslønn 4-5 prosent).

Hvem omfattes av ny pensjonsordning?

De som er født til og med 1962 beholder dagens ordning, både bruttoordningen og AFP som tidligpensjon. De som er født i 1963 og senere, får ny ordning. Opptjening til ny ordning starter i 2020. Men mange årskull etter 1962-kullet har opptjente rettigheter fra før 2020, og får derfor pensjonen beregnet både på grunnlag av opptjening i bruttoordningen og nettoordningen.

De som er født fra 1959 til og med 1962 får videreført en individuell garanti, men slik at den reduseres gradvis med hvert årskull fra 90 til 60 prosent. Også de som er født fra 1963 til 1967 får et tillegg i pensjonen dersom de har tjent opp pensjonsrettigheter før 2011.

Gå til udf.no/pensjon for å se flere spørsmål og svar om den nye pensjonsordningen som er forhandlet fram.

Kurs

Å utvikle vurderingskompetanse i skolen

23. mars arrangerer vi kurs i Bergen med Henning Fjørtoft. Hva vil det si å være en lærer med høy vurderingskompetanse? Hva er de typiske utfordringene i vurderingsarbeidet? Kurset vil gi rike perspektiver og praktiske eksempler på hvordan lærere og ledere kan arbeide for å utvikle gode vurderingskulturer i og på tvers av fag. Kurset passer for lærere og skoleledere i hele opplæringsløpet fra barneskole til videregående opplæring.

Mobbing i barnehagen

4. april inviterer vi til et nytt kurs om mobbing i Lærernes hus. Det viktigste arbeidet mot mobbing skjer i den enkelte barnehage. Samarbeidende voksne som er villige til å gå inn i dialog om mobbing med hverandre, med barn og med foreldre, er en av nøklene inn for å forebygge, stoppe og følge opp mobbing. Kursholdere er Ingrid Lund og Anne Helgeland.

I rammeplanen står det at om et barn opplever krenkelser eller mobbing, må barnehagen håndtere, stoppe og følge opp dette. Dette kurset gir deg tips til hvordan. **FOTO LINDA CARTRIDGE**

Vurderingsarbeid i barnehagen

12. april blir det kurs i Tromsø med Turi Pålerud og Morten Solheim. Departementet har fremmet et forslag om å forankre barnehagens ansvar for vurdering i barnehageloven. Dette har blant annet ført til en debatt om hvem som skal velge metode og verktøy i vurderingsarbeidet – barnehageeier eller den pedagogiske ledelsen i barnehagen.

Kurs for historielærere

13. april inviterer vi til kurs for historielærere i Stavanger. Målet med dette kurset er å gi deltakerne konkrete tips til visuelle og kreative undervisningsopplegg som man kan benytte med en gang, samt bidra til å skape en mer homogen vurderingspraksis blant historielærere i forbindelse med gjennomføring av muntlig eksamen. Kursholdere er Glenn Thore Helgø og Morten A. Iversen.

Les mer på www.udf.no/kurs

NKUL

**"Earlybird-pris"
t.o.m. 5. april**

Nasjonal konferanse om bruk av IKT i utdanning og læring

IKT-konferansen for skolesektoren

7. – 9. mai 2018

Realfagbygget, NTNU, Trondheim

Foredrag

Verksteder

Utstilling

Nettverks-
bygging

Udir BetaLab

www.nkul.no

 NTNU
Kunnskap for en bedre verden